

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

5

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1994

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1994

5

letnik XCIV

izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Rztresen	Nova vrhunska slovenska smer	193
Marjan Rztresen	Lahek planinski korak	195
	Komisija za lastninjenje	197
Andrej Brvar	Osrednji muzej v Mojstrani?	201
Duřica Kunaver	Ne dvomim v Ćesново besedo!	202
Edvard Ikovic	Dediĉi najstarejše koĉe	204
Mirko Kunšić	Markacist z izkaznico št. 3	206
Igor Maher	V gorah pse na vrvice!	208
	Medved v dolinah in planinah	209
Franc in Martin Šolar	Podtriglavska doživetja	211
Vlado Habjan	Martuljška brezpotja	215
Igor Sterle	Kje pa je tista ravnina?	217
Mojca Ipavec	Toplota ugaslega ognja	220
Mirko Ogorevc	Ekspedicija v znano	221
Tomislav Jagaĉić	Suzanine notranje oĉi	222
Igor Maher	Plezaliřĉa v Krařkem robu	224
France Bernot	Zimsko vreme na Kredarici	225
	Odmevi	225
	Iz planinske literature	230
	Druřtvene novice	231

Slika na naslovni strani: **Cerro Torre izpred Lago Torre**

Foto: Janez Jegliĉ

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorřakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniřki odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinsek, Mitja Kořir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malesiĉ, Dragica Manfreda, Marlen Premřak, Tone Strojın, Tone Škarja in Franĉek Vogelnik. Predsednik založniřko-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pořiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vraĉamo. Tekoĉi raĉun pri SDK 50101-678-47046, devizni raĉun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-řifra valute-3053/8. Naroĉnina za drugo trimeseĉje leta 1994 znaša 600 SIT, posamezna številka stane 200 SIT. Letna naroĉnina za tujo znaša 30 ameriřkih dolarjev. Reklamacije upořtevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi ĉrkami. Upořtevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Mořkriĉ« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega znaĉaja iz 13. toĉke tarifne številke 3 Zakona o prometenem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plaĉuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

ŽE TRETJA SLOVENSKA PRVENSTVENA SMER V CERRO TORREJU

NOVA VRHUNSKA SLOVENSKA SMER

MARJAN RAZTRESEN

V zgodovini alpinizma, slovenskega in svetovnega, bo to nedvomno podvig, ki bo zapisan z velikimi črkami: alpinistična odprava, v kateri so bili **Janez Jeglič** (Alpinistični odsek Domžale), **Marko Lukič** (AO Kozjak) in **Miha Praprotnik** (AO Ljubljana Matica), je letošnjega 25. februarja preplezala novo smer ekstremnih težav v južni steni argentinske gore Cerro Torre (3128 m) v Patagoniji. Za komaj 800 višinskih metrov stene so alpinisti potrebovali poldrugi mesec bivanja pod goro ter na njenih pobočjih in predvsem strminah, samo v steni pa so bili enajst dni.

To je tretja nova smer, ki so jo slovenski alpinisti preplezali na Cerro Torreju, v sezoni 1993/1994 pa je to nedvomno največje alpinistično dejanje v Patagoniji. S tem vzponom so slovenski alpinisti edini, ki imajo dokončane in vsehskozki dokumentirane tri nove smeri na to goro, medtem ko je vseh na tej gori komaj šest; preostale tri imajo sicer Italijani, vendar imajo popolno dokumentiran en sam vzpon od vseh treh svojih smeri.

Nemara je uspeh slovenskih plezalcev še večji, kot je videti na prvi pogled, saj je Janez Jeglič edini alpinist na svetu, ki ima na tej mogočni in lepi gori kar tri nove smeri in je tudi poznavalec klasične Maestrijeve smeri.

»Doslej sem bil šestkrat v Patagoniji na jugu Južne Amerike, v predelu, ki zdaj pomeni plezalcem v Južni Ameriki isto, kar pomeni v Evropi in v Alpah Zermatt ali Chamonix,« nam je dejal Janez Jeglič. »Natančno vem, kaj pomeni plezati v tistih predelih, kjer je največja ovira — poleg navpičnih sten — hitro spreminljivo vreme. Odprava v teh gorah mora imeti poleg vsega drugega tudi veliko sreče, predvsem pa se je treba v Patagoniji zelo potruditi, da dosežeš uspeh in splezaš zares težavno smer. Pogosto je treba marsikaj narediti za stonj, da si potem enkrat morda uspešen. Veliko potrpežljivosti morajo imeti člani odprave v Patagonijo.«

SLOVENSKA ZGODOVINA CERRO TORREJA

Janez Jeglič je bil prvič v Patagoniji v začetku leta 1986, ko je tja peljal slovensko odpravo **Stane Klemenc**. V vzhodni steni Cerro Torreja so takrat preplezale prvenstveno smer, ki so jo imenovali Peklenska diretissima, kar tri slovenske naveze, v katerih so bili **Janez Jeglič** in

Cerro Torre, impozantna konica na jugu Argentine v Patagoniji, kjer je doslej potegnjenih le šest smeri, od tega tri slovenske; na sliki je vrisana zadnja od teh v južni steni gore

Slavko Svetičič, **Peter Podgornik** in **Pavle Kozjek** ter **Silvo Karo** in **Franček Knez**. Ker si je čisto pri koncu odprave Svetičič izpahnil palec in ni mogel plezati, je bila 16. januarja 1986 na vrhu gore peterice brez njega, na vrhu pa je bil tudi snemalec **Matjaž Fištrovec**, ki je njihov podvig vsehskozki snemal.

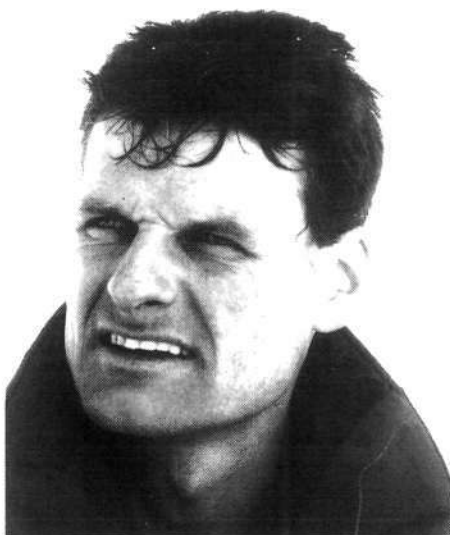
Dve leti pozneje sta se na isto goro odpravila Janez Jeglič in Silvo Karo in se lotila južne stene, na južni polobli pa so južne stene gorá isto kot so pri nas severne stene. O južni steni Cerro Torreja je takrat večina alpinistov menila, da je ni mogoče preplezati, ker je preveč divja. Slovenska alpinista sta se je vendarle lotila in jo 23. januarja 1988 150 metrov pod vrhom gore priključila na klasično Maestrijevo smer.

Še isto leto, decembra 1988, sta se Jeglič in Karo spet odpravila na to goro, da bi o svojem prejšnjem podvigu posnela film. Plezala sta po klasični Maestrijevi smeri, s katere se lepo vidi »njuna« južna stena, po kateri sta potegnili Smer Jeglič-Karo, po klasični smeri prišla na vrh gore, na višino 3128 metrov, ter po isti smeri sestopila v dolino.

Zdaj, pet let pozneje, je tako nanoslo, da se je Jeglič nameraval lotiti še tretje prvenstvene smeri na tej gori. Sredi lanskega leta je Komisiji za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije predložil novo smer v Južni steni Cerro Torreja, ki jo je Komisija sprejela in Komisiji za odprave v tuja gorstva kot vrhunski cilj slovenskega alpinizma predlagala financiranje. Ker sta hkrati želela plezati v Južni Ameriki, v pogorju Paine v Čilu, Miha Praprotnik in Marko Lukič, denar pa je bil le za eno goro, so se plezalci dogovorili, da se bodo lotili Cerro Torreja.

PRIJATELJ IZ ITALIJE

Tako je trojica letošnjega 5. januarja iz Ljubljane odpotovala na Dunaj ter od tod prek Londona v Buenos Aires, kjer je nameravala takoj nadaljevati pot v Rio Gallegos čisto na jugu države in Južne Amerike. Toda ker je povsod po svetu birokracija (in zakaj bi bila Argentina pri tem izjema), so lahko odpotovali šele 11. januarja, dan pozneje najeli kombi ter se odpeljali proti zahodu in proti čilenski meji do kraja Chalten, od koder jim je dva dni pozneje gaučo s konji odnesel prtljago do baznega tabora, ki so ga postavili ob jezeru Lago Torre na nad-

Janez Jeglič

morski višini približno 600 metrov; pred leti so si odprave pod to goro sicer urejale bazni tabor bližje gori in na robu gozda, toda ker je to območje zavarovano kot narodni park in ker so alpinisti kurili ta gozd, obstajala pa je tudi nevarnost požara, so oblasti zahtevale prestaviti bazni tabor ob jezero, šest ur daleč od vznožja stene Cerro Torreja.

Tam so naši fantje naleteli na Italijana **Ermána Salvatero**, ki je bil to pot že enajstič v Patagoniji in se je tam namenil ostati kar pol leta, da bi se pozdravil od življenjske naglice Evrope. Na robu alpinističnega baznega tabora si je postavil zelo solidno leseno kolibo (za pol leta življenja se to že splača), Janez Jeglič ga je poznal že od prej, on pa tudi uspehe slovenskih plezalcev — in trojica Slovencev je imela ta privilegij, da je lahko stanovala pri njem, kar je imelo takoj za posledico zamero nekaterih drugih odprav, ki jih je hišni lastnik odpravil kar pri vratih. Če bi seveda delal izjeme, bi imel od jutra do noči in še čez polno koč, v kateri bi življenje postalo neznosno.

Dne 15. januarja, komaj deset dni po odhodu iz Ljubljane, so se naši fantje v lepem vremenu odpravili iz baznega tabora po ledeniku Adela proti vznožju stene, ki so jo takrat še nameravali preplezati kar v alpskem slogu. Vendar jim je Patagonija pokazala zobe že na ledeniku, ki se razliva do jezera in do baznega tabora, kjer so bili takšni seraki in razpoke in kjer se je vsak hip marsikaj tako podiralo, da je bila pot že pod steno smrtno nevarna. Dva dni pozneje so si natančno ogledali smer, ki naj bi jo preplezali, in celo preplezali prvi raztežaj, pa se je vreme tako brezupno pokvarilo, da so v steni pustili fiksno vrv, ob vznožju stene skopali v snegu in

Marko Lukič

Miha Praprotnik

ledu luknjo, spravili vanjo vso opremo, ki je niso potrebovali do kolibe italijanskega prijatelja, in se vrnili v bazni tabor.

ODPRAVA NA NITKI

Storili so kar prav, kajti naslednjih pet ali šest dni je snežilo kot za stavo. Ko je 22. januarja nehalo, so se spet odpravili pod steno, po dolgotrajnem kopanju našli opremo in tam bivakirali. Praprotnik in Jeglič brez spalnih vreč, ki sta bili do zadnjega vlakna premočeni. Tako je Jeglič naslednji dan odšel v bazo sušit opremo, druga dva pa sta preplezala dva raztežaja, kakšnih 80 metrov stene torej, in se odločila, da v alpskem slogu plezanje ne bo šlo in da bodo morali plezati v ekspedicijskem slogu: s seboj bodo nosili fiksne vrvi in jih napenjali, do koder bodo prišli, ko se bo vreme poslabšalo, se bodo po njih spustili v vznožje, ob lepem vremenu spet splezali do svojega prejšnjega vrha in od tod nadaljevali plezanje. Vendar sta Praprotnik in Lukič ostala v steni en sam dan, ko se je vreme spet brezizhodno poslabšalo in sta se morala vrniti šest ur daleč v bazni tabor. Tam so vsi trije naslednji teden izkoristili za trening, plezali po balvanih in drugače telovadili, se urili

v hoji po napeti vrvi, za kondicijo pa hodili v dve uri oddaljeni Chalten.

Šele po enajstih dneh se je vreme izboljšalo, tako da je naša trojica spet lahko odšla pod steno. Že na ledeniku so imeli veliko težav, ker je zapadlo ogromno snega in kar so se pred njimi in za njimi podirali seraki. Ko pa so 4. februarja popoldne prišli do vznožja stene, je bilo tam snega toliko, da preprosto niso našli prostora, kjer so skopali luknjo, v kateri so spravili opremo. Vrvi v steni so dobro prestale sneženje, kot so takoj ugotovili, do poznega večera pa niso našli opreme, ki so jo spet začeli iskati naslednje zgodnje jutro. Sredi dopoldneva je odprava že visela na nitki: če opreme ne bi našli, bi se lahko vrnili domov. Tako so se odločili, da kopljejo do enajstih dopolne in če do takrat svoje luknje ne najdejo, pač odnehajo in se sprijaznijo s tem, da gora ni hotela.

Pa so skoraj dobesedno ob tej uri našli svoje skladišče šest metrov globoko pod snegom, tako da sta se Janez in Miha lahko takoj zapodila v steno in še isti dan preplezala izredno zahteven raztežaj pod strehami, pod katerimi so bili snežni balkoni in prek katerih je tekla voda. To pa je bilo tudi vse, kar sta tisti dan

namesto komentarja

LAHEK PLANINSKI KORAK

Ta mesec se nepreklicno začne poletna planinska sezona, ko bodo zaživela planinska pota: najprej tista v sredogorju, prihodnji mesec še v visokogorju, in doživela prvi vrhunec v dveh mesecih šolskih počitnic in drugega septembra ali nemara še v začetku oktobra, če bo vreme primerno.

Slovenci kot alpski narod hitro sledimo zgledom in usmeritvam iz drugih predelov Alp, dobrim in tudi nekaterim celo nekoliko vprašljivim. Medtem ko so se pred leti s hojo in plezanjem po najvišjih gorovjih sveta ukvarjali izključno primerno izvežbani alpinisti, organizirajo zdaj svoje odprave običajni planinci, da bi prišli na osemstočetrsko goro ali splezali po kakšni alpinistični smeri na vrh alpske gore zvenečega imena. Priložnostni športniki ali že nekoliko ostareli navdušeni premožnejši planinci, ki v mlajših letih niso imeli takšne priložnosti in denarja, se zdaj odločajo za ture po visokih gorah

drugih celin in jih celo imenujejo društvene odprave, manj ambiciozni pa gredo na trekinge, ki so marsikje po svetu že nekaj časa visoka planinska moda.

Pravzaprav ne bi mogel takim podvigom nihče nasprotovati, če so udeleženci le dobro telesno pripravljene in opremljene. Oboje je zdaj pri nas že mogoče doseči: za prvo potrebujemo predvsem veliko volje in razmeroma malo prostega časa, ki ga vložimo v take priprave, za drugo ne prav veliko denarja in predvsem dobrega svetovalca. Oboje, telesna pripravljenost in primerna opremljenost, je pomembno tudi pri čisto običajnih domačih turah. Če se zgledujemo pri tujih gomikih, ko gre za vrhunsko planinarjenje, bi se morali tudi glede opreme. Po Alpah hodijo zdaj ljudje v gorskih čevljih, v udobnih hlačah in primerni vetrovki ter z nahrbtnikom, ki lepo leži na hrbtu in rameh, vso takšno opremo pa je zdaj mogoče kupiti tudi pri nas za denar, ki ga navdušeni gomiki nedvomno zmorejo plačati, takšna oprema pa zdrži desetletje ali še več.

Užitek je hoditi telesno dobro pripravljen in z lahko in zanesljivo opremo na sebi: šele tedaj, ko odpadejo vsa bremena naporov, so lahko vse misli posvečene dojemanju lepote, ki se ponujajo vsenaokrog.

Marjan Raztresen

Tudi takole je bilo treba premagovati ovire na poti do vznožja Cerro Torreja: Marko Lukič na poti prek Rio Fitz Roy, ki je prečkala dostop do Cerro Torreja

naredila: z višine kakšnih 120 metrov nad vznožjem stene sta se vrnila pod goro, naslednje jutro pa sta se tja gor podala Janez in Marko, ki jima je ves dan uspelo preplezati komaj 15 metrov, tako vražja je bila stena.

Še nekajkrat se je bilo treba vrniti izpod stene v bazni tabor, še nekajkrat spet iti pod steno in na fiksno vrv ter nadaljevati plezanje, vmes pa 22. februarja oditi v Calafate po hrano, ki jo je trojici Slovencev začelo zmanjkovati. Medtem so tudi prenesli opremo iz snežne luknje na varnejše mesto: spravili so jo v transportno vrečo in jo obesili v svoji smeri kakšnih 40 metrov visoko v steno.

KONČANA TRETJA SMER

23. februarja se je vreme spet izboljšalo in tako so fantje šestnajstič odšli iz baznega tabora po ledeniku pod steno, dan pozneje pa sta Marko in Miha preplezala tri raztežaje. Ta večer so se alpinisti v snežni luknji, kjer so bivakirali, dogovorili, da bodo v tako ugodnem vremenu plezanje nadaljevali v alpskem slogu.

Naslednji dan sta Marko in Janez v resnici preplezala štiri raztežaje, tam pa se jima je pridružil še Miha z opremo za bivakiranje. Ta dan ob devetih zvečer so 800 metrov visoko v steni vsi trije skupaj priplezali na vrh svoje smeri in jo priključili na klasično Maestrijevo smer, po kateri so naslednji dan nameravali priti na vrh gore. Toda ta večer so morali v razmeroma sla-

bem in vetrovnem vremenu, ko je bil vrhnji del gore v oblakih, sestopiti po Maestrijevi smeri in so malo pred polnočjo prišli do Maestrijeve rame, kjer so v robni počti bivakirali. Namesto lepšega vremena jih je naslednje jutro pričakalo še hujše, zato so premočeni nadaljevali sestop po Maestrijevi smeri in nato do baze.

Do 1. marca je bilo vreme brezupno, ta dan pa se je vendarle toliko popravilo, da so odšli pod steno po opremo, ki je ostala v vznožju. Ko so jo prinesli v bazo, je bila za Jegliča odprava končana in se je dva dni pozneje vrnil domov. Praprotnik in Lukič pa sta vendarle želela priti na vrh gore, v kateri sta potegnili novo težavno smer (Jeglič je na vrhu že bil 16. januarja 1986 skupaj s Knezom, Podgornikom, Kozjekom in Karom). Po Maestrijevi, najlažji, pa vendarle še vedno izredno težavni smeri sta hotela priti na njeno teme, poskusila sta ob prvem ugodnem vremenu, vendar se je vreme v gori spet nenadoma tako poslabšalo, da sta morala odnehati in se posloviti od gore.

ZANIMIVA STATISTIKA

Ko so pozneje vsi trije delali statistiko tega svojega vzpona, so ugotovili, da je bilo v poldrugem mesecu, kolikor so bili na gori in pod njo, zares lepih samo šest dni, da so za steno, ki so jo — razen zadnjih štirih raztežajev — preplezali v ekspedicijskem slogu, porabili 770 metrov statističnih vrvi, da so med plezanjem uporabljali vsakršno tehnično opremo, najbolj pa so prišli do izraza ameriški noži, hudičevi krempljci in vse vrste friendov, da so v enem dnevu preplezali najmanj 15 metrov in največ

štiri raztežaje, se pravi približno 160 metrov, da so lahko samo tri raztežaje plezali v plezalnikih, in da so za napredovanje zvrtili en sam svedrovec (na stojišče pa so si navtali po en svedrovec).

Smer, ki so jo zdaj preplezali, so na predlog Mihe Praprotnika imenovali »What love got to do with it« (Kaj ima to opraviti z ljubeznijo) po pesmi **Tine Turner**. Ime po njihovem najglobljem prepričanju popolnoma ustreza temu, kar so doživljali v steni: takšna plezarija res nima skoraj nič skupnega z ljubeznijo, niti do plezanja. To ime bo za vse večne čase zapisano na vseh svetovnih alpinističnih kartah skupaj z oznako, da so smer splezali trije slovenski alpinisti.

Odpravo treh alpinistov na Cerro Torre v Patagoniji so omogočili naslednji sponzorji: KOTG pri PZS, Elektro Ljubljana, Gorenjski tisk, Tiskarna Tone Tomšič, SKB — Nepremičnine in leasing, oblačila AESSE iz Italije, občina Domžale, PD Ljubljana Matica, Inntal Petrovče, Kastner & Öhler Maribor, Kolpa d.d. Metlika, PD Domžale, Unique, SVS Reebok, Montana Tržič, Iglu Sport in Trekking Sport.

Že ledenik je pokazal vse svoje zobe, ko so alpinistom grozili seraki in plazovi: Janez Jeglič med dostopom po tem ledeniku do vznožja stene

20. REDNA SKUPŠČINA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

KOMISIJA ZA LASTNINJENJE

Pet ur in pol je nepretrgoma trajala v soboto, 26. marca, 20. redna skupščina Planinske zveze Slovenije, na kateri so sprejeli spremembe in dopolnitve častnega kodeksa slovenskih planincev, spremembe in dopolnitve statuta PZS in izvolili novo vodstvo osrednje slovenske planinske organizacije, ki ji je kot predsednik še vedno na čelu **Andrej Brvar** skupaj s tremi podpredsedniki, tajnikom in upravnim odborom.

VELIKO BESED O LOGARSKI DOLINI

Ruža Tekavec, predsednica delovnega predsedstva na tej skupščini, je imela vseskozi težavno delo, da je sproti urejala vse nesporazume, ki so se začeli, še preden je skupščina prav začela delati. Predstavniki Planinskega društva Celje je namreč takoj po izvolitvi delovnega predsedstva in drugih organov skupščine zahteval, naj skupščina razveljavi najemno pogodbo, ki jo je PZS za 99 let sklenila s Kovinotehno iz Celja in ji za ta čas odstopila svojo parcelo v Logarski dolini. Poudaril je, da je ta pogodba škodljiva tako za planinsko organizacijo kot celoto, kot za tamkajšnje planinsko društvo in da sta predsednik PZS in upravni odbor PZS skle-

nila parcelo oddati v najem kljub nasprotovanju Savinjskega meddruštvenega odbora in PD Celje. Celjani so predlagali, naj že sklenjeno pogodbo do nadaljnjega deponirajo in naj planinska organizacija ponovno sklepa o usodi te parcele, »da ne bi bil še bolj omajan ugled PZS«.

Potem ko je predsednik nadzornega odbora PZS **Drago Kozole** pojasnil, da so zahteve PD Celje popolnoma neutemeljene, ker je nesporni lastnik te parcele PZS in torej o tej zemlji lahko samostojno odloča, je dala predsednica delovnega predsedstva na glasovanje predlog, ali naj odločanje o sporni parceli v Logarski dolini dajo na dnevni red ali ne, kar bi pomenilo, da bi razpravljali o tem, ali naj hkrati odločajo o razveljavitvi te pogodbe. Od predstavnikov (delegatov) 105 planinskih društev, kolikor jih je bilo navzočih na skupščini (kar je 54,5 odstotka od 193 planinskih društev, kolikor jih je včlanjenih v PZS), se jih je večina (56) odločila proti temu predlogu (37 delegatov je želelo, da bi točka prišla na dnevni red, 12 pa se jih je vzdržalo), s čimer se je skupščina odpovedala širšemu razpravljanju o tej parceli in tej pogodbi.

O lastninstvu v planinski organizaciji pa je bilo v naslednjih urah kljub temu izrečenih še veliko besed.

HUDE BESEDE NA RAČUN VODSTVA

Potem ko so poročevalci prebrali svoja poročila o delu PZS v zadnjih štirih letih, je že kar prvi razpravljalec **Boris Žunko** iz PD Maribor Matica načel to vprašanje in dejal, da so planinci tega društva ogorčeni nad delom poslovnega odbora PZS. Delal je, da je mariborska podružnica SPD po prvi svetovni vojni kupila koč na Žavcarjevem vrhu in celo prevzela nase dolg za nakup, nato so domači planinci kupovali okoli koč še zemljo, po drugi svetovni vojni je vse to vzela država in to dodelila Fizkulturni zvezi Slovenije, lanskega 1. decembra pa je PZS dala v najem 3,6 hektara njihovega gozda, ne da bi lastnike o tem kaj vprašala. O tem je matično planinsko društvo, se pravi lastnik tega gozda, zvedelo šele tri mesece pozneje. Delegat mariborskega PD je zahteval, da jim vrnejo, kar jim je bilo odvzeto, sami pa so tudi vložili zahtevek za denacionalizacijo. »O taki samovolji bi moralo nedvomno reči kakšno besedo tudi častno razsodišče PZS in ukrepati proti tistim v planinski organizaciji, ki so odgovorni za odtujitev planinskega premoženja,« je dejal predstavnik PD Maribor Matica, ki je še povedal, da je tajnik PZS pred kratkim dejal, da planinskih koč planinskim društvom ne bodo vračali, ker da ne znajo gospodariti z njimi. Rekel je še, da je PZS odtujila tri planinske koč, o čemer je mariborsko PD pri upravnem odboru PZS vložilo protest, vendar ni dobilo nikakršnega odgovora.

Čeprav parcela v Logarski dolini ni prišla na dnevni red skupščine kot posebna točka, je bilo o njej v splošni razpravi precej razprave. Tako je **Andrej Kuzman** iz PD Velenje dejal, da je sicer lastnik sporne 23 000 kvadratnih metrov velike parcele resda PZS, vendar bi bilo primerno, da bi se pred tem posvetovali z domačimi planinskimi društvi o tej zemlji, ki je eno od najlepših območij v Logarski dolini, predsednik in tajnik PZS pa naj bi bila nemara celo dolžna dati tamkajšnjim planinskim društvom izvod pogodbe. — Podobno je razpravjal tudi delegat PD Celje **Zoran Tratnik**, ki je rekel, da je cena za sporno parcelo — če nič drugega — vsaj osemkrat prenizka, poleg tega pa je rekel, da bodo planinska društva, ki jih takšne zadeve ne zanimajo, ker sama nimajo svojih planinskih koč in zemlje, najverjetneje prevzela stališče Planinske zveze Slovenije (kar se je pozneje v resnici v glavnem tudi zgodilo).

Tone Poljšak iz PD Ljubljana Matica je na skupščini povedal, da lastninstvo ni tako preprosta zadeva, da bi bilo mogoče o tem zadnje besedo izreči na tej skupščini. Mnenja je, da

nikakor ne bi bilo primerno tega problema uređiti samo s pogodbo med lastnikom (PZS) in najemnikom planinske koč (PD), saj je bilo pri vsaki planinski koči ogromno narejeno izključno iz lokalnih virov, poleg tega pa je treba vsekakor vedeti, da planinska društva krepijo materialno podlago PZS. — Podobno je govoril tudi **Branko Šega** iz PD Mežica, ki je dejal, da ima njegovo planinsko društvo pet planinskih postojank, med njimi tudi nekdanjo mejno vojašnico, ki bi jo domači mladi planinci nedvomno upravljali z mnogo večjim navdušenjem, če bi postala njihova lastnina.

DOBRO ZAVAROVANA LASTNINA

Ostro je zaradi razpolaganja PZS nad planinsko lastnino protestiral **Avugust Kocjan** iz PD Impol iz Slovenske Bistrice, ko je dejal, da je PZS mirno pristala na denacionalizacijo treh hektarov gozda, ne da bi njegovo planinsko društvo, ki je doslej skrbelo za ta gozd, karkoli vedelo o tem. Vprašal je tudi, zakaj nekatera PD lahko dobijo lastnino nazaj, druga pa ne, in se glede tega zavzel za enotno politiko PZS. — **Franc Gorišek** iz Obalnega PD iz Kopra je ob teh razpravah menil, da gre do narazen družine, kjer se prehudo pripravajo o lastnini, taisto pa velja tudi za planinsko organizacijo. Menil je, da bi lahko marsikaj s tega področja uredili že na sestankih upravnega odbora PZS, da do seda-

Spremenjen častni kodeks

Po skoraj natančno 20 letih je slovenska planinska organizacija izpopolnila in dopolnila Častni kodeks slovenskih planincev, katerega doslej veljavno besedilo je pred skupščino PZS leta 1973 sestavil **dr. Dore Tominišek**. Letošnja skupščina PZS je tako sprejela sedanjemu času primeren »planinski bonton«, iz katerega navajamo nekatere pomembne in zanimive točke.

- Vsak član slovenskega planinskega društva se prostovoljno in moralno zavezuje, da se bo po tem kodeksu ravnal in da bo ob morebitnih hujših kršitvah načel odgovarjal pred ustreznimi organi planinske organizacije.
- Planinec z osebnim zgledom in ravnanjem skrbi, da gorsko okolje ohranja tako, da na planinskih poteh, posebej še na vrhovih, počivališčih in razglediščih ne odmetava odpadkov; le-te odnaša s seboj v dolino in odlaga na urejenem smetišču.
- Planinec ne povzroča hrupa, ne proži kameinja, ne kuri ognja v gozdu ali njegovi bližini, ne uničuje cvetja, ne glede na to, ali je to zaščiteno ali ni. Tudi ne dela škode na planinskih pašnikih, objektih in nasadih. Vedno misli na to, da imajo tudi tisti, ki prihajajo za njim, pravico do pristnega, čistega okolja.

njih razprav sploh ne bi prišlo. V zvezi z denarnimi zadevami je tudi dejal, da nima samo PD Ljubljana Matica svoje kočice na Kredarici, ampak imajo drugod po slovenskih gorah svoje kočice tudi druga planinska društva, čeravno je ljubljansko društvo za gradnjo te svoje kočice doslej dobilo že toliko denarja od planinske organizacije, kolikor ga ne more nihče več dobiti.

V tej razpravi se je oglasil tudi dosedanji predsednik PZS Andrej Brvar, ki je poudaril, da menda še noben upravni ali glavni odbor PZS doslej ni dal iz rok tako malo planinskega premoženja kot sedanji, zadnji, pa je kljub temu deležen tako številnih in ostrih kritik. Predlagal je, naj bi takoj izvolili petčlansko skupščinsko komisijo za lastninjenje planinskega premoženja, kar je skupščina tudi sprejela, na čelu te komisije pa je dosedanji podpredsednik PZS **Jože Stanonik** iz PD Škofja Loka.

Janez Duhovnik je ob tej razpravi povedal, da sta glede lastništva planinskih koč pri nas dve stališči: da bi PZS in planinska društva sklenili najemno pogodbo med lastnikom in najemnikom ali da bi kočice prišle v last planinskih društev. Vodstvo PZS, je dejal Duhovnik, se karseda trudi, da bi obdržalo planinsko lastnino, ki pa je ne obvlada več. Zato bi bilo po njegovem mnenju nemara umestno, da bi planinska društva dobila kočice v last, vendar bi bila v tej lastnini vgrajena varovalka, da tega planin-

skega premoženja ne smejo odprodati ali oddati. Podobno stališče je imel tudi predstavnik PD Celje, ki je dejal, naj bi PZS prenesla lastništvo planinskih postojank na tista planinska društva, ki so jih sama gradila in vzdrževala. Na koncu koncev je vendarle prevladalo mnenje, naj o vseh teh lastniških zadevah odslej odloča skupščinska komisija za planinsko lastninjenje, ki jo je skupščina poimensko imenovala.

VROČA TEMA: KATEGORIZACIJA VODNIKOV

V razpravi so resda govorili največ o lastništvu in lastninjenju, kar je bilo glede na sedanje razmere v celotni državi tudi mogoče predvideti, vendar ob tem tudi še o drugih pomembnih planinskih problemih. Več razpravjalcev, med njimi **Tone Jarc** iz PD RTV Slovenija, **Tomaž Vrhovec** iz PD Domžale, **Dragica Onič** iz PD Poljčane, Franc Gorišek iz Obalnega PD in **Miro Markič** iz PD TAM Maribor, je razpravljalo o neurejeni kategorizaciji vodnikov v slovenski planinski organizaciji, ko nekaterim dolgoletnim planinskim vodnikom ni več dovoljeno vodenje po domačem visokogorju, zaradi česar bi lahko bilo bistveno prizadeto delo predvsem izletniških sekcij planinskih društev. To bo treba v najbližji prihodnosti vsekakor urediti in ob tem upoštevati enotno kategorizacijo vodnikov v PZS: da bo vsakdo natančno vedel, kakšnega

- Pomembna je iskrena, nesebična tovariška pomoč z nasveti in opozorili izkušenih neizkušenim ali neprevidnim planincem o pravilni hoji, počitku, prehrani, oblačilu, opremi, orientaciji, nevarnostih, o ravnanju v nesrečah itd., neposredna pomoč utrujenim, izčrpanim, ogroženim, poškodovanim, zlasti hitra pomoč v nesrečah. Ta dolžnost ne zadene samo članov Gorske reševalne službe, temveč moralno zavezuje slehernega planinca.

- Planinec ve in se zavestno odloča, da hodi previdno in je za hojo psihično in fizično pripravljen ter primerno opremljen. To mu nalaga odgovornost do samega sebe in tovariška dolžnost do drugih. V stiski si predvsem pomaga sam, na pomoč kliče le tedaj, če si sam ne more pomagati.

Grob prekršek načel planinske etike predstavljajo sprejem ali celo zahtevek plačila za ponujeno pomoč.

- Lepa planinska navada je, da se planinci med seboj pozdravljajo, kar je zunanji izraz planinskega tovarištva in spoštovanja. Pozdrav je vljuden in prisrčen, pri tem pa ne čakamo nanj. Lepo je, če tisti, ki gredo na turo, pozdravljajo tiste, ki se s ture že vračajo. S tem jim dajo priznanje za že opravljen planinski vzpon. (Na skupščini PZS je bila o tem določila razprava,

ko je verjetno — o tem ni nihče odločal — obveljalo, naj bi bilo ravno obratno in naj bi načelno prvi pozdravil tisti, ki se lahko vrže v vrača z gore, odgovori pa mu tisti, ki sopiha navkreber, kar je bilo običajno tudi doslej.) Nevljudno je, če na pozdrav ne odzdravljamo.

- Povsod v družbi, v gorah pa še bolj, mora obveljati načelo enakopravnosti med planinci. Nezdržljivo s pravim planinstvom je kakršnokoli socialno, narodnostno, rasno in drugo razlikovanje.

- V planinstvu velja temeljno pravilo, da imajo v gorah absolutno prednost bolni, otroci in ženske. V planinstvu imajo manj izkušeni in slabotni ter starejši pred mlajšimi prednost. Starejši planinci prenašajo svoje izkušnje na mlajše, ti pa jih upoštevajo. Pri srečanju na ozkih planinskih stezah se spretnejši, močnejši, zlasti mlajši umakne šibkejšemu (starejšemu), na prehodih preko nevarnih mest, snega, vode ipd. prepustimo šibkejšemu ugodnejši položaj, pri prenočevanju, zlasti če je planinski dom, kočica ali zavetišče prenapolnjeno, prepustimo šibkejšemu ali bolj izčrpanemu boljše ležišče.

- Uživanja alkoholnih pijač ne priporočamo, v vsakem primeru pa mora biti zmerno. V planinski kočici kadimo le v za to določenih prostorih. Če teh ni, potem kadimo izven planinske kočice.

Nov statut PZS

Nov statut Planinske zveze Slovenije, ki so ga sprejeli na letošnji marčni skupščini PZS, je v primerjavi s prejšnjim spremenjen seveda v tistih členih, ki so poprej vsaj nekoliko ideološko barvali planinsko organizacijo, spremenjene pa so tudi nekatere vsebinske razlage planinskih pojmovanj. Že kdor prebere prva dva člena novega statuta, dobi tak vtis.

Prvi člen pravi, da »je Planinska zveza Slovenije (PZS) zveza planinskih, alpinističnih in plezalskih društev, klubov in drugih organizacij, ki se ukvarjajo s planinstvom, alpinizmom, gorništvom in plezanjem na območju Republike Slovenije«.

Drugi člen statuta pa pravi: »PZS usmerja, usklajuje in pospešuje planinsko, gorniško, alpinistično, plezalno in gorskoreševalno dejavnost, vzgojo in izobraževanje o vseh oblikah planinske dejavnosti, reševanje ponesrečenih in iskanje pogrešanih v gorah, vodništvo, izgradnjo, upravljanje in vzdrževanje planinskih objektov in naprav ter drugo gospodarsko dejavnost, skrb za varstvo narave in zdravega človekovega okolja ter založništvo in izdajanje strokovne, vzgojne, vodniške in druge planinske literature«.

Novi statut PZS ima 81 členov.

vodenja je zmožen, da bodo vódenca dovolj zaščiteni in da ne bo moglo priti do takšne nesreče, kakršna je bila, na primer, pred časom na Košutnikovem turnu.

Še o marsičem so razpravljali na skupščini PZS: Tone Poljšak iz PD Ljubljana Matica je pozval vodstvo PZS, naj pri slovenskem ministru za šolstvo izposluje, da bi šolnikom — mentorjem (tudi v planinstvu) to njihovo delo šteli v delovno obveznost, **Dušan Vrekič** iz PD Medvode je hudo napadel sedanjo državno davčno politiko in nov zakon o društvih ter dejal, da manjka samo še to, da bi planinci ovrednotili svoje prostovoljno delo, država pa bi ga potem lahko obdavčila in od planinskih društev zahtevala davek od tega dela. Poleg tega je spregovoril o gorskih kolesarjih, ki se naj ne bi vozili po poteh, namenjenih predvsem planincem. Dragica Onič iz PD Poljčane je spraševala (pa ne čisto resno), ali ne bo šla privatizacija tako daleč, da bodo nekatere planinske kočice dobili drugi, planinci pa bomo morali na svojih turah spati pod smreko, poleg tega pa bomo morali planinci plačevati potnino na poteh, ki jih bodo po privatizacijskem postopku dobili drugi in torej postali njihovi lastniki.

NEZAŠČITENI GORSKI KMETJE

Milan Naprudnik, novi predsednik založniško izdajateljskega sveta pri PZS, se je zavzel za enotno slovensko planinsko založbo in za to, da bi ta založba posvetila več pozornosti slovenski planinski zgodovini in dediščini, pri tem pa naj bi delo v založbi delno profesionalizirali, ker zaradi hude konkurence v založništvu samo z amaterskim delom v Planinski založbi ne bo šlo več; druge založbe, je dejal, bodo pobrale finančno smetano, planinci pa bomo ostali s humanizmom in etiko.

Janko Mirnik se je zavzel za to, da bi morali poleg uradnih stikov z drugimi planinskimi organizacijami predvsem iz alpskih držav gojiti tudi neformalna srečanja in se udeleževati skupnih strokovnih posvetovanj. Povedal je tudi, da v drugih alpskih državah planinci dobivajo od svoje države bistveno več denarja za čisto namenske akcije kot pri nas, starejši planinci in starejši člani planinskih organizacij pa ne plačujejo več planinske članarine,

Mirko Markšič iz PD TAM Maribor je govoril o lastnih rjuhah in o kajenju v planinskih kočah, **Franci Ekar** iz PD Kranj se je zavzel za gorske kmete, ki jim nekateri planinci brez kakršnegakoli denarnega nadomestila parkirajo svoje avtomobile na dvoriščih, pred hišnimi pragji in na njihovih travnikih, kar bi bilo treba vsekakor učinkovito urediti, **Jože Stanonik** iz PD Škofja Loka je prepričan, da je treba pri slovenskem notranjem ministru takoj izposlovati, da oskrbnikom planinskih koč ne bi bilo treba dnevno sporočati policijskim postajam v dolini podatke o prenočevalcih, **Franc Vodnik** pa je menil, naj bi se planinci odlej imenovali gorniki.

VOLITVE BREZ ZAPLETOV

Volitve organov Planinske zveze Slovenije so bile pravzaprav hitro opravljene in pri tem ni bilo nikakršnih zapletov. Dosedanji predsednik Andrej Brvar, ki je bil edini predsedniški kandidat, je dobil 103 glasove in je bil vnovič izvoljen za predsednika PZS, takoj po izvolitvi pa je skupščini predlagal svoje najozje sodelavce: **Tone Škarja** (vrhunski alpinizem in odpravarstvo), **Janko Mirnik** (gospodarstvo) in **Nuša Romih** (stiki z javnostjo in sredstva obveščanja) so bili njegovi kandidati za podpredsednike (dosedanja podpredsednika **Jože Dobnik** in **Jože Stanonik** sta se za nadaljnje sodelovanje na podpredsedniških položajih zahvalila, prvi zaradi starosti in drugi zaradi službenih obveznosti) in so bili na javnih volitvah izvoljeni enako kot tajnik **Janko Pribošič**.

Izmed 16 kandidatov za Upravni odbor PZS so bili na tajnem glasovanju izvoljeni (po abecednem redu) **Lojze Cuznar** (PD PTT Ljubljana),

Janez Duhovnik (PD Medvode), Franc Kocbek (PD Matica Maribor), Jože Kodre (PD Celje), Ivanka Komprej (PD Prevalje), Drago Kozole (PD Dol pri Hrastniku), Milan Naprudnik (PD Onger Trzin), Adi Vidmajer (PD Prebold), Tomaž Vrhovec (PD Domžale), Rudi Rauch (PD Tolmin) in Rajko Slokar (PD Nova Gorica). Delegati planinskih društev so poleg tega izvolili Franca Peternela (PD Tolmin) za predsednika nadzornega odbora in štiri člane tega odbora (Marija Gabron — PD Ptuj, Lojze Motore — PD Lisca Sevnica, Pavle Stropnik — PD Prevalje, Bojan Šrot — PD Celje), Toma Grgiča iz PD Ljubljana Matica za predsednika častnega sodišča in Jožeta Stanonika (PD Škofja Loka) za njegovega namestnika, ob njiju še štiri člane in štiri namestnike tega sodišča, za tožilca pa Franca Mazija ter za nje-

gova namestnika Pavleta Dolenca in Ružo Tekavec (vsi PD Viharnik).

Ko je bilo to delo opravljeno, je bila ura že tako pozna, da pravzaprav ni bilo nikomur od delegatov do tega, da bi v točki razno razpravljali o vprašanih, o katerih so že in še bodo na sejah meddruštvenih odborov in upravnega odbora PZS. Eden od delegatov pa si vendarle ni mogel kaj in je zahteval, naj Planinska zveza Slovenije Ministrstvo za varstvo okolja in za prostor ter občino Sežana vpraša, kako je z name-ravano gradnjo avtodroma na Krasu in prav bli-zu Kraškega roba, hkrati pa obema pošlje protestno noto. Ta predlog so delegati pospremili z burnim ploskanjem.

Naslednja skupščina PZS, najvišji organ krovne organizacije slovenskih planincev, bo že prihodnje leto.

PROGRAMSKE USMERITVE PZS ZA OBDOBJE OD LETA 1994 DO 1998

OSREDNJI MUZEJ V MOJSTRANI?

ANDREJ BRVAR

Planinska zveza Slovenije je zveza planinskih društev, v kateri nosi vsak član (planinsko društvo, klub, združenje) svoj del odgovornosti v razvoju planinstva. Zavzemam se za dosledno uveljavitev statutarnega določila, da vsak član PZS odgovorno prevzame del bremena pri skrbi za skupne zadeve (koče, pota, vzgoja kadrov, zbiranje zgodovinskega in arhivskega gradiva). Dogovarjanje o prevzemu skupnih zadev bo ena od nalog meddruštvenih odborov planinskih društev. S tem bomo planinske organizacije potrjevale, da odgovorno in kvalitetno skrbimo za razvoj planinske ideje in planinsko zanimivih predelov. Še naprej bomo to počeli na neprofiten način. Zato bomo terjali od države, da spoštuje in ne prizadene s svojimi ukrepi interesov pomembnega dela civilne družbe.

Planinska zveza Slovenije bo nadaljevala nadaljnje uveljavljanje okolju prijaznega delovanja v gorah. V preteklih letih se je uveljavilo spoznanje, da dolinskega standarda ne moremo in ne smemo prenašati v gore. To prihaja najbolj do izraza v planinskih kočah. Zato bomo tudi v prihodnje nadaljevali ekološko sanacijo planinskih postojank (sončne celice, suha stranišča). Dokončno je potrebno uveljaviti pri obiskovalcih gora, da bodo nosili rjuhe s seboj. PZS bo še naprej vodila akcijo izbiranja naj-prijetnejše in najbolj domače planinske koč.

Planinska društva poslušajo s planinskimi kočami na neprofiten način, kar pomeni, da morebiten ustvarjen dobiček vlagajo nazaj v planinsko dejavnost. PZS bo terjala, da se to

dejstvo upošteva v vseh zakonih, ki opredeljujejo plačevanje davkov v državi. PZS bo nadaljevala postavljanje kriterijev in pogojev, ki jih mora izpolnjevati postojanka, da lahko nosi naziv planinska koča.

PZS bo pri oblasteh uveljavljala načelo, da se v visokogorskih planinskih kočah pobrane davščine in druge dajatve državi vračajo v obliki subvencij nazaj v visokogorje. Zato bo PZS stalno spremljala položaj koč 1. in 2. kategorije in sproti predlagala ustrezne ukrepe.

Podpiram idejo, da se gospodarska komisija pri UO PZS preimenuje v Komisijo za planinske kočice in pota z naslednjimi podkomisijami: investicijsko, upravljanje z nepremičninami, logistiko, ekonomsko, pota.

Zavzemam se za to, da se nepremičnine v lasti PZS zemljiškoknjižno ne prenesejo na planinska društva, ki z njimi upravljajo. To premoženje predstavlja skupno premoženje vseh članic Planinske zveze Slovenije. Potrebno pa je takoj urediti ustrezne pogodbe, v katerih bodo društva, ki skrbijo in upravljajo s temi kočami, dobila trdno garancijo, da jim nepremičnine ne more nihče odtujiti brez njihovega soglasja. Gospodarjenje z gozdovi je potrebno prepustiti planinskim društvom, ki naj izkoristijo izkupiček za vzdrževanje in obnovo planinskih koč.

V preteklih letih se je obisk gorá močno povečal. Te trende smo dolgoročno sicer napovedovali, so pa zaradi spleta okoliščin nastopili prej, kot smo pričakovali. Zavoljo okolju prijazne usmeritve, ki je planinski organizaciji lastna že od ustanovitve naprej in je kot taka tudi zapisana v Častnem kodeksu slovenskih pla-

nincev, planinske organizacije ne smejo z načrtno aktivnostjo povečevati obiska visokogorja v poletnih mesecih. Planinska zveza Slovenije bo skupaj s planinskimi društvi pripravila in planincem predstavila serijo množičnih planinskih pohodov po nižjih predelih s poudarjeno kulturno in zgodovinsko vsebino.

Zavzemam se za to, da ostane članarina za B in C kategorijo realno na isti višini kot v letu 1994. Toda članom moramo iz leta v leto ponuditi več, zato bo ta članarina realno rasla. Od 1997. leta naprej naj bi dobivali A člani brezplačno Planinski vestnik, PZS bo poskušala skleniti sporazum o recipročnem priznavanju popustov za nočitve v planinskih kočah z avstrijsko in italijansko planinsko zvezo.

PZS bo pripravila materiale (telope, radijske spote) za propagandno akcijo za včlanjevanje v planinska društva. Akcijo naj bi izvajala planinska društva v dogovoru z lokalnimi radijskimi postajami, kinodvoranami in lokalnimi kabelskimi TV sistemi.

V vzgoji in izobraževanju je potrebno nadaljevati začeto kategorizacijo vodnikov. Dokončno je potrebno uveljaviti sistem obnavljanja licenc vseh kadrov, ki jih vzgaja in izobražuje PZS. PZS bo enotno uredila zavarovanje pri njej registriranih vodnikov za primer materialne odgo-

vornosti. V naslednjih štirih letih mora PZS obnoviti vzgojno izobraževalni center v Bavšici po že izdelanem projektu.

V alpinizmu mora PZS obdržati raven vzgojno alpinistične dejavnosti predvsem s kvalitetnim usposabljanjem inštruktorjev. Najbolj sposobnim in nadarjenim mora omogočiti razvoj pri doseganju njihovih ciljev. Vzpostaviti mora stabilen tekmovalen sistem v plezanju. Skupaj z ustreznimi ustanovami si bo PZS prizadevala, da bodo tisti alpinisti oz. plezalci, ki jih bodo rezultati uvrščali v mednarodni vrh, razbremenjeni skrbi za materialno in socialno varnost. To je v preteklem obdobju PZS že omogočila štirim alpinistom.

V prihodnjih letih morajo dobiti prednost aktivnosti, usmerjene v širitev in poglobljanje duhovne in kulturne plati planinske ideje in misli. Za PZS bo na tem področju ena od glavnih nalog sodelovanje pri postavitvi osrednjega planinskega muzeja v Mojstrani. PZS mora doseči, da pride ta muzej v republiški program muzejev, planinska društva pa bodo z regionalnimi zbirkami vzpostavila mrežo, ki bo lahko kvalitetno dopolnjevala osrednjo zbirko. PZS mora pritegniti k sodelovanju strokovnjake za pisanje novjše zgodovine planinske organizacije in planinskega izrazoslovja.

ODGOVOR NA ČLANEK »MESSNER NE VERJAME ČESNU«

NE DVOMIM V ČESNOVO BESEDO!

DUŠICA KUNAVER

V marčni številki Planinskega vestnika nas inž. **Pavle Šegula** obvešča o pisanju **Reinholda Messnerja** v zvezi z vzponom **Toma Česna** v južni Lotsejevi steni. Ker ta Česnov vzpon, ki pomeni doslej največje dejanje v svetovni zgodovini alpinizma, nosi ime mojega moža Aleša, si jemljem pravico, da spregovorim v okviru svojega poznavanja dogodkov.

Dvajset let svojega življenja sem preživela v strahu pred Lotsejevo južno steno. Aleš jo je nosil v duši, odkar jo je prvič videl. Ker vem, kaj je ta stena Alešu pomenila, sem ob Tomovem vzponu s hvaležnostjo sprejela njegovo odločitev, da svojo smer v tej steni posveti Aleševemu spominu. Prizadeto zato sedaj spremljam dogajanja ob tem Tomovem vzponu, še toliko bolj v zadnjem času, ko iz tujine prihaja odmev na naše domače zdrahe. Vsekakor je v tujini mnogo alpinistov, ki si žele, da bi bila južna Lotsejeva stena »še prosta«.

VPRASHANJA VERODOSTOJNOSTI

Z vprašanjem verodostojnosti vzpona se naš alpinizem tokrat ne srečuje prvič. Leta 1972 je

naša odprava v južni steni Makaluja dosegla višino 8100 metrov. Ta rezultat je v Evropi sprožil vrsto polemik. »Lažejo!« se je glasila obtožnica; začetniki, ki so pred 12 leti prvič videli Himalajo, naj ne trdijo, da so malodane dosegli rob Makalujeve južne stene!

Leta 1975 so naši plezalci ne le dosegli rob stene; dosegli so vrh Makaluje prek stene in stopili na svetovni alpinistični vrh.

Petnajst let po Makaluju se vprašanje verodostojnosti vzpona ponovi v južni Lotsejevi steni.

Zgodba o Slovenski smeri v južni Lotsejevi steni je dolga skoraj trideset let. Aleš je južno Lotsejevo steno prvič videl leta 1962. Začarala ga je. Že tedaj je začel načrtovati vzpon v tej steni. Za tisti čas je bila to prava utopija, saj tedaj še ni bila preplezana nobena himalajska stena.

Leta 1981 je Aleš vodil odpravo v južno Lotsejevo steno. V petinšestdesetih nečloveških dneh je odprava preplezala steno, v smeri proti vrhu pa je plezalcem ostalo neraziskanih še kakih 250 metrov, zato je skrb, da bi tuji alpinisti po naši smeri dosegli vrh Lotseja, trajala še naslednjih devet let.

Leta 1990 se je Tomo Česen odločil za veliko dejanje — sam v južno steno Lotseja. Po treh

dneh vzpona mu je v gosti megli zmanjkalo poti navzgor. »Jani, mislim, da sem na vrhu!« je sporočil prijateljema v bazi.

Tomov vzpon v južni Lotsejevi steni je glasno odjeknil doma in v svetu, a zelo kmalu po svojem povratku domov je moral Tomo spoznati grenke izkušnje tistih posameznikov, ki stopajo predaleč v prihodnost, ki postavljajo mejnike predaleč pred svojo dobo.

KDO JE UKRADEL PISMO?

Prvi napad je prišel iz tujine, a Tomo je svoj vzpon hitro ubranil. Resda v megli ni mogel fotografirati vrha, a po povratku v dolino je ukrepal tako, kot je v Himalaji navada. V Katmanduju je obiskal **gospo Hawley**, dopisnico Reuterja, ki že več kot 30 let med alpinisti sveta velja za himalajsko avtoriteto. Opisal ji je svojo pot in vrh in gospa Hawley je po primerjavi njegovega opisa z opisi kasnejših obiskovalcev vrha Lotseja dala uradno izjavo, da je Tomov opis vrha točen in vzpon nesporen. Po prihodu domov je Tomo napisal knjigo in pomagal pri izdelavi filma. Svojemu dejanju v Lotseju je torej dal tudi zapis »črno na belem« in svojo nalogo s tem zaključil.

A že so se spet oglasili glasovi: dokazi, dokazi, dokazi!

Je že kdo kdaj primerjal razmerje med številom pomembnih vzponov in številom foto-nasmeskov z vrhov? Gore včasih dopuščajo dokaze, včasih pač ne.

Enemu samemu plezalcu, ki vso opremo nosi sam s seboj in v 62 neto urah plezanja preмага 3 kilometre stene navzgor in 3 kilometre navzdol, prav gotovo ni lahko puščati sledov v steni, ki se začena 1000 metrov višje kot vrh Mt. Blanca; v steni, ki predstavlja lijak plazov vseh okoliških osemtisočakov; v steni, ki pome ni prvo in največjo oviro vetrovom in oblakom, ki prihajajo z Indijskega oceana; v steni, ki je bila dvajset let največji izziv vsem vrhunskim alpinistom sveta.

Zahtevi po dokazih Tomovega vzpona v Lotseju se pridruži še nesporazum zaradi objave dveh diapozitivov. Ta nesporazum, ki bi ga prav gotovo lahko razčistil pogovor med **Vikijem Grošljem in Tomom Česnom** na Planinski zvezi, dobi neslutene razsežnosti, ko neki neznanec prepreči ta pogovor tako, da na Planinski zvezi ukrade Vikijevo pismo in ga razpošlje slovenskim medijem.

Čeprav ni navada, da bi mediji reagirali na nepodpisano informacijo, ki prihaja iz rok anonimnega neznanca, se je tokrat to zgodilo.

UGOVORI NA DOMNEVE

Tisto, kar je zares žalostno, pa je šele sledilo. Slovenska javnost se je šele ob tem dogodku zares prebudila. Tudi tisti, ki se za gore ne zanimajo in jih ne poznajo, so nenadoma začeli postavljati sodbe o vzponu v Lotseju.

Je anonimnež, ki si ne upa stopiti na sonce, s svojo potezo želel zadeti Toma Česna ali je usmeril udarec proti slovenskemu alpinizmu in želel s tem zadeti svetovni alpinistični vrh? Kaj je neznanec hotel doseči z vzbujanjem dvomov v nekaj, kar ni dokazljivo?

Vsakdo ima seveda pravico ob istih dejstvih imeti drugačno stališče; toda če to svoje stališče uveljavlja ali celo objavlja, ga mora tako ali drugače utemeljiti.

V članku v Planinskem vestniku smo slišali o Messnerjevih dvomih v Česnov vzpon:

- »Na posnetkih, ki Česna kažejo po vrnitvi z gore, je videti spočit kot takrat, preden se je podal na turo.« — Da Tomo vzdrži štiri dni napovrov brez sprememb na svojem videzu, je vendar dokazal že pred Lotsejem! Vzponi v treh problemih Alp ter v stenah Džanuja in K2 so mu prinesli naziv najboljšega alpinista sveta, in to prej, kot je vstopil v Lotse.

- »Ob Česnovem predavanju na Dunaju je mnogo vprašanj ostalo brez odgovora.« — Na to pripombo bi moral odgovoriti nekdo, ki je bil na tem predavanju. Vsekakor pa je razvidno iz Messnerjevega članka, da je imel Tomo prevajalca za nemščino, torej je moral govoriti v angleščini. Menim, da za taka predavanja ni navada, da predavatelj ne bi imel prevajalca za materinščino ne glede na višino svojega poznavanja tujega jezika.

- »Ko Česen pripoveduje o snežnih viharjih, na diasih kaže jasno nebo.« — To ne more biti res, saj Tomo na svojih predavanjih sploh ne predava, ampak ima multivizijo s prevodom v več jezikov. Ne glede na to ne razumem, kakšno zvezo ima usklajenost med sliko in besedo na nekem predavanju z argumentom o vzponu na vrh Lotseja.

TOMO BI LAHKO DOBIL ALEŠEVE SLIKE

Za tujino so napadi na Česnov Lotse povsem razumljivi in so ji zato naši domači prepri zelo dobrodošli. Razumljivo je, da si mnogi tuji alpinisti želijo prvenstva v tako razvpiti steni, kot je južna Lotsejeva stena. Težko pa človek razume dogajanja doma.

»Imate srečo, Slovenci, ravno toliko vas je, da se lahko vsi med seboj poznate!« sem nekje brala besede nekega Kitajca.

Imamo res srečo — ali pa tudi ne! Drugod po svetu je navada, da dobre konje vpregajo na čelo vprege, pri nas pa jim mečemo polena pod noge.

V Toma, na primer, lete očitki, da hoče svoj vzpon dokazati s tujimi posnetki. Če bi bilo to res, je imel na voljo približno tisoč Aleševih diapozitivov iz južne Lotsejeve stene. Že takoj po Tomovem povratku, že na letališču, sem mu vse Aleševe diase ponujala v uporabo, a vzel ni nobenega. Aleš je v Lotsejevi steni dosegel tabo 4 na višini 7400 metrov.

Zahrbtna poteza nekega anonimneža ima v naši deželi možnost, da ogrozi največje dejanje v svetovni zgodovini gorá. Zaradi dveh diapozitivov smo pripravljene rušiti prastari zakon, ki stoletja vlada v gorah: *gorniku se verjame na besedo!*

Lotse ni le Česnov, ampak je slovenski. Njegov vzpon pomeni konico vsega dosedanjega dogajanja v svetovnem alpinizmu. V tej konici je vtkana stoletja stara zgodba slovenskih gora, v njej je skrita dolga povest našega človeka, ki je od nekdaj živel v gorah in z gorami.

Noben posameznik ne more zrasti v vrhunskega alpinista brez vrhunskega alpinizma. Nikdar Tomo Česen ne bi mogel doseči tega, kar je, če ne bi razvoj slovenskega alpinizma segel tako visoko. Tomov vzpon zato ni le njegov.

ZAKAJ DOPUŠČAMO DVOME?

Če danes ne verjamemo v Tomov vzpon, če ne verjamemo svojemu človeku, ali bomo morda

nekega dne verjeli nekemu tujcu, da v Lotseju ni našel Tomovih sledi? Bo tisti, ki bo prvi odšel v južno Lotsejevo steno po Tomovih stopinjah, želel potrditi Tomov vzpon ali pa bo želel sebi zagotoviti slavo? Bomo lahko prepričani, da ponavljalac Tomove smeri ne bo kakega klina, ki ga bo našel, vrgel 3000 metrov v globino? Kdo bo pa to dokazal?

Upajmo, da bomo med seboj našli nekoga, ki bo v imenu naše planinske javnosti tujini povedal, da si kljub vsemu Slovenci verjamemo med seboj. Naši plezalci so stali na pre mnogih vrhovih nad prepadnimi vertikalami vseh kontinentov, a doslej nam nikdar niso dali nobenega povoda, da jim ne bi verjeli na besedo.

Zakaj torej dopuščamo dvome v vzpon v južni Lotsejevi steni? V to steno je vkovanih trideset let snovanja naših plezalcev. Zakaj ob tako velikem dejanju, kot je solo vzpon v južni Lotsejevi steni, naša mlada država ne gradi ponosa namesto sramote prepirljive majhnosti?

DOPOLNJNIH JE 40 LET PD SOLČAVA

DEDIČI NAJSTAREJŠE KOČE

EDVARD IKOVIC

Kronika planinskega društva v Solčavi sega pravzaprav na začetek planinstva, ko planinska društva še niso obstajala. Solčava z okolico, ozemeljsko na sredo gora stisnjen in zaokrožen kraj z obširnimi zaledjem, ki se končuje na njihovih belih vrhovih, je bila vedno dežela zase.

Stisnjena v kot med tri slovenske dežele, Štajersko, Koroško in Kranjsko, je bila križišče planinskih poti in njihovega prebivalstva. Ker ni bilo ceste vanjo iz spodnje Savinjske doline, je bila še najbolj povezana s Koroško, iz katere je bila tudi naseljena, verjetno že pred letom 1000, to je v času, ko so slovenski vojvode in knezi še precej samostojno vladali. Prvi raziskovalci-zgodovinarji so jo obiskali že v drugi polovici 18. stoletja, to je pred 200 leti. Iz še prejšnjih dob so znani obiski oblastnikov cerkvene in druge gosposke, ki si je Solčavo prištevala, a je dejansko imela le malo vpliva nad njo.

ZASLUGE MARTINČEVEGA FRANCETA

Od začetka 19. stoletja dalje je bil obisk planincev čedalje pogostejši, saj so divja romantičnost Igle in vrat, skozi katera je bil iz spodnje doline edino — in še to le v času nizke Savinje — možen dostop na Solčavsko, lepota Logarske doline, Slap Savinje itd. privabljali vedno več pravih turistov in planincev. Od leta 1832

dalje so se v župnijsko knjigo tujcev vpisovali mnogi planinci in turisti, pa drugi obiskovalci, ki so imeli na Solčavskem druge opravke, na primer vojaštvo, ki je Solčavsko zasedlo po znanih dogodkih in boju Solčanov za osvoboditev vojaških ubežnikov leta 1851.

Za pravi začetek planinstva in turizma v Solčavi in sploh v Savinjskih Alpah je imel največ zaslug domačin **Martinčev France, Štifter**, profesor filozofije, ki je v času študija v Gradcu navdušil profesorja **dr. Johannesa Frischaufa**, da je obiskal Solčavo in njene gore.

Osvajal je Savinjske Alpe z vseh izhodiščnih točk, iz Solčave, Kamniške Bistrice, Kokre, Jezerskega in Železne Kaple. Gradil je planinske poti ter opisoval in širil lepoto Savinjskih Alp. Ko se je v protitež avstrijskih pomemčevalnih planinskih društev leta 1893 v Ljubljani ustanovilo Slovensko planinsko društvo in še istega leta Savinjska podružnica SPD v Mozirju, se je dosledno boril na strani Slovencev in za enotno ime tega gorovja Savinjske Alpe v nasprotju z večjim delom nemškega uradništva, ki je bilo za ime Steiner — Kamniške Alpe.

Štifter je bil še kot dijak večkrat na Ojstrici in na drugih gorah. Čeprav je živel v Rusiji, je dom in gore večkrat obiskal, bil do smrti leta 1913 član SPD in imel vsestranske zasluge za Solčavo.

Tema pionirjema Savinjskih Alp se je pridružil in njuno delo nadaljeval **Franc Kocbek**, nadučitelj v Gornjem Gradcu. Bil je prvi pover-

jenik SPD in nato 30 let načelnik Savinjske podružnice. Pionirskemu delu teh mož so se pridružili domačini iz vrst pastirjev, delavcev, kmetov in gostilničarjev, kot so **Plesnik, Piskernik, Šturm, Herle** in drugi, nekateri med njimi pa so bili prvi gorski vodniki.

ZGODOVINSKI DATUM 31. MAJ 1953

Ko je bila leta 1895 zgrajena cesta v Solčavo, se je obisk planincev zelo povečal. Toda prva svetovna vojna je razvoj ustavila. Koče so bile večinoma izropane. SPD Celje je prevzelo kočjo na Korošici, Piskernikovo in Tilerjevo kočjo. V drugi svetovni vojni so bile kočje v glavnem požgane. Po vojni jih je celjsko planinsko društvo obnovilo in sedaj z njimi upravlja.

Po tej vojni so se razmere v gospodarstvu tudi na področju planinstva docela spremenile. Opuščali so kočje na starih planinskih pašnikih, v stanih. Obisk gora se je povečal. Ker Solčava še ni ustanovila svojega planinskega društva, so se solčavski planinci vključevali v Celjsko PD, v PD Gornji Grad, Šoštanj, Žalec, Domžale in nemara še kam drugam. Začeli so misliti na lastno planinsko društvo.

Ustanovni občni zbor Planinskega društva Solčava je bil 31. maja 1953 v osnovni šoli v Solčavi. Društvo je imelo takoj vpisanih 54 članov. Pridružili so se tudi planinci iz Luč, ki niso imeli svojega društva. V upravnem odboru PD Solčava so bili predsednik **Jože Herle**, člani **Iglac Štebe, Ivan Grudnik, Damjan Havdež, Franc Kladnik, Alojz Pečovnik, Jerca Plesnik, Marija Išković, Ivan Božič, Peter Jež, Polde Supin, Anton Breznik**, zadnji trije iz Luč. V nadzornem odboru so bili **Franc Prodnik, Valent Vider** in **Marija Poličnik**.

Društvo se je od vsega začetka borilo z mnogimi težavami, tako kadrovske kot gospodarske. Najelo je potrebna posojila in zgradilo v Solčavi na mestu nekdanje stavbe kmetijske zadruge, ki je bila med vojno požgana, hotel Rinka. Poleg tega je prevzelo v upravljanje gostišče Dom Rogovilc, ki ga je prenovilo. Obe stavbi sta bili vpisani pod upravljanje PD Solčava. Hotel Rinka in dom Rogovilc je 30. maja 1958 prevzel v upravo občinski ljudski odbor v Mozirju. V hotel Rinka je PD Solčava vložilo precej denarja in neplačanih delovnih ur, za kar pa kljub sedanjim urgencam ni dobilo do danes nobenega vračila.

SKRB ZA KOČO

PD Solčava je imelo v najemu kočjo na razpotju v Logarski dolini, kočjo v Logarskem kotu, ki je bila po vojni popolnoma opustošena, a jo je uredilo. PD je nameravalo v bližini te kočje graditi večji planinski dom, za katerega pa ni dobilo dovoljenja, ker še ni bilo urbanističnega načrta za Logarsko dolino. Vse te kočje je PD opustilo in obdržalo le planinsko kočjo na Klemenči jami

pod Ojstrico, ki je najstarejša planinska kočja v Sloveniji, saj je bila zgrajena leta 1832 kot planšarska kočja in nekajkrat obnovljena. Poleg te je bila še druga kočja, ki je bila obnovljena leta 1966. Ker stara planšarska kočja, delno prenovljena v planinsko postojanko, ni imela ustreznih prostorov, je bil na občnem zboru leta 1972 dan predlog za gradnjo nove kočje. Lokacijo si je ogledal in napravil načrt arhitekt **dipl. ing. Šenk**. Kasneje je prevladalo mnenje, naj bi preuredili staro kočjo, ki smo jo skoraj v celoti prenovili in povečali tako, da ima sedaj za prenočitve 4 sobe s 24 ležišči, skupno ležišče za 30 oseb in seveda gostinske prostore. Zgradili smo tudi tovorno žičnico. Z dotacijami, prejetimi od PZS, smo obnovili še staro kočjo, ki jo ima sedaj v najemu podjetje Kozorog.

PD je v kmečki hiši na Strevčevem pri Sv. duhu dne 14. avgusta 1957 s pogodbo ustanovilo planinsko postojanko Koča pod Olševo. Njen pomen je velik zlasti zato, ker je na lepi razgledni točki pod Olševo, ki jo radi obiskujejo planinci in turisti, tudi zaradi znane Potočke zijalke. V letih 1968 do 1970 je bila zgrajena

87 515 slovenskih planincev

Daleč so že časi, ko se je slovenska planinska organizacija močno hvalila z množičnostjo in s podatkom, da ima več kot 100 000 članov. Leta 1990 je bilo namreč članstvo Planinske zveze Slovenije zadnjič večje od 100 000: to leto je v Sloveniji plačalo članarino 103 483 planincev. Potem je bilo vsako leto vse manj članov: leta 1991 prvič po letih pod okroglo številko, in sicer 96 649, naslednje leto 94 397 in lani le še 87 515, kar je v primerjavi z letom 1990 le 84,6 odstotka.

Številna planinska društva so lani v primerjavi z letom 1990 prepolovila svoje članstvo. Približno samo tretjino članstva iz leta 1990 so lani obdržala planinska društva Slovenijašport, Špik in Vevče iz Ljubljane, Paloma s Sladkega vrha, Pesnica in Loče pri Poljčanah, le četrtino članstva PD Zreče, petino pa PD Tomos iz Kopra. Najbolj se je osulo PD Lesnina iz Ljubljane, ki je od leta 1990 do lani obdržalo le še dober odstotek članstva izpred treh let in se je lani lahko »pohvalilo« le z dvema članoma in enim otrokom.

Nasprotno je prav tako precej planinskih društev, ki so od leta 1990 do lani precej povečala svoje članstvo, absolutni rekorder na tem področju pa je gotovo PD Oplotnica, ki je ta čas število članstva povečalo kar za 400 odstotkov: leta 1990 je društvo imelo 20 in lani 80 članov.

panoramska cesta iz Solčave prek Podolševe v Matkov kot in Logarsko dolino, na drugi strani pa v Mežiško dolino, kar vse obeta še lep razvoj planinstva v tem delu Savinjskih Alp.

SPOMIN NA ZASLUŽNE PLANINCE

Spomnimo se ob naši obletnici tudi naših planincev **Franceta Herleta** iz Solčave, **Avgusta Vršnika** iz Luč in **Dušana Gradišnika** iz Celja, velikih plezalcev in alpinistov, ljubiteljev naših Savinjskih Alp in drugih gora, **Robanovega Joža**, velikega ljubitelja Solčave, njenih planin, posebno Robanovega kota, in narodnega pesnika.

Omeniti moram tudi Solčavsko transverzalo, ki je zelo obiskana. V oskrbovanju in vzdrževanju pa ima društvo 20 kilometrov planinskih poti, ki jih je dolga leta urejal markacist **Ignac Štebe**.

Ko se ob 40-letnici v spominih vračamo v leto 1953, k ustanovitvi Planinskega društva Solčava, k obnovi stare planšarske kočice, k spominom na to, kako smo na hrbtih prenašali material na Klemenčo jamo, oskrbovali druge kočice, gradili hotel Rinka, žičnice, novo kočico na Jami, obnavljali in markirali steze, vidimo, da je bilo solčavsko planinsko društvo ves čas delovno in prizadevno in da je tudi prispevalo svoj delež k slovenskemu planinstvu.

VELIKO POTI PO NAŠIH GORAH JE MARKIRAL STANKO DEŽMAN IZ SPODNJIH GORIJ

MARKACIST Z IZKAZNICO ŠTEVILKA 3

MIRKO KUNŠIČ

Osemnajst lastovicih gnezd pod napušči hiše **Vahtarjevega Stanka, Stanka Dežmana** iz Spodnjih Gorij, trenutno še sameva. Toda Stanku, ki je 13. marca praznoval 89. rojstni dan, sploh ni dolgčas. Te besede ne pozna in ne prizna. Tiste, ki večkrat prihajajo k njemu na obisk, na pogovor, šilce »športnika« in po navsote za zdravje, prav nič ne presenečajo pri vhodnih vratih zatakneni lističi z več kot 15 napisanimi sporočili: »Sem zadaj. Pokličí. Me ni doma, pridem kmalu. Sem pri čebelnjaku. Potrobi ...«

»Od vseh označenih poti mi je k srcu najbolj prirasla tista čez Lepo Špičje, grebenom med Trento in Dolino Triglavskih jezer. Trikrat sem jo trasiral, označil z rdečimi pikicami, preden smo se je markacisti lotili s svedri, jeklenicami in klini. Triurno pot sem tako speljal, da smo porabili le 17 metrov vrvi in osem klinov. Nazadnje sem bil tam pred štirimi leti,« začne pripoved o delu svojega življenja Vahtarjev Stanko.

ČETRT STOLETJA MARKACIST

Mama ga je povila očetu Jožetu 13. marca 1905. leta ob 10.10 na Koroški Beli. Natančno uro rojstva mu je zaupal oče, ki se je prav takrat vračal s kravo na povodcu, ki jo je kupil na Gregorjevem sejmu v Lescah. Že čez pol leta so se preselili v Podhom, kjer je oče na tamkajšnjem postajališču prodajal vozovnice in je od tam tudi pridrevnik Vahtarjevi. V družini je bilo šest sestrá in trije bratje, pri mizi jih je bilo seveda enajst. S šestimi leti je bil z očetom že prvič na temenu Triglava (do zdaj se je tja povzpел več kot 150-krat, pa tega ne obeša na veliki zvon).

Goram je ostal zvest vse življenje. Skoraj četrto stoletja jih je »obdeloval« s svedri ter opremjal s klini in jeklenicami. Stanko ima še danes v enem od predalov v kuhinji značko markacista z vgravirano številko 3.

»Enojko je imel **profesor Šumljak** iz Maribora, dvojko **Stanko Kos**, ki je imel na skrbi kamniške gore in pota v okolici Ilirske Bistrice. Trojka je pripadla meni, ki sem se zavezal, da bom s sodelavci skrbel za markacije in varna pota v delu Julijcev in Karavank. Ko sem začel, sem bil še delovodja žarilnice, lužilnice in hladne valjarne Železarne Jesenice. Po 36 letih in šestih mesecih dela sem imel v pokoju dovolj časa za delo v planinstvu. Še vedno sem član in odbornik PD Gorje, vseskozi sem bil s srcem markacist.«

»Trasiranje in nadelava poti čez Grmado pod Šmarno goro je bila prvo zahtevno delo. Del poti je celo zahtevnejši kot pot na Triglav. K temu delu me je izzval **dr. Miha Potočnik**, ki me je vprašal, če si to sploh upam. Markacisti smo pred vsako sezono odšli po poteh, odstranjevali od zime nanošeno kamenje, pregledovali jeklenice in čvrstost klinov. Če je bilo treba, smo zdolbli do 16 centimetrov globoko luknjo v skalo, z gumijasto cevjo izpihali drobljenec iz luknje in jo zabili z že pripravljenimi macesnovimi zatiči. Ko je bila polna lesá, smo z dvokilogramskim kladivom zabili v sredino nov klin. Tako pritrjen bi zdržal najtežjega vola,« nadaljuje Stanko.

TEŽAK MARKACISTOV NAHRBTNIK

Bil je zraven, ko so čez Zelnarico speljali položnejšo pot, vsepovsod so iskali za planince varna, zavarovana pota. Njegove sledi so na poti od Vodnikovega doma do Doliča. Bil je

»nadzorni« nad potmi od Rudnega polja do Malega Triglava, od Planike do Kanjavca. Največkrat sta si teže nahrbtnike optala z **Janikom Vebrom, Katrnikom** iz Gorij. Oba sta znala dobro delati in tudi uživati v visokogorju. Stanko še danes z vso svežino pove, kako sta nekoč z grebena Lepega Špičja opazovala gamsji trop. Stanko jih je naštel 136, Janko šest

več. Skoraj bi se sprla, kdo ima prav. Stavila sta in jih ponovno štela skozi daljnogled, vsak s svoje strani. Janko je moral priznati, da Vahtarjev pač dobro vidi.

Sestavni del nahrbtnika je bilo vedno težko kladivo, v butarice nažagan in povezan macesnov les, klešče, žica, klini, več tako imenovanih svetrov s posebej kaljenimi ostmi, nekaj metrov vrvi za varovanje, posebna tenka vrv, s katero so markacisti premerili, koliko jeklenice bodo porabili za varovanje posameznih delov poti, in še nekaj drugih pomagalo. Toda teža 20 in več kilogramov na ramenih in hrbtih je bila sestavni del markacistove opreme.

Prav markacisti so vsi že občutili tudi trenutke tesnobe, ko se je v gorah razdivjala nevihta, sami pa so brez »železja« ždeli pod kakšnim previsom. Občutili so tudi krajše zdrse, saj tisti, ki je veliko na poteh, tudi kdaj pade. Toda strah so puščali v dolinah.

Stanko še vedno ve, kje v Zgornji Krmi je lahko opazoval kozoroge. Rad je počival na enem od treh otesanih macesnovih pragov (danes je zunaj nanosov le še en samcat), ki so jih delali za progo do Rateč. Takrat so nad Zgornjo Krmo padli najlepši macesni.

Koče se odpirajo

Planinsko društvo Kranj obvešča planince, da je Planinski dom kokrškega odreda na Kališču odprt vsako soboto, nedeljo in ob praznikih. Oskrbniki obljublajo, da bodo planinci v njem prijazno sprejeti in lepo postreženi. Po obnovljeni planinski poti je iz Mač do Kališča dobri dve uri hoje.

Koča na Velikem Snežniku (1796 m) je sicer zaprta do 15. junija, toda ob ugodnem in lepem vremenu bo po vsej verjetnosti odprta vsak konec tedna in ob praznikih. Za vsak primer je vredno o tem, ali bo kočica odprta ali ne, vprašati oskrbnico **Majdo Ferlež**, Jasen 15a, Ilirska Bistrica, lahko tudi po telefonu 067/82-363.

Planinski dom na Sviščakih (1242 m) je odprt vsak konec tedna od petka do nedelje zvečer in med prazniki. Podrobne informacije dajeta **Anica Pipan**, Maistrova 11, Ilirska Bistrica (njena telefonska številka je 067/82-005) ali **Katja Novak** (telefon 067/42-102). Številka mobitela v planinskem domu je 0609/613-601.

Planinski dom na Lubniku je od 19. marca stalno odprt, informacije o vsem, kar zadeva

razmere v domu in poti do njega, pa je mogoče dobiti po telefonu 064/620-501. Skupinam priporočajo, da svoj prihod prej najavijo, da bi se oskrbniki nanj lahko pripravili.

Planinsko društvo Črnomelj obvešča planince, da bo Dom na Mirni gori zaradi obnovitvenih del zaprt najverjetneje do 1. junija. Žig Mirne gore je planincem na voljo pri **Ceku Satošek** v vasi Planina pod Mirno goro.

Planinsko društvo Železniki obvešča, da je zimska soba v Krekovi koči na Ratitovcu odprta in oskrbovana vsako nedeljo in vsak praznični dan.

Kot sporoča Planinsko društvo Železnikar iz Ljubljane, Dom na Vogarju nad Bohinjskim jezerom spet obratuje vsako soboto in nedeljo, planince pa z veseljem sprejmejo že v petkovih popoldanskih urah. Sprejemajo tudi naročila za večje skupine, vendar je treba v tem primeru prej plačati konzumacijo.

Za poletno sezono, se pravi od 15. junija do 1. oktobra, v domu potrebujejo kuharico, ki ima že opravljen zdravniški pregled (stroške pregleda vrnejo). Prijave je treba poslati na Planinsko društvo Železnikar, Kolodvorska ulica 11, 61000 Ljubljana.

RECEPT ZA ČILO STAROST

»Že takrat sem začel spoznavati alpsko cvetje. Toda v vseh teh letih, kar sem se potepal po gorah, sem le enkrat v Zgornji Krmi naletel zunaj poti na redke cvetove triglavskega čevljarca. Poznam pa veliko drugih rož, ki jih nabiram in iz njih pripravljam — tudi ob pomoči zeliščarja iz Dekanov — različne pripravke v obliki kapljic in mazil. Verjamem v nedojemljivo moč narave in učinkovanje zdravilnih rož. Lanska suša se je poznala tudi pri beri zdravilnih rož v visokogorju. Upam, da bo letos drugače.«

pravi Stanko, ki prav nič ne kaže, da je stopil že v 90. leto.

Nekateri so ga letos spraševali za recept za to čilo starost. Nasmejan jim je odgovarjal, da vsak posameznik ve za recept, toda le malo jih je, ki ga znajo uresničiti v praksi. Stanko trdi, da je skrivnost v zdravem, brezstresnem načinu življenja.

Stanko ta čas pričakuje vrnitev lastoviških družin. Že zdaj pa na loj, ki ga ima obešenega na vrtu, sedajo detli, ščinkovci, siničke in še druge ptice. Tudi te se pri Vahtarju v Sp. Gorjah očitno dobro počutijo.

POSEBNO SVIZCI SE BOJIJO ČLOVEKOVIH ŠTIRINOŽNIH SPREMLJEVALCEV

V GORAH PSE NA VRVICE!

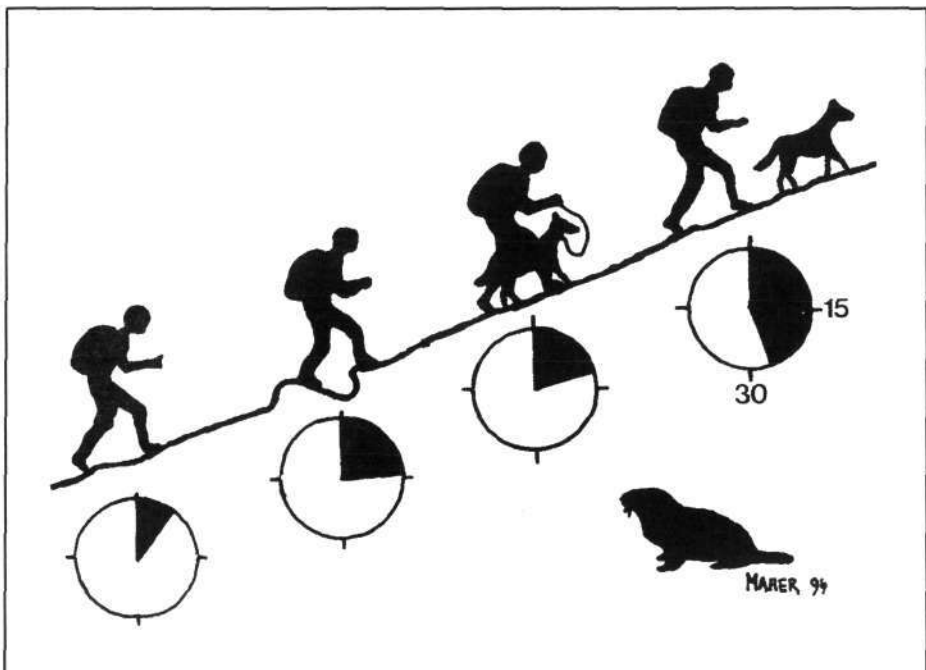
IGOR MAHER

Kot so pokazale najnovejše raziskave, povzročajo spuščeni psi največje vznemirjenje med gorskimi živalmi. Trije švicarski raziskovalci z Univerze v Baslu so v Bernskih Alpah opazovali kolonijo skoraj tisoč svizcev ter ugotavljali, kako nanje vpliva različno vedenje izletnikov. Pri opazovanju so razlikovali izletnike, ki so ostali na poti, take, ki so pot zapustili, in še

posebej take, ki so hodili neposredno prek vhodov v podzemne rove. Posebni kategoriji sta bili izletniki s psi na vrvici ali spuščeni.

Alpski svizci, ki so do zadnje ledene dobe že živeli pri nas, nato izumrli, po zadnji vojni pa bili ponovno naseljeni iz Centralnih Alp, naseljujejo negozdna, najraje sončna pobočja z obilo prsti, v katero kopljejo globoke rove. V njih preživijo dolgo gorsko zimo, zato morajo preko kratkega poletja nabrati dovolj rastlinske hrane, da si ustvarijo zadostne zaloge telesne maščobe za dolgo zimsko spanje in spomladansko parjenje. Vsako vznemirjenje prekine zanje tako po-

Čas (v minutah), ki ga svizci v povprečju preživijo v podzemnih rovih ob različnih oblikah vznemirjanja: hoja zunaj poti, hoja preko vhodov v rove, hoja s psom na vrvici, hoja s spuščanim psom (po podatkih Maininija s sodelavci, 1993)

Prijazne svizce je mogoče pri nas srečevati med drugim ob poti z Velega polja po Velski dolini do Tržaške kočice na Doliciu

membno pašo in povzroči umik v podzemne rove, ki ga spremlja rezek opozorilni pisk. Vzrok temu so lahko naravni sovražniki (orel, lisica) ali pa človek. Ker je turistični obisk gora vse množičnejši, se večja nevarnost ogrožanja teh živali.

Dolgo časa je veljalo, da so svizci zelo prilagodljivi in jih prisotnost turistov ne moti. Švicarske raziskave pa so pokazale, da tako prepričanje ni popolno. Veliko je namreč odvisno od vedenja turistov oziroma obiskovalcev gora.

Izletniki na poti so le redko vznemirili svizce in jih prisilili v umik v rove, kar kaže na sposobnost prilagoditve na takšno stalno motnjo. Drugače pa je pri drugih kategorijah izletnikov.

Najbolj so jih vznemirili izletniki, ki so hodili preko vhodov in izletniki s spuščeni psi. Ob prisotnosti psov so v povprečju reagirali na motnjo (dvig glave in opazovanje vsiljivca) že na oddaljenosti okoli 120 metrov, pri izletnikih zunaj poti je ta razdalja znašala dobrih 60 metrov, pri tistih, ki so ostali na poti, pa manj kot 40 metrov. Tudi opozorilne piske so zabeležili večinoma le ob prisotnosti psov. Zaradi psov so svizci tudi najdlje ostali v rovih (neredko več kot pol ure) in s tem za najdlje prekinili zanje tako pomembno nabiranje zaloga na paši.

Očitno je, da so se svizci sposobni prilagoditi na predvidljivo vedenje izletnikov, kot je tisto na poteh. Iz izkušenj vedo, da jim pri tem ne grozi nobena nevarnost, zato jih pogosto lahko opazujemo, ko se pasejo tik ob poti, daleč od svojih rovov. Če pa izletniki te poti zapustijo in jih pri tem spremlja celo spuščeni pes, se svizci takoj odzovejo z umikom, saj ne morejo predvideti vedenja vsiljivcev, še posebno spuščeni psov, ki jih spominjajo na lisice.

Primerjava z opazovanji v manj obiskanih predelih (Švicarji so raziskavo izvedli v turistično močno obiskanem območju z gosto mrežo poti v bližini sedežnice) pokaže, da so tam odzivi na motnjo še veliko večji in da je sposobnost prilagoditve omejena na stalne vzorce vedenja. Vsaka hoja zunaj stalnih poti torej lahko ogroža obstoj teh prikupnih živali, pa verjetno tudi drugih vrst, ki še niso tako podrobno raziskane. Pomislimo nanje, ko se bomo odpravili na izlet v naravo, in jim dajmo prednost pred zadovoljevanjem naših rekreacijskih užitek! Poleg omejevanja svobode gibanja ljudi bodo očitno le-te še bolj potrebni psi, ki nas spremljajo na poteh po zavarovanih gorskih predelih.

RAZISKOVALNI PROJEKT »EKOLOGIJA IN VARSTVO RJAVEGA MEDVEDA«

MEDVED V DOLINAH IN PLANINAH

Avstrijci so nadvse ponosni, da jim je uspelo v njihovem delu Alp kot največjo divjo žival spet naseliti rjavega medveda, ki je tam izumrl že pred davnimi časi. Švicarji se karseda trudijo, da bi v svoj del Alp spet dobili tega rjavega orjaka. Sedanji čas je menda kar pravi za akcijo, v kateri hočejo alpske države med gorske vrhove in predvsem pod nje spet naseliti nekdanjega prebivalca medveda: številni brundači se zaradi vojne selijo z Balkana proti severu in zahodu, nekaj jih je celo že zašlo na slovensko avtomobilsko cesto in so jih povozili, nekateri so trn v peti slovenskim kmetom, ki jim uničujejo pridelke.

V Avstriji imajo medvedi mir zato, ker je država, ki je medveda zaščitila, pripravljena tudi povrniti vso škodo, ki jo povzroča na posevkih in na

planinah. Če bi bilo tako tudi pri nas, bi medveda nihče ne preganjal. Toda ker se je dogajalo, da je žival povzročila veliko škodo, ki je ni hotel nihče poravnati, so mu ponekod napovedali vojno. Uradno je pri nas v Sloveniji rjavi medved sicer popolnoma zaščiten, neuradno pa bi ga marsikje hoteli odgnati iz dežele. Lovska zveza Slovenije se je letos lotila raziskovalne naloge »Ekologija in varstvo rjavega medveda v Sloveniji«, v ta projekt pa so se vključili številni sponzorji. Vodja projekta **prof. dr. Miha Adamič** nam je o tem poslal naslednjo informacijo:

Slovenija predstavlja severozahodni rob strnjenege dinarsko-balkanskega areala rjavega medveda. Istočasno je to tudi zahodni rob srednjeevropske razširjenosti te vrste in edino vital-

no potencialno jedro za ponovno spontano naselitev Alp z rjavim medvedom. Živali, ki se izseljujejo iz osrednjega območja v južni Sloveniji proti severu in severozahodu, pa že oblikujejo mikropopulacijo na širšem območju tromeje med Slovenijo, Avstrijo in Italijo.

Raziskovalni projekt »Ekologija in varstvo rjavega medveda v Sloveniji«, ki je bil leta 1992 sprejet v program nalog, ki jih sofinancira Ministrstvo Republike Slovenije za znanost in tehnologijo, je usmerjen v proučevanje ekološke niše rjavega medveda, posebej prostorskega in prehranskega aspekta, dinamike populacije, interakcij te živalske vrste s človekom itn. Ugotovitve bodo služile kot izhodišče v oblikovanju strategije dolgoročne ohranitve vitalne, samo-obnovljive in ekološko funkcionalne populacije v osrednjem območju razširjenosti v Sloveniji. Pomembna sestavina naloge je tudi proučevanje povezav, koridorjev med osrednjim območjem ter alpsko mikropopulacijo in ocena možnosti za njeno ohranitev in nadaljnje širjenje. Pri tem sodelujemo tudi z raziskovalci iz Avstrije in Italije ter drugih alpskih dežel.

V okviru projekta sodelujemo tudi v Evropskem projektu genetskih raziskav populacij rjavega medveda v Evropi (program MEDSPA, EEC), ki išče genetsko sorodnost (DNA fingerprinting) geografsko ločenih evropskih populacij rjavega medveda. Dosedanji rezultati teh raziskav (objavljeni v skupnem referatu na 9. International Bear Conference v Grenoblu v Franciji oktobra 1992) opozarjajo, da je slovenski (slovensko-hrvaški) genotip najprimernejši za ponovno naselitev vrste v širši alpski prostor.

V okviru raziskovalnega projekta vodimo tudi Register velikih zveri v Sloveniji, ki trenutno obsega podatke o 103 odstreljenih, povoženih in na druge načine izločenih rjavih medvedih v Sloveniji (spol, teža, širina 1. šape, dolžina živali, območje in datum izločitve itn.).

Zastavljene okvire raziskovalnega projekta

smo v letu 1993 razširili z radiotelemetrijsko spremljavo velikosti individualnih arealov aktivnosti (home range) rjavega medveda, izbora sezonskih delov habitatov ter značilnosti obnašanja rjavega medveda v gosteje naseljenih robnih delih osrednjega varovalnega območja v Sloveniji. Z inicialno radiotelemetrijsko spremljavo smo pričeli v gojitvenem lovišču Lovske zveze Slovenije »Ljubljanski vrh« nad Vrhniko. To območje smo izbrali tudi zaradi 5 registriranih primerov trčenj vozil z medvedmi na odseku avtoceste Vrhnika—Postojna leta 1992. V okviru skupnega slovensko-avstrijskega projekta smo z avstrijskimi partnerji, sodelavci Inštituta za biologijo divjadi in lovstvo dunajske Univerze (Institut für Wildbiologie und Jagdwirtschaft der Universität für Bodenkultur Wien — predstojnik **prof. dr. Hartmut Gossow**), ter Lovsko zvezo Slovenije v aprilu in maju 1993 v lovišču Ljubljanski vrh z Aldrichovimi zankami odlovili 3 medvede, dva enoletna samca ter eno mlajšo medvedko. Medvedko smo opremili z radiotelemetrijskim oddajnikom Telonic in njeno gibanje redno zasledujemo. Odlovljena samca smo le individualno označili. Opremo za začetni odlov in radiotelemetrijsko spremljavo so prispevali avstrijski partnerji, sredstva za opremo za nadaljevanje in razširitev projekta pa je zagotovila Lovska zveza Slovenije v finančnem programu za leto 1994. Pri odlovu in spremljavi poleg slovenskih sodelavcev sodelujeta doktoranta **Petra Kaczensky** z Univerze v Münchnu in **Thomas Huber** z Gozdarskega oddelka Univerze na Dunaju.

V letu 1994 bomo nadaljevali radiotelemetrijsko spremljavo gibanja medvedov. V loviščih v širšem območju odseka avtoceste Vrhnika-Postojna bomo zato poskusili odloviti še 6 medvedov za razširjeno radiotelemetrijsko spremljavo. Poleg tega bomo nadaljevali druge raziskave v okviru projekta o rjavem medvedu v Sloveniji.

Modernizirana Zugspitze

Če v dolini ne bi bilo oblakov, bi k posvečenju »nove Zugspitze« povabljeni gostje lahko videli München enkrat za spremembo čisto od zgoraj. Toda tudi brez pogleda na deželno glavno mesto, ki je bilo konec lanskega oktobra zavito v meglo, je v sončnem vremenu in razgledu do 220 km daleč pri najboljših pogojih vladalo takšno razpoloženje, da je bilo mogoče primerno proslaviti novo žičnico in nove gradnje na vrhu Zugspitze nasploh.

Dve leti in pol so trajala deloma izredno težava dela na najvišjem gradbišču Nemčije in enako kot sonce je sijal tudi obraz **Petra Hirta**, šefa Bavarske železnice na Zugspitze (BZB) zaradi uspešnega zaključka vseh del. Poleg nove žičnice na vrh gore, ki obratuje že nekaj časa,

sta zdaj gostom na voljo na novo preurejeni razgledna terasa in razgledna dvorana, do kamor se je mogoče pripeljati z žičnico. Vse naprave so zgrajene tako, da je do njih možen dostop tudi invalidom na vozičkih, ki se lahko odslej na vrh najvišje gore v Nemčiji pripeljejo s svojimi invalidskimi pripomočki.

Največji del investicij, vrednih 55 milijonov nemških mark, je bil po Hirtovih besedah namenjen kakovostni izboljšavi. Jasen cilj gradbenega projekta naj bi bil že od vsega začetka ta, da bi povečali atraktivnosti predvsem za zimske goste, kajti doslej je kar 80 odstotkov gostov prišlo na vrh najvišje nemške gore poleti. Da bi znatnejši del od 500.000 obiskovalcev te gore, koliko se jih letno pripelje na vrh Zugspitze, imel kaj od svojega obiska tudi ob manj sončnih dneh in letnih časih, je BZB sklenila

V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU V PRVI IN ZADNJI ČETRRTINI STOLETJA

PODTRIGLAVSKA DOŽIVETJA

FRANC IN MARTIN ŠOLAR

Človek ima menda v genih nekatere svoje sposobnosti in usmeritve, nekatere od njegovih dejavnosti pa so tudi posledica družinske vzgoje. Inženir Martin Šolar je, na primer, gornik in naravovarstvenik od glave do pete, njegov stari oče je bil popolnoma enake vrste človek.

Stari Franc Šolar je v prvi tretjini stoletja služboval v Bohinju in je imel tam svojo planinsko družbo, s katero je hodil po gorah, predvsem svoje zimske planinske ture pa je leta 1924 opisoval v več številkah Planinskega vestnika, kjer se je podpisoval kot Franjek Š. Bohinjski. Zdaj so tudi inž. Martinu Šolarju, uslužbencu Triglavskega narodnega parka z Bleda, njegova pota v gore vezana v dobršni meri na Bohinj, kjer je član Alpinističnega odseka in Gorske reševalne službe. Martin Šolar, ki je zadnje čase stalni sodelavec Planinskega vestnika, je za to številko pripravil nekatera svoja doživetja v gorah, ki jih je popestril z odlomki iz spisov svojega deda izpred 70 let. Odstavki, ki jih je napisal njegov stari oče Franc, so natisnjeni v kurzivi, Martinovi v pokončnem tisku. (Op. ur.)

* * *

IZPOD TRIGLAVA

Gledam ga zjutraj, gledam zvečer; zjutraj v objemu rožnate jutranje zarje, zvečer v poljubih zahajajočega solnca. Lepo je jutro, lep večer, vedno mi je všeč, ali nikdar ni bil še tako lep in veličasten, kakor ko sem ga z neposrednega obližja gledal v zimi.

pripraviti ustrezno ponudbo, med drugim, na primer, multivizijsko dvorano in dokumentacijo o gorski žičnici. Naslednja »oporna točka« bo nov dnevni prostor, ki ga bodo zgradili v zgradbi na vrhu gore. Hirt si marsikaj obeta od srečanj na vrhu, ker ne bo nihče »kar tako« odšel z vrha, kar pomeni tudi trgovino. — Ko nanese pogovor na posel, lahko kaj pove tudi **Hans Spitzner**, državni sekretar v bavarskem ministertvu za gospodarstvo. Zanj pomeni modernizacija postaje na vrhu pomemben pogoj za to, da bi nemško turistično gospodarstvo ostalo konkurenčno v primerjavi z avstrijskim.

Spitzner, ki gorske žičnice označuje kot pomemben element bavarskega tujškega prometa in njegove politike, pri novi gradnji na Zugspitze nadvse hvali »smiselni kompromis med ekološkimi in ekonomskimi interesi«. Župan

Kako sem preživel tiste lepe urice, naj opišem v spodbudo tistim, ki se bojijo zime v gorah, sebi pa v spomin.

Za tako pot je treba dveh, samemu ni dobro. Zato sem se malo ogledal po Bohinju, kdo bi imel kaj korajže, da bo šel z menoj. Pa sem ga dobil »kompanjona« v osebi našega bohinjskega »kontrofirarja« Bavanta s Fužine. Seveda je stavil pogoj, da gre tudi njegov »parat« z nama, jaz pa da mu bom »plate« nosil. Domenila sva se še, koliko bo treba brašna in kaj drugega s seboj vzeti, v soboto zjutraj pa odrineva.

In res! V soboto zjutraj, mežnar v Fužini je ravno Sv. Pava »pocukal«, kar pomeni, da je dan zvonil, sva prekorčila Hudičev most za Fužinami. Oba sva bila natovorjena kot laške mule: smuči, krpje, dereze, cepin, težak nahrbtnik s provijantom, rezervnim perilom, plaščem — pošteno naju je vlekel k tlom. Sčasoma »navadile se butare so pleča« in ko so prvi solnčni prameni poljubljali obširna pleča masivnega Tosca, sva že počivala v koncu doline Voje in občudovala prekrasno jutranjo zarjo na vrhuncih južnobohinjskih mejnih gora.

SEDEMDSEET LET KASNEJE

Pod Jurjevčevo Vrtačo na poti z Voj proti Velemu polju se je zmračilo, na glavo sem si nataknil čelno svetilko in z zmernim enakomernim korakom nadaljeval vzpon. Kar vesel sem, da sem trenutno sam, čeprav nas je vseh skupaj pet. Ta hitra, ta rumena sta spredaj, nekje daleč za mano slišim debato o tem, ali ima smisel natakiniti smuči. Sam jih imam na na-

dvojnega mesta Garmisch-Partenkirchna (nad njima se dviga Zugspitze) **Toni Neidlinger** dodaja k temu, da bodo prav v kratkem čisto z vrha gore v dolino zgradili kanalizacijo, po kateri bodo prav vse odpadne vode z vrha in iz takšne postaje odtekle v dolino.

Tudi predstavniki Cerkve so poudarjali, da mora ta gorska železnica posvečati večjo pozornost kakovosti kot količini. Ob vseh gospodarskih interesih »ima varovanje gorskega sveta vsekakor prednost pred kakršnimkoli odkrivanjem tega sveta za turiste«, kot je poudaril okrožni dekan **Martin Bogdahn**, ki je skupaj s pomožnim škofom **Franzom Xaverjem Schwarzenböckom** hkrati z novim križem blagoslovil še nove turistične naprave na vrhu najvišje nemške gore.

(Süddeutsche Zeitung)

hrbtniku, ne da se mi spreminjati ritma hoje. Sam sem s svojimi mislimi, zadovoljen, ker sem v gorah, v bohinjskem predelu, ki ga imam najbolj rad; celo tako rad s smučmi hodim v te hribe, da mi prijatelji pravijo, da ne znam drugam.

Kri ni voda: največ in najboljše osnove za gornišstvo sem dobil doma. Hodim po gazi, ki jo je pred sedemdesetimi leti v teh gorah delal moj stari oče s svojimi bohinjskimi prijatelji slikarjem **Valentinom Hodnikom, Tomažem Godcem** in drugimi. Starega očeta je življenjska pot po prvi svetovni vojni, ki jo je kot soldat preživel na Poljskem, zanesla službovat v Bohinj, tu se je začela njegova velika ljubezen do gora, ki jo je tako rad tudi popisoval v Planinskem vestniku. Starega očeta žal nisem nikoli poznal, saj ga je leta 1943 vzela revolucija. Še danes, ko hodim po gorah v popolnoma drugačnih razmerah in z opremo, ki je komaj primerljiva s tisto v dvajsetih letih, občudujem ture, ki jih je delal stari oče.

Malo preden se pot z Voj priključi poti, ki na Velo polje pripelje s Pokljuke prek Tosca, smo na z mesečino obsijanem snežišču spet vsi skupaj. Célo zimo se že dogovarjamo, da bomo odšli na znamenito turnosmučarsko prečenje v Centralne Alpe, Houte Route imenovano. Zima je bila slaba, pa še menili smo se kot stare babe in s turo ni bilo na koncu nič. Naš jutrišnji cilj je Kanjavc in smučanje po eni izmed sedmih dolin.

SEDEM DOLIN

Še nikoli se nisem spočit vzpenjal na Hribarice. Kjerkoli začneš turo, je do znojča prostrane planote pod samim vrhom Kanjavca precej daleč. Tokratna tura, ki smo jo včeraj začeli na Voglu, danes pa jo s Komne prek Kala, Čela in Doline sedmerih v peklenskem jutranjem mrazu nadaljujemo na Hribarice, je v sklopu orožnih vaj teritorialne obrambe. Kljub utrujenosti in orožnim vajam se imamo lepo, kot da bi vedeli, da so to zadnje vaje in nas čez nekaj mesecev čaka en teden »ta pravih orožnih«. Medtem ko je nekaj najbolj zagnanih skočilo še na vrh Kanjavca, se odločamo za smer smuka v dolino. Večina, ki slabše pozna ta predel, je začudena, ko jim ponudim sedem različnih dolin. Odločimo se za najlepšo varianto, ki nima pravega imena, ker pa pelje pod Škednjovcem in Stogovi skozi opuščeno planino Jezerce na Krstenico, jo imenujem kar »jezerska dolina«.

Preden se prav zavemo, utrujeni sedimo na Krstenici in lovimo zadnje popoldanske sončne žarke. Ko se izgubijo za gorami, odsmučamo po ozki, strmi stezi, prekriti s čudovitim pršičem, proti Blatu. S Francetom sva bila pred tednom na ogledih za turo, zato dajeva napotke za zad-

nji del. Pred nami je osemkilometrski smuk po gozdni cesti v Staro Fužino. Mračni se že, sneg je pomrznil in na smučeh kar letimo v dolino, kjer nas je po uspešnih vajah poln Bohinj tja do srede noči.

Veselje nad smučarijo in uspešno opravljeno turo se v sedemdesetih letih ni kaj dosti spremenilo, le tehnika in oprema sta drugačni.

Pot je bila zdaj prestrma; odstraniti sva morala smučke in navezati krpje, bolj spodaj pa dodati še dereze, da sva zmogla priti preko najgršega dela poti. Prav oddahnila sva si, ko sva se ustavila pred na pol podirto pastirsko bajto pod previsečo skalo na Vrtači. Založila sva tu svoja želodca in popila zadnji čaj. Namazala sva ponovno smučke in jih zopet navezala. Torej naprej! Ko blisk sva prevozila Vrtačo, smuknila preko par plazov, ki so se pripeljali izpod Velikega Stoga in bila oba naenkrat v snegu. Pred nama je namreč zazijala globoka kanta in ker ni bilo mogoče drugače ustaviti, sva se oba kratkomalo prekucnila v sneg, ki je bil tu k sreči mehak in sipek. Kako priti doli? Kar naravnost se spustiti, je bilo opasno, ker bi se vsled velike brzine ne bilo mogoče umakniti posameznim grmom, ki so gledali iz snega. Prečkala sva torej lepo v serpentinah navzdol. Šele na dnu kotanje sva pustila smučkam prosti tek in odbrzel sem naprej z velikansko hitrico. Nisem mogel veliko paziti, šlo je gori in doli, čez grmovja, skale, plazove, štorove; ves solzan sem se le s težavo ustavil vrh strmega roba nad Spodnjo Vrtačo.

Trda noč je bila, ko sva srečno dospela v Fužino; »fužinarski škranček«, danes že ranjka »Mihovka«, nama je prav gostoljubno postregla s »šteklcem ta boljšega«. Pozno je že bilo, ko sva se ločila...

OD KOMNE DO SEDMERIH JEZER

Rdeč nos in usta do ušes imam, ko s peči pri Psnaku v Radovni podoživljam današnjo turo. S prijateljem in očetom sem opravil eno od svojih prvih velikih turnosmučarskih tur. Takrat v rosnih gimnazijskih letih si verjetno še nisem mislil, kako me bo smučanje v gorah zastripilo.

Zgodaj zjutraj smo se prek Komarče povzpeli v Dolino sedmerih jezer. Vroče majsko sonce nas je pod Hribaricami že kar močno ogrelo. Prvič pozimi na Hribaricah — kar tesnobo sem občutil, saj sem slišal ničkoliko zgodb o megli in zgubljanju na planoti — in prvič s smučmi skozi Velsko dolino. Danes pa se spominjam le lepega vremena, kot veter hitre smučarije, ki se je zame končala s padcem na glavo prek kamnite hudourniške pregrade na Velem polju, in napornega vzpona na Bohinjska vratca pred končnim smukom v Krmo.

Takole je Valentin Hodnik skozi objektiv svojega fotografskega aparata videl staro Vodnikovo kočo na Velem polju v prvi četrtini tega stoletja

Debeli vrh je mogočna gora, ki je pravo srce Fužinskih planin. To območje visokogorskih pašnikov, tihih in skrivnostnih gozdov je pravi turnosmučarski paradiz. Posebno v zadnjih letih, ko nam zime niso naklonile kaj dosti snega in je cesta na Blato prevozna skoraj vso zimo, vse več ljudi odkriva lepote »Fižnarskih«. Zavedati pa se moramo, da prevelik obisk gorá tudi pozimi lahko škodljivo vpliva na gorsko naravo. Bodimo pozorni na živalski svet, ki ima pozimi veliko težje življenjske pogoje; živali se težje gibajo, hrane primanjkuje. Ne vznemirjajmo živali, saj brezglavi beg živali in izguba energije lahko pripeljeta do pogina.

V osrčju Fužinskih planin, pred in za Debelim vrhom, potekata dva klasična turna smuka s Kanjavca v Bohinj. Turo pred Debelim vrhom sem pred leti že popisoval v Planinskem vestniku, za Debelim vrhom pa je eden od naših najbolj znanih in verjetno najdaljši turni smuk pri nas, saj je dolg kar 15 kilometrov z višinsko razliko 2000 metrov. Obe turi sem že večkrat presmučal, vendar osebnó dajem prednost drugim, lepšim in manj znanim.

Skupino študentov — udeležencev tedna turne smuke sem k Sedmerim pripeljal s Komne. V kakor mleko gosti megli smo tavalji prek Kala in Velikih vrat, se nekje v policah Čela izgubili, a le srečno našli pravo smer v Lopučnico. To je bila dolina padcev. Zapuščena je, še poleti gre-

do le redki avanturisti tu čez na Planino za Skalo. Megla, sneg in difuzna svetloba so bili razlog neštetim padcem, po katerih smo imenovali zgornji del Lopučniške doline. Danes počasi napredujemo proti Kanjavcu, enkrat za spremembo je vzpon na Hribarice manj naporen. Seveda, vsi imamo moderno turnosmučarsko opremo, razmere so take, da tehnične opreme ne potrebujemo, imamo lahka in topla oblačila, vse to pa nam turo olajša. Kako drugače je kot nekoč!

Navezala sva si torej krpelje, ker naju srenji ni držal več; solnce je namreč bilo sneg medtem že precej ogrelo in sva se brez krpelj vdiralá do kolen. Korajžno naprej! Smučí preko ramen kakor vojaško puško, suknič in jopič v nahrbtniku, čepica istotako, očala na očeh — sneg je namreč preobčutno bleščil — tako sva lezla višje in višje preko zasneženih pobočij. Solnce je pripakalo z vso svojo močjo, pot nama je curkoma tekél po obrazu, neznozna žeja naju je mučila in treba je bilo počitka, ki sva si ga pošteno privoščila v senci starih smrek.

Pobočja pred menoj ni več, zbudim se iz razmišljanj o preteklosti, na vrhu Kanjavca smo, Triglav je pred nami kot na pladnju. Po počitku se zazremo tja daleč na jugozahod, kjer si lahko le zamišljamo naš končni cilj, Planino na Kraju. Smuk z vrha in do pod Hribaric je prav navdušujoč, mrzel zrak in veter sta ustvarilla snežene zastruge, ki škripljejo pod našimi smučmi. Naprej po dolini ni prave smučarije, teren le rahlo pada, več je tudi krajših vzponov, ki nam pijejo moči. Po več vzponih skozi Dolino sedmerih jezer danes

prvič smučam po dolini navzdol. Spust se konča v Lopučnici, kjer po zadnjem okrepčilu spet natakemo pse pod smuči in počasi in utrujeno potujemo proti Komni, ki nas sprejme v temi, a s toplotno večerjo, ki nam še kako tekne.

ZAKAJ SO ZAPRTE ZIMSKE SOBE

Skupina petih, ki jo že poznamo, v mesečni noči gazi proti lovski koči na Velem polju. Odkar sem v službi pri Triglavskem parku, na srečo včasih lahko prenočim v naših kočah. Stanje v planinskih postojankah in zimskih sobah v tem predelu Julijcev ni kaj prida, zaradi nekulturnih zimskih gostov so kočice zaprte, zimске sobe pa v zastrašljivem stanju.

Vhod v kočice je bil samo za silo priprt, ključavnica je bila izžagana. Vstopili smo v kočice in imeli kaj videti. Videli smo pa vse razmetano in le škandal je, da se med turisti morejo nahajati take propalice, ki znajo na tak način uničevati, kar se je z velikimi stroški nabavilo v korist splošnosti. To je sramota, ki jo zmorejo napraviti ali zlobnohudobni ljudje ali pa nerazsodna mladina. Kdo je kriv, se do danes ni moglo dognati; vsled take pregrehe pa trpimo danes mi; zaprte so nam kočice pozimi in mi pošteni turisti nimamo dostopa do njih brez vodnika. Vodnika danes pa zmore plačati edinole še kak bogat verižnik in tihotapec; kar nas je ubogih nastavljenec, bodisi državnih ali privatnih, mi si ne moremo privoščiti takih izdatkov — da zmoremo včasih ven v kraljestvo miru in božje samote, ven na gore!

Naša skupina je udobno prenočila v lovski koči. Pol noči sem sicer kuril in kahal čaj, ki pa je klavrno končal. Prijatelji so rekli, da je zanič,

Nasveti za ture v visokogorje

- *Boljše je zgodnje kot pozno poletje.*
- *Bolje je pri temperaturi 0 stopinj iti na boljše zavarovane kot na izpostavljene vrhove.*
- *Bolje se je odpraviti na pot v začetku kot na koncu lepega obdobja vremena.*
- *Bolje je vstati ob dveh kot ob štirih zjutraj.*
- *Bolje je izbrati malo manj znano kot zelo obiskovano pot.*
- *Bolje se je odločiti za pot po skalah kot za kombinirano pot po terenu, kjer so na skalah tudi led in snežne zaplate.*
- *Bolje je hoditi po grebenu kot po ozebnikih in izpostavljenih strminah.*
- *Bolje je imeti s seboj čelado in čelno svetilko kot stekleničko žganja za vrh.*
- *Bolje se je nekoliko prej umakniti z gore in se odpovedati vrhu kot za vsako ceno in v smrtni nevarnosti priti na vrh.*
- *V vsakem primeru pa se je (kot pravijo šal-jivci) bolje kopati kot hoditi po gorah.*

sam pa sem le napolnil termovko, ki z vsebino vred ni preživela dlje kot do stanov na Velem polju, saj sem z zadnjico in nahrbtnikom preskusil, kako trd je led pod nogami.

Počivaje na vrhu smo ugibali, kdo je samoten smučar, ki se je prikazal na vrhu Mišeljске doline. Počakali smo ga, povprašali za razmere in se takoj družno odločili za smuk skozi Mišeljsko. Najbolj sem seveda navijal sam, saj mi je manjkala samo še ta sedma dolina. Smučarja v zgornjem delu je bila kar dobra, nižje je bil vse bolj južen sneg, pa še tega je bilo vse manj, tako da smo smuči navezali na nahrbtnik še nad Vrtačo. Zadnjega dela se nerad spominjam, saj je sestop v turnih čevljih po kopni in od Grintojce navzdol popolnoma uničeni poti pomenil pravo mučenje.

ČUDOVITA DOLINA ZA KOPICO

Trije mladoporočeni možje po obilni malici neke na sredi doline za Kopico na vso moč tarnamo nad zakonom. Najbolj tisti z najkrajšim stažem, kar pomeni, da so medeni tedni dokončno minili. Z Boštjanom se prizanesljivo smehljava, sam pri sebi pa sem srečen, saj drugačen način življenja prinaša druge kvalitete.

Dolino za Kopico, ki sicer ne pripelje neposredno na Hribarice, smatram za najlepšo. Oklepa jo enkratni vrhovi, tako poleti kot pozimi skoraj neobiskani. Vsak od vrhov pomeni turo in doživljaj zase, prav z vseh sem že smučal; to so Tičarica, Kopica, Zelnarica, vsi trije Vogli, Slatna in Kreda. V tej dolini sem najrajši sam ali pa le z najboljšimi prijatelji, tako kot danes. Najbolj pa bom srečen in zadovoljen, ko bom to prelepo, včasih kar samotno skrivnostno območje pokazal svojemu malemu Tiniju, če bo le imel kaj veselja za gore. V družini že tri generacije živimo z gorami, tako da bo glede na genotip tradicija šla verjetno naprej.

Namenjeni smo na Zadnji Vogel povsem desno na koncu doline. Pred seboj vidim le belo in modro, snega je to zimo končno dovolj. V zadnjih pobočjih je sneg napihan, na grebenih pa spihan do ledu. Previdni smo, vendar lahko ves čas hodimo s smučmi. Odkar imam družino, sem še posebno previden, mladostna norost se je tiho in morda užaljeno umaknila. Zdi se mi pomembno, da v vsakem obdobju veš za svoje cilje in meje, ki jih lahko dosežeš. Na ta način lahko uživaš in obiskuješ gore vse življenje.

Dolina je zalita s snegom kot že dolgo ne. Močnemu vetru na vrhu smo se hitro umaknili in odsmučali skozi čarobne majhne dolinice in sedelca proti Dednemu polju. Zgodaj je še, lahko bi stopili še kam, a vleče me domov, saj me tam čakata dva. Z njima želim preživeti ostanek čudovitega zimskega dneva.

PREDLOG ZA ČUDOVITE VISOKOGORSKE TURE PO MALO OBISKOVANIH PREDELIH

MARTULJSKA BREZPOTJA

VLADO HABJAN

Že dolgo sem bolj od daleč opazoval čudovit visokogorski svet Martuljskih gora. Nekako odmaknjeno od dolinskega sveta se dvigajo v nebo navadnemu planincu navidez nepristopni vrhovi, obdani z dolinami Save, Vrat, Velike Pišnice in Krnice. Potem pa sem se tudi sam odpravil v te konce. V slabem letu sem po šestih turah približno spoznal ta divji svet.

MARTULJSKI KRST

Nekega avgusta popoldne se z Janezom pripeljeva v Vrata. En avto pustiva pri Poldovem rovtu, drugega v Gozd Martuljku. Zame je to martuljski krst, za Janeza drugi obisk tu; bil je že na Dovškem križu. Takrat si je tudi ogledal Jugovo grapo, kamor sva tokrat namenjena. Pogled, ki se odpre od začetka krnice Za Akom, je prekrasen. Kot na dlani so martuljske lepoticice. Toda noč se bliža, poiskati je treba bivak. Zarineva se kar v hrib — po karti sodeč mora biti tam nekje in po desetih minutah ga res najdeva.

Idila je velika in sama sva. Zakuriva v gašperčku: za večerjo je juha in čaj. Preostanek večera govoriva in pogledujeva proti vrhovom, ki ugašajo.

Naslednji dan zgodaj kreneva, čeprav vremenska napoved ni najugodnejša. V dobri uri sva pri treh macesnih. Res je, kar piše v vodnikih: razgled v dolino je prekrasen, sam kraj pa kot oaza v tem kamnitem svetu pod Široko pečjo. Skuhava kavico. Dalje se rahlo vidna pot izgubi. Zavijeva levo za Široko peč pod Dovški križ. Desno se odpre odcep proti Grlu, midva pa greva še naprej levo in vstopiva v strogo Jugovo grapo. Vmes so krajši pragovi, kjer je treba poplezati. Teren je izredno krušljiv. Višje je zmeččan star sneg, pod njim pa led. Nataknem si dereze, Janez ne. Umikam se padajočemu kamenju. Ne gledava na uro, čas tu ni pomemben. Šele megla naju opozori na pomanjkanje časa zaradi bližajočega se poslabšanja vremena. Namesto v levo varianto izteka grape zavijeva desno. Janez najde prehod, na grebenu je. Prisopiham za njim. Ni časa za veselje, megla je gosta, obeta se dež. Tako mi uide Dovški križ.

Pot v dolino je eno samo hitenje. Le s pogledom pozdravim »dvojko«. Ko pri Peričniku nazdraviva, se ulije. Zgoraj je vse megleno in črno. Zadovoljstvo je veliko. Občutki, da tudi sam pripadam temu krasnemu divjemu svetu, so lepi.

UŽITKI BREZPOTJA

Po dveh tednih sem spet tu z Mircem, ki se bo oženil čez dva tedna. Spet jo popoldne mahava v breg, tokrat proti krnici Pod srcem. Na razgledni točki mu pojasnujem imena vrhov in prehodov. Vse mi je že bolj domače. Strmina proti bivaku je precejšnja. Krnica Pod srcem je krajša kot Za Akom, zato pa nič manj lepa. Bivak je viden že od daleč. Nad nama je veličastna Špikova »evropska« stena, rezervirana samo za alpiniste. Štirje se nama med večerjo pridružijo. Samo starejši se zaplete z nama v pogovor, drugi trije, mlajši, proučujejo s pomočjo vodnika smeri v steni. Midva spiva na podstrešju, alpinisti pa v pritličju. Večer je najin, pogovor teče dolgo v noč. Med spanjem se sliši samo polhe in miši.

Vstanemo zgodaj. Jutro je čemerno, nekam mračno, nič kaj obetajoče. Skočim do potoka po vodo, nato pa pot pod noge. Za »navadne« planince je edina možna smer od tu čez Kotle. Komaj prideva do ruševja, se ulije ploha. Čakava deset minut, dokler ne poneha in greva dalje. Čez ruševje je sila naporno: težko se prebijava, poti ni. Končno je konec te džungle, pred nama pa je 50-metrski skok. Iščeva možne prehode in plezava. Na dveh mestih uporabim pomožno 20-metrsko vrvo. Vlečeva se tudi za veje borovcev. Na vrhu se okrepiva, razgledava in nadaljujema pot.

Na Zgornjih Kotlih je prekrasen pogled na steno, pot do tu pa en sam užitek brezpotja. Z vrha Špika naju pozdravljajo vriski, tu pa ni nikogar. Na stičišču poti od Treh macesnov se odločiva: spet se odrečem vrhu, tokrat Mali Martuljski Ponci, kajti Mirc ne gre gor. Torej greva v dolino. Prečenje melišč pod Veliko Ponco mi kaže novo podobo Martuljka. Ker je nedeljva, naju pozdravljajo od »trojke« navzdol izletniki. Mirc je zadovoljen, jaz pa tudi.

KVADRATNI METER VRHA

Septembra, po treh tednih, kreneva s Franjom zgodaj iz Ljubljane. Parkirava pri Mihovem domu in v Krnici popijeva vroč čaj. Visoko nad nama je megleno, razgled se neha nekje na 1800 metrih. Zapustiva markirano pot. Pred nama hodi skupina. Vlažno je. Nad Gruntovnico, kjer je vidna pot med ruševjem, je konec megle. Franjo kar zavriska. Tu je obvezen postanek za fotografiranje. Razgled je odličen, gore so kot umite. Skupina gre v Veliko Dnino, midva pa na levo proti lepo vidnemu, navidez

enostavnemu žlebu med Poncama, ki se zaključuje s škrbino.

Sopiham, kajti praznovanje rojstnega dne prejšnji dan je pustilo posledice. Pozdravljajo naju gamsi. »Enko« spustiva, ni v najini smeri, do škrbine pa potrebujeva še dve uri. Vmes je cel kup težav: sami krušljivi »peskovniki« in krajši pragovi, na koncu pa še 30-metrski skok, kjer spet pride do veljave pomožna vrh. Franjo počiva, sam pa premagam še tistih nekaj metrov do vrha.

Končno tudi vrh! To je skala, katere površina je manjša kot kvadratni meter. Sedim in se obračam, kajti spomnim se planinke, ki je pred kratkim omahnila med Češko kočo in Ledinami, ko je gledala skozi daljnogled. Nekaj nižje je vrh Špika črn od obiskovalcev. Razgled je krasen; moti ga le Velika Ponca. Po obveznem pogovoru s samim seboj sledi malica na škrbini.

Pot po grapi navzdol po mlečnem snegu je naporna. Franjo je kljub temu navdušen nad Tremi macesni. Toda v dolini je treba še štopati do avta, k sreči pa mi ustavijo trije veseli Avstrijci, ki se odpravljajo na Vrsič.

VELIKA MARTULJSKA PONCA

Minilo je več kot pol leta, smo junija, vmes sem imel vodniški tečaj. Po teoretičnem in praktičnem pridobivanju znanja ter preverjanju pridobljenega sem spet v svojem svetu. Tega mi ne more nihče vzeti. Na poti iz Krnice do »enke« smo Janez, Franjo in jaz. Čeprav je popoldne, je vročina neznosna: sonce se noče in noče umakniti. Ko se kot zadnji tik pred mrakom privlečem do bivaka, me že čaka vroča juha. Vreme je obetajoče, pogled proti zahodu veličasten, ne glede na popoldansko vročino pa zdaj mrz iz minute v minuto vse bolj pritiska.

Zjutraj si skuhamo kavico. Vodo dobimo seveda s topljenjem snega, ki ga v Veliki Dnini ne manjka. Greben Škrlatica—Visoki Rokav—Oltar se lepo vidi, prav tako stena Škrlatice. Ob zožanem delu Dnine se vzpnemo levo v strm žleb, ob izteku pa zavijemo na desno. Pot je le čutiti. Sonce vedno bolj obliva Ponco. Pred nami raste mogočna gmota kamenja in peska. Na melišču pred zadnjim skokom, ki se vleče vzdolž gore, se ustavimo in ugibamo, kateri žleb je pravi. Odločimo se za dva: Janez in Franjo gresta v enega, jaz v drugega. Srečamo se spet na vrhu.

Ležimo in uživamo. Velika Martuljska Ponca je res gora v pravem pomenu besede. Visoka in mogočna je. Bližina sosednjih vrhov tudi naredi svoje. Zanima nas prehod iz Dnine v Martuljek ter greben na Oltar. Z Janezom preberiva možnost pristopa po grebenu Ponca do sedla z Oltarjem, pa ni varno brez vrvi. Preveč je krušljivo. To bomo opravili drugič. Vrnemo se

torej po isti poti, pri čemer se izkaže, da je bil »moj« žleb zahtevnejši. Na platoju nad meliščem dve uri uživamo in pijemo vroč čaj. Pri sestopu srečamo dva alpinista, ki sta ubrala svojo smer na vrh, in sicer brez varovanja. Na poti v dolino spremljamo po brezžični radijski postaji reševanje na Mojstrovki. Tudi v dolini je sončno in lepo.

NA VELIKEM OLTARJU

Julija pridemo z isto ekipo v Gozd Martuljek. Precej pozno, že v trdi temi, pridemo do »konzerve« Za Akom. Prostora je bolj malo, tako da se nekako stisnemo. Ko se mi prvič obrnemo v postelji, nekateri že krenejo, mi pa počakamo, da se začne daniti. Vsak s svojim tempom se vzpenjamo v smeri Grla. Vremenska napoved ni obetajoča, zato hitimo. Nekoliko dalje od Treh macesnov zavijemo na levo, nato pa kmalu navzgor na desno v krnico pod Grlom in Malim Oltarjem. Na vrhu snežišča se začnemo vzpenjati skupaj, kajti možnost padačega kamenja je precejšnja. Zadnjih sto metrov iščemo prehode in po krušljivem skrotju priplezamo na greben, kjer pa je gosta megla. Odložimo nahrbtnike in priplezamo še na Veliki Oltar. Razgled je tak, kot ga je imel **Ivan Cankar** z Rožnika. Škoda, kajti tu si v osrčju Martuljskih gora. Predvsem sem si resda želel ogledati Rokave — pa drugič.

Srečamo samotarja. Zaradi načina izgovarjave slovenščine ga z Janezom krstiva za »Guzmana« iz radia GA-GA. Hodi nekaj metrov pred nami, zadaj za pasom pa ima obešeno belo plastično vrečko. Na melišču pod Grlom mu spodrsne in pade na zadnji plat, iz počene vrečke pa mu v vetru zaplapola toaletni papir. Ne moremo se upreti smehu. Ko izgubi še karto, ga pokličemo — razume se s kakšnim imenom. Pod Šplevto ga vendarle povabimo na kavo in se mu opravičimo za smeh.

Oblaki pritiskajo, rahlo rosi, tako da moramo čimprej v dolino. Šele tam se izkaže, da je »Guzman« izvrsten poznavalec terena, saj nas varno pripelje mimo Brinove glave v Vrata. Tega sestopa mi še nismo poznali.

STARA KNJIGA NA ŠKRNTARICI

Nazadnje sem ta svet obiskal julija. Z Janezom se kot vedno ustaviva pri gospodarici pod Peričnikom. Pravi, da bo huda zima, snega ne bo manjkalo. Njene napovedi so se že potrdile. Ima tudi barometer za slabo vreme, to je jelkina vejica, obešena na pročelju gostilne: če kaže naravnost ali navzdol, bo slabo vreme.

Več kot pol poti do »dvojke« hodiva ponoči, vendar baterij ne prižgeva, saj sveti polna luna. Na bivaku uživava ob pogledih proti silhuetam Triglavske skupine in občudujeva odseve lunine svetlobe na Rokavih, Oltarju in Šplevti.

Prebirava staro vpisno knjigo, novo je prinesel skrbni Žakelj.

Zjutraj kreneva ob petih; bojiva se namreč napovedanega poslabšanja vremena. Spremljajo naju gamsi in možici. Svet je značilen martuljski, skrotast in krušljiv. Še enkrat si ogledava Jugovo grapo in njen pravi, levi iztek. Po uri hoje sva na vrhu Dovškega križa. Razgled z vrha velja predvsem Amfiteatru, ki ga prvič vidim, pa grebenu na Široko peč, priljubljeni alpinistični turi. Z vrha kreneva po grebenu proti vzhodu. To je zame eden od najlepših delov martuljskih gora: levo te spremlja Amfiteater, pot pa te vodi bodisi direktno po grebenu, bodisi desno ob njem. Greben je kot nazobčana žaga. Na škrbini preplezava krajši prag in prideva na vrh Škrnatarice. Tu je stara, že vsa rjava

vpisna knjiga. Odločiva se za sestop po travnatih vesinah, kar pa se izkaže za zelo nevarno. Trava in krušljive skale so sila zoprne. Meni se spuli ogromna skala in pade tik ob Janezu. Pričakujem val kletvic, on pa mirno reče: »Tu mi še čelada ne bi pomagala!« Verjetno bi bil sestop po bližnji grapi lažji.

Končno sva na Gulcah. Odloživa nahrbtnike in »skočiva« še na Kukovo špico. V dolino sestopiva kar direktno po Velikem Črlovcu. Opoldne sva že v osvežujoči senci, kajti na soncu je nevzdržno.

Ni zaman hodil **Joža Čop** v te gore, da bi pozabil na tegobe v dolini. Moje bodoče ture bodo še veljale prekrasnemu martuljskemu koncu, tako vrhovom kot prehodom med dolinami in zimskim pristopom.

S PLANINSKIMI PRIJATELJI IN KOLESI PO PREKMURJU

KJE PA JE TISTA RAVNINA?

IGOR STERLE

Ideja o kolesarjenju po Prekmurju me je pregnjala vrsto let. Nastajala je počasi, kot splet spominov in želja. Spominov na gimnazijska leta, ko so bili žigi Slovenske planinske poti še pomembna motivacija in sem se iz domačega Šentilja kar s kolesom odpravil na obisk k rotundi v Selu. Spominov na študentska leta, ko sva s prijateljem vrtela pedale čez tiste čudovite bosanske hribe, kjer sedaj človeštvo kaže svojo najbolj kruto plat. Spominov na dneve pred izpiti, ko sem moral zniževati preveliko koncentracijo učenosti s kratikimi vožnjami po ljubljanski okolici. Želja ob sestopih z visokih gora, ko me še ni mikal opojni piš vetra pod jadralskim padalom in sem si mislil: »Oh, ko bi sedaj sedel na kolesu in odbrzel po tej dolgočasni ovinkasti cesti v dolino!« In seveda želja v teh službenih letih, ko nenehno preštevam preostale dni dopusta, jim kombiniram s konci tedna in delam načrte, kako čimbolj polno doživeti ta preskromni čas.

Ideja je po dolgem zorenju postala oprijemljiva na zadnjem silvestrovanju, ko smo po strupeno mrzlem dnevu ogrevali telesa in misli z načrti za toplejše izlete. Vprašanje »Kaj pa kolesarjenje po Prekmurju?« mi je v hipu zbudilo pozornost in priprave so stekle.

Prijetno je bilo ugotoviti, koliko imam prijateljev, ki jih zanimajo takšne reči. Neprijetno pa je bilo dejstvo, da imajo vsi kolesa, ki jih je potrebno spraviti v Ljutomer, prvotno predviden začetek krožne poti. Naši železničarji so z odpiralnimi časi in neugodnimi povezavami poskrbeli, da smo obupali nad njimi in nekako spraskali skupaj potrebno število avtomobilov ter prtljažni-

kov za prevoz koles. Tak prevoz v oddaljeno izhodišče je zdaleč najboljša varianta, ki jo toplo priporočam. Priporočljivo je tudi imeti med udeleženci nekoga s predniki iz Vidma ob Ščavnici, ki vam prijazno ponudi prenočišče v svoji stari hiši in tako razreši še druge probleme z izhodiščem.

Vsej vraževernosti navkljub se je ob dvanajstih kolesarjih pojavil trinajsti, ki je prevzel poveljstvo nad spremljevalno katro. Na koncu se je še praznik v juniju ustrezljivo premaknil h koncu tedna in tako smo skupaj z dežjem prikapljali v Videm. Med priprave na veliki dogodek je sodilo še občudovanje nenavadnih, skoraj čarobnih oblik našega prenočišča, optimistični pogledi v jasno na obzorju, večerni izlet na Janžev vrh, ki se je iztekel v klasičnem ritmu ambienta stare preše: souvignon, sirček, ranina, traminec, nič več sirčka, temveč »lahko noč« in seveda vprašanje: »Kdaj vstanemo« z neizrečenim upanjem v očeh: »Usmili se nas!«

RAVNINE IN KLANCI

Kaj je lepšega od začetka dolgo pričakovanega kolesarjenja v hladu poletnih jutranjih meglic? To je blago valovita ravnina doline Ščavnice z vetrom v hrbet. Ravnina se je po pokušini Očeslavske slatine umaknila prvemu klanecu na Janžev vrh, meglice so se raztopile v (vsaj zame premočnem) soncu. Veter v hrbet pa je kar vztrajal vse tri dni, kot da še ni slišal za osnovni zakon kolesarjenja - vedno navkreber in proti vetru. Tudi klanec se je med vinogradi nenavadno hitro prevesil navzdol proti Radencem. Mogoče lahko malce neskromno rečem, da je k temu kratkemu klanecu prispeva-

Ta vožnja sicer ni v skladu s predpisi, je pa zabavna; tukaj je cesta dovolj ravna in pregledna, pa malo prometna

la tudi moja poklicna deformacija. Za sestanek pred odhodom sem z računalnikom pripravil prečni prerez poti in prijatelj je ob pogledu na divje razgibano krivuljo zgroženo ugotovil: »Saj to je huje kot na Triglav!« Jaz pa sem vedel, da bodo popačena razmerja dosegla svoj namen in da bodo zato klanci hitreje pokazali svoje vrhove. Seveda sem bil na ta račun do zadnjega dne hvaležna tarča enega in istega vprašanja: »Kje pa je tista prekmurska ravnina?«

Ta ravnina se je za kratek čas pokazala že prvi dan v Radencih, kjer nas je dohitel še zadnji član moštva - moj dolgoletni kolesarski in dolgonogi planinski prijatelj, ki je poenostavil organizacijske probleme tako, da se je s kolesom pripeljal kar iz Maribora. Polnoštevilo smo jo ubrali do Ledavskega jezera, kjer sem obljubljal možnost osvežitve, kar je bil, žal, račun brez krčmarja. Temu je bilo ime Suša in ponudil nam je lahko le počitek na pomolu sredi razpokanega blata.

Ob Ledavskem jezeru in še naprej proti Kuzmi se prično grički na obeh straneh doline dvigati, mi pa smo poiskali še ščepec ravnine v stranski dolini, nad katero nas je, sramežljivo skrit v gozdu, čakal naslednji cilj. Presenetljivo malo znan grad, ki se imenuje Grad in sameva nad vasjo Grad, doživlja žalostno usodo večine nekoč ponosnih slovenskih gradov. Kje je blišč tistih dni, ko se je imenoval Gornja Lendava in je bil pomembno središče tega dela sveta? Nekaj skrivnostnega duha preteklih dni smo še lahko začutili v skromnem muzeju, ki ga pri življenju ohranjajo nepogrešljivi entuziasti.

Nekoč sem slišal, da je duh prazen, okoli pa ga nič ni. Mogoče je to razlog, da se je moral umakniti občutku, ki se pojavi vsak dan nekje okoli poldneva in je značilno prazen. Lakota!

Ljudje na Goričkem so izredno prijazni, toda kaj morejo, če mednje pade trinajst ljudi in šestindvajset lačnih oči. Gostilničar v vasi je kljub vsemu naredil čudež in nas ustrezno pripravil za nadaljevanje poti. Tudi ta izkušnja naj vam bo v poduk, če nameravate pripraviti večdnevni kolesarski izlet v turistično manj pokvarjene kraje. Zelo težko je namreč predvideti hitrost potovanja, zato je najboljša metoda kakšno uro ali dve pred kosilom poklicati gostilničarja v naslednji vasi in ga pripraviti na najhujše. Pa še en nasvet: pozanimajte se za lokalne specialitete. Kdor pozna slavne prekmurske gostije, že ve zakaj.

NA STREHI PREKMURJA

Po kosilu pa je bilo konec heca. Najprej prvi daljši makadamski odsek, malo predaha v Kuzmi, za ovinkom pod Trdkovo pa - 16%. Ne, ne! Številka ne pomeni, da je bilo vince ob kosilu premočno in bi nam ovinki povzročali težave. Za ovinkom nas je namreč potuhnjeno čakal grozljivo dolg klanec. Še danes sem hvaležen mogočnemu kosanju na vrhu, da nam je vsem ponudil senco. Le najbolj zagrižen med nami je še skočil na sosednji vrh obujat sivo zelene spomine. Drugi smo se zaskrbljeno ozirali naokoli, kam pelje cesta. Klanci so ponavadi družabni in res je tudi ta imel sosedo, ki je bil sicer manjše postave, a ravno tako pokončne drže. Kar zasmilil se nam je edini med nami, ki je imel kolo brez prestav in je pred vsakim klancev zavpil »Umaknite se!«, nato pa se s počasnimi gibi prebijal na čelo kolone. Videti je bilo dostojanstveno, a globoko dihanje je izdajalo kruto resnico. Kdo pa je kriv, da je strojnik in da je prešprical poglavje o prestavnih razmerjih!

Najhujšem klancu naše poti smo dodali nekaj pridevnikov, ki niso primerni za objavo, pa nas je vseeno postavil na najvišji vrh Prekmurja.

Cele 404 metre ima Srebni breg, le razgleda je zaradi lepih borovih gozdov in pomanjkanja prepadov manj, kot smo ga vajeni v Alpah. Nikar preveč ne buljite v zemljevid, sicer boste odkrili, da ga sosednji vrh prekaša za devet metrov, toda to so samo nepomembne podrobnosti. Bolj zanimiva je jasa za Srebrnim bregom proti Šulincem, kjer smo postavili šotore in ugotovili, da je najudobnejši kolesarski pripomoček spalna vreča, ki ob primernem trenutku prileti iz katrce.

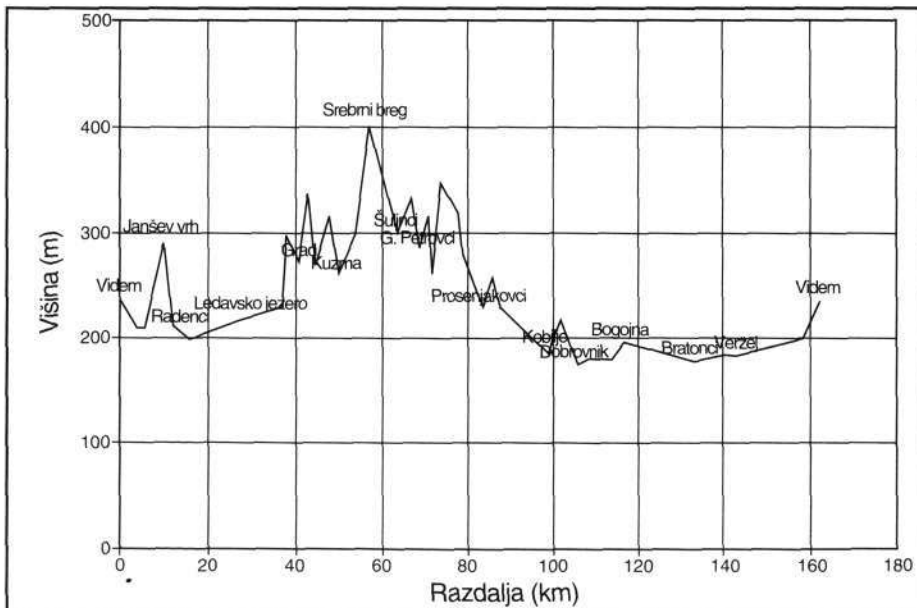
Nov dan je poskrbel za rahlo osvežitev, vendar nas to ni motilo pri občudovanju mehko razgibanega sveta Goriškega. Šulinci, Petrovci, Križevci, Prosenjakovci in ostali ...ci so nam razkrivali davek odmaknjenosti in trdo življenje tamkajšnjih ljudi, ki so se množično odpravljali po zaslužek v tujino - in še dandanes ni veliko drugače. Tudi ceste delijo usodo ljudi. Nov asfalt, pa zopet star utrjen makadam in tudi kakšen poligon za gorsko kolo se najde. In seveda tisto vprašanje, ki ga že slutite: Kje pa je tista prekmurska ravnina? Toda bili smo že uglašeno moštvo. Kilometri so se vztrajno premikali pod nami, se malo upočasnili, globok vdih, težak pedal, pa zopet polaganje ovinkov in sklonjene glave za čim manjši zračni upor v zavetju za sprednjim kolesarjem.

In že smo bili v Selu, pri znameniti opečni romanski rotundi iz 14. stoletja. Prav zanimiva je pestrost verstev in njihovih cerkva, ki jih je zgodovina raztresla naokoli, ko je pljuskala čez to deželo. S tem se sklada tudi bogastvo jezika in običajev, ki ga lahko opazite, če ste vsaj malo pozorni. V vasi smo odkrili tudi gurmanski raj in kar težko smo se odpravili naprej v Kobil-

je, značilno panonsko vas ob madžarski meji. Tam so nam šotorklje pripravile kratek tečaj v pristajanju na velikih višinah in gospod Pišta se je tako razgovoril, da ga skoraj nismo mogli prekiniti. Saj je res, da smo ga, nevajeni prekmurščine, bolj malo razumeli, a doživetje je bilo enkratno. Še nekaj uživaških kilometrov in naslednje prenočišče, romantično Bukovniško jezero, nas je pričakalo z bogatim kulturnim sporedom: zračnim baletom šotorkelj, bučno veselico in romantičnim žabjim koncertom. Kakšen je bil razplet, ne vem, ker so se mi misli prehitro skrile pod veke.

POČITEK ZA GOJZARJE

Manj romantično je bilo jutro, ko smo premraženi cepetali v krogu in čakali prvega junaka, ki bo toplo trenerko zamenjal s kolesarskimi hlačami. Trenerke so se zunaj spalne vreče pospešeno hladile in morali smo se sprijazniti s hitrostnim ogrevanjem. Primerna spodbuda je bila tudi moja zmagoslavna izjava: »Sedaj nas čaka samo še prekmurska ravnina.« Seveda se v nadušenju, ki ga daje ravninska vožnja in strnjeni skupini, nismo odpovedali drugim užitek. Teh pa je bilo zadnji dan še kar precej. Začeli smo v Filovcih, kjer pod spretnimi prsti lončarjev nastajajo tako lepo oblikovani izdelki, da smo zopet izkoristili prednosti spremljevalne katrce in kupili nekaj za spomin. Nato cerkev v Bogojini, ena do mnogih Plečnikovih mojstrov. V Bogojini nikar ne pozabite še na zanimivo cimprano hišico, ki se je utrujeno nagnila na mehkih tleh. Za konec smo se ustavili še pri obnovljenem Babičevem mlinu pri Veržeju. Po-

gled na srhljivo skrivnostno in močno Muro ter edini ohranjeni mlin s plavajočim pogonom v Sloveniji nam je mlinar dopolnil z okusom še toplih pšeničnih otrobov.

Zadnjih dvajset kilometrov našega kolesarjenja je minilo tako hitro, da kar nismo mogli verjeti, da je Videm, v katerega smo padli s polno hitrostjo, isti Videm, kjer smo začeli. Čarobna stara hiša nas je pričakala s svojim dostojanstvom in nam ponudila zavetje za slovo. Najprej od reveža, ki so ga čakali še dolgi kilometri in klanci do Maribora, nato pa še od vseh drugih. Slovo je bilo seveda značilno za našo

družbo. Pestrost zanimivih krajev, ki smo jih videli, ugotovitev, da približno šestdeset kilometrov kolesarjenja na dan ni prav nič težkega in da vsak klanec pokaže svoj vrh, če ste le dovolj vztrajni, so že v Vidmu ustvarili nove ideje za prihodnost: silvestrovanje v Vidmu, kolesarjenje po Suhi krajini, ogled Supota pri Koštaboni, veslanje po Savinji, brskanje po Željnskih jamah...

Ali ste že poskusili kaj od tega? Privoščite kdaj svojim gojzarjem prost konec tedna ali pa jih celo popeljite s kolesom do zanimivih in manj znanih krajev! Hvaležni vam bodo.

DVE DOŽIVETJI V KOČI POD GOLAKI

TOPLOTA UGASLEGA OGNJA

MOJCA IPAVEC

Prebujam se iz polsna: kakor iz daljave slišim šumenje dežnih kapelj, ki padajo na lovor pod mojim oknom. Razočarana sem: danes sem se namenila na Golake, kajti vsako leto je prvo nedeljo v oktobru organiziran pohod tja gor. Počasi se pripravljam, skuham kavo in hodim od okna do okna, ker upam, da bo vsaj z ene strani neba prišlo izboljšanje. Nato pol ure pred odhodom zagrmí in vse skupaj je pravi obup. Toda prav tako hitro dež tudi poneha in v smeri proti Gorici se celo malo jasni.

Kljub slabemu vremenu se nas je kar nekaj zbralo, čeprav je v avtobusu še veliko prostih sedežev. Mislim, da se nismo zbrali samo planinci s planinsko izkaznico, ampak predvsem planinci po srcu, enako misleči ljudje. Tak občutek imam, ko gledam njih obraze, ko stopajo v avtobus.

Vožnja je kratka. Ko se bližamo Predmeji, se pred nami megla počasi dviga in se celo pokaže košček modrega neba. V očeh je upanje in navdušenje. Tako si želimo sonca, da trdno verjamemo, da ga bomo imeli.

Sonca ravno ni, a tudi dežja ne. Pred kočjo nas čaka vroč čaj z rumom - ali obratno, kakor kdo želi.

HIŠICA JANKA IN METKE

Kočja pod Golaki je zelo majhna, a prav prijetna. Vedno me je spominjala na hišico iz pravljice o Janku in Metki. Prav takšno sem si v svoji otroški domišljiji vedno predstavljala. Zadnje čase je bila v obupnem stanju. Skoraj bi bila razpadla. Vstopim v prostor, ki je v pritličju edini, in takoj opazim, da je nekaj drugače: štedilnik je nov in v njem pritajeno godrnja ogenj. Prijetno toplo je.

Malo se še ogledujem po prostoru in srce mi

zaliže val spominov na neki večer v pozni pomladi, ko je bila tu zbrana prijetna družba. Nekaj smo praznovali. S seboj smo prinesli kanto vode, počistili smo, kolikor se je dalo, pomili posodo, ostanke hrane pa odnesli v gozd. Mislim, da so imeli nočni obiskovalci ta večer odlično večerjo, kajti testenine v velikem, že močno dotrajanem loncu so kljub vsemu dišale po okusni jedi.

Ko nam je večerno sonce poslalo zadnji rahel poljub mimo visokih bukev in ko se je mrak počasi in tiho razlezel okrog kočje, smo posedli za mizo in v starem štedilniku je zaprasketalo.

Po prostoru se je širila prijetna toplota ter duh po dimu in ognju. Mi pa smo obujali spomine na zadnja leta, ki smo jih skupaj preživljali na delu, v prostem času pa si delili lepote naših gora: skrito cvetje v skalnih razpokah, trop ovac, ki smo ga srečali v ranem jutru, čudovite poletne večere, jasno nebo, pa tudi meglo in igre belih oblakov. Tega res ni moč pozabiti.

V štedilniku je gorel ogenj in razvezali so se nam jeziki. Smejali smo se in prepevali. Kdo ve kolikokrat smo začeli na prvi strani drobne knjižice »300 narodnih«. In zapeli smo mojo pesem »Po jezeru bliz' Triglava«, in tvojo »Gor čez izaro«, in tvojo in še tvojo. Nato pa spet od začetka. Zunaj pa je bila čudovita noč: zvezde na nebu so se prižigale druga za drugo, za vrhovi visokih bukev se je skrivala polna ura.

Kje ste zdaj, prijatelji, danes nobenega ne vidim v koči, pa tudi zunaj ne! Le ko se ozrem tja v kot, za mizo, v duhu zagledam vaše obraze, razgrete od prijetne toplote, vaše smejoče se oči, v katerih se je lesketal odsev ognja. V njih so se prižigale iskrice, ki so bile odsev navdušenja, ki je vznemirjalo vaše nemirne duše. Kovali smo načrte, kam bomo šli, kje vse še nismo bili. Niste verjeli mojim besedam, da ne bo nikoli več tako, da bodo za tem čudovitim

večerom prišli dnevi, ko bomo vsak zase preživljali prosti čas. Če ga bo sploh še kaj ostalo!

Pravijo, da vsak ogenj enkrat ugasne. Toda njegova toplota lahko ostane še dolgo.

UČNA URA

Za drugimi grem proti vrhu Golaka. Še tisti majhen košček modrega neba, ki nam je zbujal toliko upanja, so zakrili temni in z dežjem napolnjeni oblaki. Tla, pokrita z odpadlim listjem, so mokra in spolzka. Z visokih bukev se vsipajo dežne kaplje. Diši po namočeni prsti in mahu. Gob pa vseeno ni. Le tik pred kočjo jih nekaj dobim, toda tako malo, da se v vrečki kar izgubijo.

Pred mano hodi Drago z majhno skupino otrok, osnovnošolcev. Mislim, da imajo učno uro. Sprašuje jih, kaj pomeni okrogel, rdeč klobčič z belo piko na sredini. Nekako se trudijo odgovoriti, vendar ne znajo prav povedati. Potrpežljivo jim razlaga, da je to planinska markacija, ki nam pove, da hodimo po pravi poti. Pripoveduje jim še o gozdu, ki je tu zelo gost, da pa bodo postala drevesa s hojo v višino vse redkejša in končno jih ne bo več. Hodili bomo med nizkim rastlinjem, ki ga imenujemo ruševje. »In to bo prav kmalu, saj pot na Golake ni dolga,« jim daje poguma, ker že sprašujejo, kdaj bo vrh.

Visoko v drevesnih krošnjah završi, tako da dežne kaplje vse gosteje tolčejo na nižje veje in na tla. Od vsepovsod prihaja šum, sliši se kot mrmanje, kot da je ves gozd vznemirjen. Tudi megla se plazi prav pri tleh in se s svojimi svilenimi nitmi ovija okrog visokih dreves. Tu so bukve zravnane in v pustem jesenskem dnevu so videti kakor vitke plesalke, ovite z megleno tancico. Res, proti vrhu pa jih je vedno manj. In še te so grčave, skrivenčene in zvite k tlem. Tu je burja premočna, da bi se lahko obdržale pokonci.

Na vrhu se slikamo, spijemo požirek zdravil in še eno prav kratko zapojemo. Razgleda ni nobenega. Kamor pogledaš, je le siva, gosta megla. S severa sicer piha hladnejši veter, vendar težkih, sivih oblakov nikamor ne premakne. Zato se hitro vračamo v toplo zavetje.

Koča je polna, obrabi pa kljub slabemu vremenu vedri in nasmejani. Drago podeljuje planinske srajce zaslužnim članom, ki so pri obnovi kočje na Čavnu naredili veliko prostovoljnih delovnih ur. Za vsako srajco ima pripravljeno posebno obrazložitev, obarvano s humorjem. Vzdušje je prav veselo in domače.

Ko še eno zapojemo, se poslovimo in počasi stopamo proti avtobusu. Za seboj puščamo moker in temen gozd, meglo in samotno kočjo na jasi sredi gozda, a tudi prijetno doživetje. Na Predmeji nas pozdravi lep, svetel dan.

POROČILO Z ODPRAVE '93 NA ČO GRIN-TOVEC IN SKUTO

EKSPEDICIJA V ZNANO

MIRKO OGOREVC

Večkrat je bilo v Planinskem vestniku že zapisano, da se v društvenih planinskih glasilih pogosto skrivajo prispevki, ki so tako dobri ali tako zanimivi, da bi vsekakor zaslužili širšo planinsko pozornost. Kadarkoli v uredništvu dobimo tam prispevek, ga uvrstimo na strani osrednje slovenske gorniške revije, da bi ga spoznali bralci po vsej Sloveniji. V lanski 8. številki Planinskih utrinkov, ki so glasilo PD Brežice, smo tako našli zabaven članek, ki bi lahko bil humoreska ali kozerija in ga ponujamo slovenskemu planinskemu bralstvu s prošnjo, naj nas opozarja posebno na humoristična besedila, po katerih je — morebiti tudi zato, ker so tako redka — veličansko povpraševanje. (Op. ur.)

Po enkratni vožnji s kočijo s sedemdesetimi konji smo se urno odpravili v strmino proti prvega baznemu taboru pri Cojzovi koči. Po prvi uri hoje je sam dragi gospod Bog požegnal našo odpravo, ampak tako nežno, da so nam čevlji ostali suhi z notranje strani. Ker smo pričakovali tople sprejem v baznem taboru, smo v rekordnem času premagali prvih osemsto metrov višinske razlike. V taboru so bili zelo veseli našega prihoda in so nam takoj zaigrali na harmoniko.

Naš boter Jožef Prvi je takoj popisal vse, ki so bili prvič v Cojzovi koči, in začel se je krst.

Očarljiva petindvajsetletna župnica nam je prebrala mašo in nam zastavljala krstna vprašanja, ki so bila zelo težka, kot, na primer, kakšen je štajerski šnops. To je deci vode in močan udarec s palico po riti, da dobro speče — tak je bil pravilen odgovor. Ker smo zelo slabo odgovarjali, je moral boter za vsak napačen odgovor plačati liter vina. Na koncu je vsakega rabelj trikrat s štrikom po riti in dobil je novo planinsko ime. Ker je bil boter v hudi finančni stiski, smo tiste litre plačali kar sami.

Potem se je začel slavnostni ples z valčki in polkami. Za vsak ples je frizer obul nove nogavice, za vsak tretji pa sterilne gate in se odpravil na osvajanje natakarc. Frizerja so natakarcice in pijača tako razvnele, da vso noč ni spal.

Drugo jutro smo zgodaj vstali in naše planinke so nam kazale modre riti, čeprav jih je rabelj tepel z rdečo vrvojo, tako da nismo bili prepričani, od česa so sploh modre.

V rahli jutranji megli smo se odpravili na Čo Grintovec. Po prvih ovinkih je zaostal Župan in šel tja, kamor še sam presvetli župan hodi peš. Zaradi kar prijetne temperature smo zelo hitro osvojili Čo Grintovec. Hodili smo v popolni tišini, saj smo bili utrujeni od zadnje noči. Po spustu z »žičnico« na eno vrh smo prispeli pod Hrbet. Ana je tako dolgo vztrajala, da gremo čez Hrbet, dokler se ni nekaj moških ponudilo, da se bo zvečer z njo zgodilo prav to, če si tako želi biti na Hrbtu. Odpravili smo se po krajši poti na Skuto.

Ko smo šli mimo Štruce, smo si od nje odrezali nekaj kosov in jih na Skuti namazali s skuto, tako da nam hrane ni primanjkovalo. **Jože Paty** se je ves čas zadrževal na repu kolone samo zato, da ne bi prišel v kroniko, pa mu ni uspelo. Ker se je na vsakem hribu slikal v reklamne namene s kapo Ino-International, predlagam, da mu zaračunamo trojno ceno tabora in odstotke od avtorskih pravic.

Pri sestopu je zaradi prevelike muke Jožefu Prvemu čevelj močno zajel sapo, palci na nogi pa so oživeli, ker so dobili malo zraka. Še sreča,

da je Patty za fotografiranje imel v nahrbtniku kravato, s katero je prevezal Jožefov ranjeni čevelj. Za prihodnje leto predlagam, da Jožefu za rojstni dan kupimo planinske čevlje ali kravato, saj bo edino tako lahko varno hodil v hribe.

Sestopali smo zelo hitro in kar hitro smo spet zagledali Cojzovo kočjo ter glasno zajuškali od veselja, pri čemer se je posebno izkazala naša udeleženka iz Mostarja. V koči je frizerja spet zajela nakupovalna mrzlica in je pokupil vse, kar je videl, tako da ni mogel vsega stlačiti v nahrbtnik, čeprav je pred tem izpraznil vse zaloge pijače in hrane.

Vidno zgarani smo odrinili v dolino. Po večkratnih povabilih, naj pridemo še kdaj, nam je oskrbnica zaigrala popotnico.

Sestop je bil žalosten, posebno še za frizerja, ker mu ni uspelo nagovoriti natakariče, naj gre z njim; obljubila je edino, da ga naslednji dan obišče.

Še sreča, da nas je po prihodu v tabor pričakalo odlično kosilo naše kuharice, kar nam je zmanjšalo vse naše muke in trpljenje po Ivanu Mučitelju.

ALJAŽEVCI IZ MARIBORA V ZGODNJI POMLADI NA RAVNI GORI

SUZANINE NOTRANJE OČI

TOMISLAV JAGAČIĆ

Planinci iz Planinskega društva Jakob Aljaž iz Maribora so držali besedo, ki so jo dali na občnem zboru. Pod vodstvom svoje agilne predsednice **Slavice Tovšak** so prišli na hrvaško Ravno goro. Pripeljali so se z avtobusom najprej do Trakoščana, kjer sem jih pričakal. Bilo jih je 26. V četrtek, komaj dva dni pred dogovorjenim prihodom, je še deževalo in v telefonskem pogovoru je Slavica izrazila strah, da izleta ne bo mogoče uresničiti. Toda že dan pozneje, v petek, je začelo sijati sonce, v soboto pa si ni bilo mogoče zamisliti lepšega vremena, kot je bilo ta dan. To je bil idealen dan za hojo po hribih. Svoje planince je Slavica najprej peljala na ogled muzeja v trakoščanskem dvorcu; vedno namreč vključni v program izleta, ki ga vodi, tudi ogled kakšnega kulturnozgodovinskega spomenika, cerkve ali muzeja, na primer. To sem prvič doživel, ko sem pod njenim »poveljstvom« hodil po Ormoški planinski poti.

CERKVICI NA MEJI

Medtem ko so si Aljaževci ogledovali muzejske razstavne predmete, je po dogovoru prišlo še osem planincev iz Samobora in Zagreba. To so bili vsi stari znanci s planinsko-splavarskih potovanj na Durmitor, Taro, Komove in Maglič.

Tako me je kot gostitelja doletela čast, da sem stopal na čelu kolone 34 planincev po markirani poti, skozi gozd, ki je komajda poganjal prvo zelenje, mimo vinogradov in starih zágorških kleti proti Velikim pečinam (Velikim skalam).

Če boste kdaj šli po stopinjah Mariborčanov, nikakor ne smete s svoje poti izpustiti Velikih pečin na zahodni strani Ravne gore. Iz gozdnega zelenja se je prav vsiljivo povzpela stena, visoka do 80 metrov, na vrhu katere je postavljen križ. Stena je zelo primerna za alpinistične vaje. Varaždinski planinci imajo namen tam nadelati zavarovano planinsko pot z jeklenico in klini.

Počivamo na Velikih pečinah. Razlagam razgled: »Tisto gozdnato območje pripada Maceljski gori, tam je Boč, tam Donat...«

»Kje pa je meja med Hrvaško in Slovenijo?« me sprašujejo.

»Najboljša orientacija za mejo sta tistile dve cerkvi,« jim z roko kažem proti zahodu.

»Druga poleg druge stoji ta prav na meji, vendar sta obe na slovenski strani. Tista na levi, manjša, je cerkev Svete Magdalene, druga, večja, pa je cerkev Svetega Avgušтина (28. avgusta vsako leto je tradicionalna slovesnost, žegnaje, na katero pride veliko romarjev). Za obe cerkvi že več kot sto let skrbi družina Šmiguc. Zdaj je tam gospodar Janez. Zvoni tudi za pokojnimi v hrvaški vasi Cvetlin. - Hrvati mi

Člani PD Jakob Aljaž iz Maribora pred planinskim domom na Ravni gori

Foto: Tomislav Jagacič

plačajo v hrvaških dinarjih, zanje ne morem kupovati v Sloveniji, mi je pripovedoval ob neki priložnosti Janez, oče osmih otrok. Za hrvaške dinarje kupujem v trgovini vasi Cvetlin.«

»Kaj pa meja?« sem ga takrat vprašal.

»Nihče me nič ne sprašuje in mi ne povzroča nobenih težav!« - (Ali to ni primer, kakšna naj bi bila nasploh meja med Slovenijo in Hrvaško?)

Z Velikih pečin je treba do planinskega doma po markirani poti pešačiti skozi gozd manj kot eno uro. To je kar dovolj naporno, da še bolj tekne fazanova juha z domačimi rezanci, ki nam jo je pripravil oskrbnik doma **Dragutin Željčić**.

SUZANA ME NI VIDELA

Teh nekaj besed in misli bom zapisal v čast in kot izraz občudovanja mlade planinke, Slovenke iz Maribora. Navidez je bila stara kakšnih 17 let.

»To je moja kolegica,« mi je deklico predstavila planinka **Zvezdana Hajdinjak**.

»Suzana!« se je glasno predstavila Zvezdanina kolegica.

Ponudil sem ji roko, toda zdelo se je, kot da se najini roki nekako ne najmeta in sem moral njeno poiskati.

Takrat mi to njeno obnašanje še ni nič povedalo.

Po kosilu, med počitkom na terasi, Slovenci ne bi bili Slovenci, če ne bi kaj zapeli, in sicer večglasno. Suzana je najlepše pela in vsi smo opazili izredno barvo njenega glasu.

Nedaleč od planinskega doma je naravna razgledna točka, ki jo imenujemo »balkon«, ker je videti kot kamnit balkon kakšne hiše, s katerega je veličasten razgled. Peljal sem Zvezdano in Suzano, da bi jima z »balkona«

pokazal okoliške vasi v podnožju, Lepoglavo, hriba Ivanjščico in Strahinjčico. Takrat sem opazil, da mora Zvezdana Suzano peljati za roko in ji pomagati hoditi po ozki stezici in po kamenju.

»Tomislav, slepa je. Čisto nič ne vidi,« mi je tiho pojasnjevala Zvezdana. »Že od svojega petega leta starosti je slepa in se ne spominja, da bi kdajkoli kaj videla. Zaradi bolezni v njenem otroštvu so se posušili njeni očesni živci in njene oči so za vedno ugasnile. Postala je popolnoma slepa.«

Zdaj mi je postalo jasno, zakaj so bile njene oči vseskozi tako odsotne, tudi kadar je pela, govorila ali se smejala.

Ta mlada planinka je zame postala junak dneva.

Nekoč sem na Prokletijah srečal nekega planinca iz Srbije brez noge in s palico. Samo velkanska ljubezen do gorá je v tem človeku lahko prebudila čudežno energijo, ki je potrebna, da je premagal vse težave, ki so bile pri njem bistveno večje kot pri popolnoma zdravih ljudeh. Toda njegove oči so neprestano dobivale nagrado in jo prenašale vsem čutilom.

Kaj vidi Suzana? Gledal sem jo, kako je pogumno šla po gozdni poti. Sama! Ne da bi jo kdorkoli držal za roko. Samo včasih ji je morala Zvezdana ali kdo drug iz njene skupine povedati: »Suzana, bolj desno, bolj levo!«

Vem, da so slepi zaposleni v telefonskih centralah, kjer uspešno opravljajo svoje delo. Toda slepi v gorah? Kaj vse je Suzani skrito!

Poslovili smo se v Lepoglavo: sam sem šel dalje z vlakom v Varaždin, moji prijatelji Slovenci z avtobusom v Maribor. Prosil sem pred slovesom Zvezdano, naj bo Suzani dobra prijateljica. Suzana pa me je gledala, vendar me ni videla.

Na ta način kot jaz ni mogla doživeti lepote zgodnje pomladi na Ravni gori.

PLEZALIŠČA V KRAŠKEM ROBU

IGOR MAHER

Gibanje mladih raziskovalcev, ki izvira še iz nekdanjega gibanja Znanost mladini, združuje mlade, ki se ne zadovoljijo samo z obveznim učnim programom, temveč jih radovednost in želja po širjenju obzorij vlečeta v raziskovalno dejavnost. Tako so tudi letos konec marca srednješolci zagovarjali svoje raziskovalne naloge. Razveseljivo je, da so med temi dijaki-raziskovalci tudi taki, ki v rekreacijskih dejavnostih, kot je gorništvu, ne vidijo le zadovoljevanja užitkov, temveč poskušajo tudi ugotoviti, kakšne posledice ima taka dejavnost za naravo. Nasploh je okoljevarstvena oziroma naravovarstvena tematika zelo pogosta v nalogah dijakov.

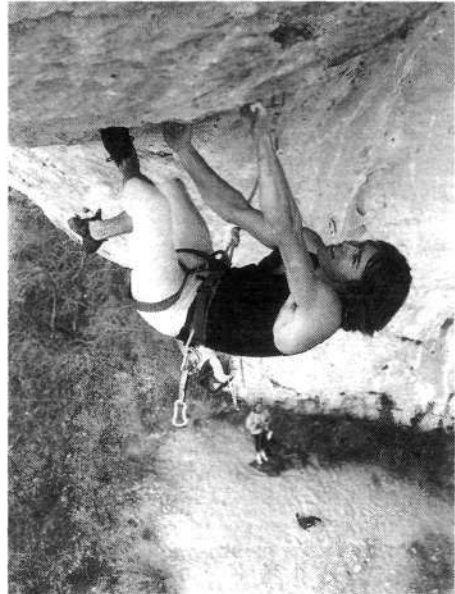
PROBLEMATIČNA PLEZALIŠČA

Andrej Crček, dijak Gimnazije Poljane iz Ljubljane, sicer pa član AO Rašica, se je v raziskovalni nalogi lotil problematike naravnih športnih plezališč. Škoda je, da je že v naslovu »Ekološki problemi slovenskih plezališč« nehoti zlorabil pojem ekologija. Veliko primerneje bi bilo, če bi uporabil izraz naravovarstveni ali okoljevarstveni. Na žalost je pač imel toliko slabih zgledov v javnih medijih, ki nas vsakodnevno zasipavajo z različnimi besednimi skovankami, ki vsebujejo čarobni »eko«, da ni nič čudno, če je temu podlegel tudi on.

Pomembnejša od naslova je seveda vsebina. Začetnemu opisu prostega in športnega plezanja sledita kratka zgodovina te dejavnosti (tako v tujini kot pri nas) in predstavitev najpomembnejših slovenskih plezališč. Posebno pozornost je namenil Kraškemu robu, saj so tam naša najlepša in najbolj obiskana plezališča, istočasno pa tudi naravovarstveno najbolj problematična. Prav na teh problemih je poudarek naloge.

Izpostavil je ekološki pomen kratkih sten zunaj alpskega prostora, ki so tudi najbolj oblegane. Poleg rastlinstva, ki se ne more umakniti pred oblegovalci in uničevalci, so še bolj ogrožene mnoge živalske vrste, ki se na žalost vse pogosteje nimajo več kam umakniti pred mnogoterimi človekovimi vplivi. Potem so tu še bolj »huliganski« problemi, kot je uničevanje skalnih oblik, lomljenje drevja, kurjenje, divje taborjenje in parkiranje, odmetavanje smeti, kraja pridelkov domačinov...

Zanimiva je tudi primerjava s plezališči v tujini, kjer je vse pogostejša praksa zapiranja plezališč, kar neredko vodi v spore in demonstracije.

Plezanje v doslej naravovarstveno popolnoma neoporečnem svetu: doslej so bile tu živali in rastline varne.

Zapiranje tujih plezališč pa ima posledice tudi za naša plezališča, saj je naval nanje predvsem ob praznikih močno povečan. Tudi zato je lansko leto nastal Svet plezališč Kraškega roba, ki združuje tako predstavnike plezalcev kot naravovarstvenikov.

SODELOVANJE RODI SADOVE

Koliko je naravovarstveno razmišljanje prisotno med plezalci, je avtor poskušal ugotoviti z anketo, v kateri je poleg plezalcev zajel tudi domačine in naravovarstvenike. Rezultati kažejo, da bo potrebno še marsikaj postoriti pri takšni vzgoji plezalcev, saj večina meni, da množičen obisk plezališč nima kvarnega vpliva na naravo. Tudi s trditvijo, da je potrebno omejiti svobodo gibanja na območju plezališč, se večina (59 %) ni strinjala. Izražena pa je pripravljenost, da probleme rešimo. Neinformiranost naj bi bila glavni razlog, da se pojavljajo konflikti. Športni usmerjenosti bo potrebno dodati tudi razumevanje do zahtev in potreb narave — ali kot konča svojo nalogo **Andrej Crček**: »Plezanje in varstvo narave sta združljiva. Ekološki problemi nastajajo predvsem zaradi neobveščenosti plezalcev, njihovega malomarnega vedenja, zaradi neorganiziranosti plezališč in zaradi slabega sodelovanja plezal-

cev, domačinov in naravovarstvenikov. V veliki meri je možno posledice preprečiti, najbolj pomembno pa je skupno sodelovanje vseh odgovornih pri reševanju problema. «

V isti gimnaziji pa je že leto pred tem nastala raziskovalna naloga, ki je prav tako zanimiva za gornike. **Lonka — Uršula Prešeren in Dejan Pograjec** sta v nalogi z naslovom »Dinamika planinstva v odnosu s populacijskimi gibanji v biocenozi Doline Triglavskih jezer« poskušala prikazati nevarnost, ki jo v občutljivem gorskem okolju predstavlja gorniška dejavnost, še posebej zaradi izredne množičnosti, saj dolino letno obišče kar 35 tisoč ljudi. Podrobneje bo sta svoje ugotovitve predstavila v eni od naslednjih števil Planinskega vestnika. Omenjeni nalogi verjetno nista edini, ki zadevata gorniško organizacijo. Mlade raziskovalce zato vabimo, da nam na straneh Planinskega vestnika predstavijo svoja razmišljanja o problemih gornišva.

Vreme na Kredarici pozimi 1993/94

Dolgoletni zimski temperaturni povpreček Kredarice (obdobje 1956—1985) znaša $-8,1^{\circ}$, temperaturni povpreček pravkar minule zime pa znaša $-7,0^{\circ}$. Zima na Kredarici je bila torej v povprečku za $1,1^{\circ}$ nad normalno vrednostjo, bila je torej nekoliko pretopla. Skupno je v treh zimskih mesecih na Kredarici padlo 344 mm padavin, dolgoletna višina zimskih padavin pa je 324 mm. Zima je bila torej rahlo prekomerno namočena. Vse padavine so padle izključno kot sneg.

Kakšne pa so bile vrednosti posameznih meteoroloških elementov po mesecih?

Temperatura prvega zimskega meseca, to je decembra, je znašala $-5,6^{\circ}$. Bila je za $2,1^{\circ}$ nad normalno vrednostjo. Najtoplejši dan na Kredarici je bil 4. december, ko so namerili $10,4^{\circ}$. Ta temperatura je za $0,6^{\circ}$ nad doslej najvišjo decembrsko temperaturo Kredarice, ki znaša $9,8^{\circ}$, zabeležena pa je bila 3. decembra 1985. Minimalna temperatura je znašala samo $-15,0^{\circ}$ dne 25. decembra, medtem ko je doslej znana najnižja decembrska temperatura znašala minus $25,8^{\circ}$ dne 23. decembra 1962.

Januarski temperaturni povpreček $-6,4^{\circ}$ je bil prav tako nad normalno vrednostjo ($-8,5^{\circ}$). Maksimalna januarska temperatura je znašala le $3,4^{\circ}$ (dne 13. januarja 1994). Bila je kar za $4,2^{\circ}$ pod doslej najvišjo januarsko temperaturo ($7,6^{\circ}$ dne 7. januarja 1983). Minimalna temperatura, ki je znašala $-17,3^{\circ}$ dne 29. januarja, je bila kar za 11° nad doslej znanim januarskim temperaturnim minimumom.

Februarja so dnevi že daljši, vendar je februar na Kredarici najhladnejši mesec. Njegov temperaturni povpreček je zdrsnil na $-8,9^{\circ}$. Bil je

enak dolgoletnemu februarškemu povprečku. Maksimalna temperatura $5,3^{\circ}$ je bila za $4,1^{\circ}$ pod doslej znanim temperaturnim maksimumom Kredarice. Minimalna temperatura je bila izmerjena 16. dne v mesecu. Znašala $-22,6^{\circ}$.

V padavinskem pogledu sta bila december in februar sušna, januar pa je bil obilno založen s padavinami, ki so padale izključno kot sneg. Decembra je v 12 padavinskih dneh padlo 80 mm padavin. Snežna odeja je bila debela 200 cm (27.-29. decembra).

Januarja je v 14 dneh padlo 244 mm padavin, kar je 209% normalne januarske množine moče na Kredarici. Snežna odeja je porasla na 300 cm (11.—22. januarja). V februarju je v 11 dneh padlo komaj 40 mm padavin, kar je komaj 45% normalne februarške višine padavin. Snežna odeja je merila 280 cm.

Mesečni povpreček oblačnosti je bil vse mesece nad normalno vrednostjo. Decembra je bilo v povprečku 6,3 desetine neba prekrita z oblaki ali meglo, januarja 5,8, februarja pa 6,6. Zato je bilo tudi število ur sončnega sija razmeroma majhno. Decembra je sonce obsevalo Kredarico 108 ur, kar je 40% njegovega maksimalnega možnega trajanja. Januarja je sijalo sonce 120 ur (42%), februarja pa 109 ur (38%).

Iz navedenih klimatskih podatkov zaključimo, da zima na Kredarici ni bila ekstremno mrzla, bila pa je — z izjemo januarja — zelo suha.

F. Bernot

odmevi

Poti iz sotesk!

Članek **Vide Meserko** (Poti v soteske, PV 4/94) me je vidno razburil in ne morem si kaj, da ne bi napisal nekaj besed, preden bo kdo, sledeč njenemu članku, vzel orodje in barvo v roke in začel kopati, barvati in postavljati nove poti. »Saj so planinci sami izrazili tako željo, kar poglejte v Planinski vestnik!« poreče. In tole pišem zato, da bodo planinci (gorohodci, ljubitelji narave, graparji, kakorkoli že se nam reče) izrazili še kakšno drugačno mnenje.

Najprej o umestnosti poteka slovenske planinske transverzale. O primerni izbiri poteka bi lahko govorili še kje drugje, ne le od Porezna proti morju. Saj tudi tam okoli Areha na Pohorju transverzala prav brez sramu gre malo kar prav po asfaltu. Popolnoma se strinjam, da bi kakšen ovinek po primorskem delu prispeval k pestrosti, vendar ne za ceno nadelave novih in novih poti. In nečesa ne pozabimo — poti je treba vzdrževati.

Že danes pa je poti očitno preveč. Podajte se, na primer, na Cerkljansko planinsko pot in kar na nekaj mestih boste v hudih škripcih. Posekajo nekaj dreves, naredijo gozdno cesto, markacije zbledijo in že ste prepuščeni lastni

iznajdljivosti. Pa ne le tu! Na poti s planine Zapotok na Špičko, pa še marsikje v našem gorskem svetu bi lahko našli takšne primere. Kljub temu so lani zgradili novo pot na Kočno.

Če je že potreben kakšen nov ovinek, je marsikje še kakšna stara stezica, ki tone v pozabo. Pravzaprav pa - ali je treba hoditi le po transverzali? Kdor ne zna zaviti še kaj po svoje, oborožen z zemljevidi in vso drugo potrebno opremo, ne vem, če si zasluži samotnih grap in gozdov. Zares ceniš le tisto, kar si pridobil s trudom. In mar ni lomljenje po robih in drčah, pa iskanje prehodov, vračanje in ponovno poskušanje tisto, kar daje turam največji čar? Saj je v človeku še vedno duh po raziskovanju, odkrivanju novega in želja po neznanem! In navdušenje, porojeno iz lastnih uspehov, je tisto, kar človeka dviga in bogati. Kdor v blodenju po Gačniku krivi tiste, ki mu niso napravili poti, je, milo rečeno, čuden.

Prehodil sem pravzaprav vse pomembnejše grape na območju, ki ga opisuje gospa v članku (preko petnajst, Gačnik dvakrat). Pa ne le teh, tudi Pekel, Iško, Bajdiški potok, Belo nad Vipavo, pa vse druge turistične (Vintgar, Poključka luknja), bolj ali manj opremljene in znane (Mlinarica, Moznica), bil pri najmanj polovici slapov, navedenih v knjigi Slapovi Slovenije. Govce sem prehodil ne le po robu, bil sem tudi na divjih lovskih stezah v prepadnih stenah Poldanovca in Zelenega roba, v samotnih vrtačah Trnovskega gozda in popolnoma se strinjam — tu so lepote, ki so komaj primerljive z znanimi lepotami gora, predvsem pa še veliko bolj neodkrita in samotna.

In zdaj se nekdo spomni, da bi v soteske najprej skopal steze (kaj, ko bi poslali tja kar minerje in buldožerje, tako kot se to kdo občasno spomni tam okoli Bohinja?), potem bi naredili stopnice, pa železne ograje, sledil bi asfalt (kar pojdite si pogledat najvišje nemške slapove v Schwarzwald!) in tako naprej. Mi bi še tisto malo prvobitnosti, ki jo imamo, dali kar vsem. Le zakaj? Večina, ki to zna ceniti, se bo potrudila in spoštljivo obiskala te kraje, četudi morda ne bo porabila za Gačnik celih tri dni (v krepkem dnevu se da priti skozi brez večjih težav). Vsem pa tako in tako niso dostopne vse zadeve. Saj tudi jaz ne morem na Everest, ker pač nimam dovolj kondicije, ker nisem vrhunski alpinist ipd., pa zato ne bodo v Nepalju zdaj naredili gor gondole ali česa podobnega. Kje pa! Še malo bolj bodo zaprli tisto območje, pa cene bodo še malo dvignili in bo mir.

Ekološki turizem je tisto, kar je prihodnost. Po tem vzdihujejo že vse razvite dežele. Iščejo prvobitne gozdove za majhne skupine popotnikov, ki gredo skozi in za seboj ne pustijo prav ničesar. Kar poglejte Italijane, Avstrijce ali Nemce! Kaj bi dali, da bi rjavi medved pri njih

ponovno živel v naravi! Pri nas pa le dobro zaviješ v kočevske in snežniške gmajne, Javornike ali Trnovski gozd, in že bodo sledovi krepkih šap v novo zapadlem snegu ali v kakšni blatni luži ob poti. Varujmo vendar neokrnjeno naravo! Imejte pamet! Vsaj enkrat počmorno nekaj sočasno z drugimi in ne nekaj let prepozno, kot se ponavadi dogaja v tej deželi!

Gospa v članku pravi, da bi že majhna tabla pred Turjakom pripeljala množice v Bajdiški potok. Pred Turjakom je že danes majhna tabla, ki vabi k ogledu prav tako imenitne znamenitosti — Turjaškega gradu. Ko sva se s hčerko pred kratkim po obisku slapov vračala mimo tega gradu, je tam v sončnem dnevu konec tedna sameval nekakšen obtočen kiosk z od sonca obledelimi razglednicami, nekakšni ostanki desk so ležali okoli, pa ptiči so letali skozi razbita okna gradu. Pri najboljši volji nisva videla prav nobenega turista.

Najprej pripeljimo turiste k takim znamenitostim, saj bo to prineslo denar in ohranilo naravo, pa še imenitno dediščino preteklosti. Najprej vzdržujmo tisto, kar imamo. Lep primer takšne zadeve je nemški grad Neuschwanstein. Z njim zaslužijo ogromno — da ne bo kdo rekel, kako sem proti gospodarskemu razcvetu dežele. Dejstvo seveda je, da je prihodnost Slovenije v turizmu. Vendar nikakor in nikdar v množičnem! Ta deželica je vendar tako majhna, premajhna včasih celo za nas. Kar poglejte, kaj je poleti ob Soči, pa ob Triglavski Bistrici in še kje! Da bi se zdaj trlo ljudi še v Kramaršci, Gačniku, Kozijski grapi ali Pršjaku? Preprosto ne! Tiste samotne razpadajoče kmetje tam gori v idrijskih hribih pa bi prav lahko bile turistični objekti, vendar za manjše skupine, po vzoru avstrijskih gorskih kmetij in penzionov. Nekaj družin, ki bi tam letovalo, ne bi obremenilo okolja, kljub nenadelani poti v Gačnik pa bi imeli na voljo neskončno možnosti za odkrivanje lepote, samot in iskanje tistega, kar je svet več ali manj že izgubil in danes znova panično išče.

Marjan Bradeško

Kdo je naslednik Savinjske podružnice SPD?

V Obvestilih PZS (L. 20, št. 2/94, str. 11 in v posebni številki — gradivo za 20. skupščino, str. 34) in PV 1994/98 je zapisano: »Tega dejstva se je zavedal tudi Savinjski meddržaven odbor, ki je junija 1989 sprejel stališče, da so vsa PD na tistem območju naslednik Savinjske podružnice SPD.«

V zapisniku 1. seje Savinjskega MDO, ki je bila v koči na Paškem Kozjaku dne 10. junija 1989 (med prisotnimi **Jože Stanonik**, IO PZS, **Drago Žlof**, **Adi Vrečer**, PD Celje) in obsega štiri goste tipkane strani, med 22 sklepi to ne piše.

Zapisnik je lastnoročno podpisal tajnik MDO **Miro Žolnir** in je bil potrjen na 2. seji dne 26. oktobra 1989 brez sprememb.

V brošuri Nazaj v planinski raj (str. 52), izdani ob razstavi planinstva v Celju (PV 1993/557, 1994/40), je zapisano: »Tako se je končala slavna zgodovinska pot Savinjske podružnice SPD, katere izročilo nadaljuje njen pravni dedič Planinsko društvo Celje, ki je v glavnem prevzelo vso dediščino Savinjske podružnice, večji del v razdejanju, pogoriščih in ruševinah.« V PV 1993/422 pa takole: »Tako se je končala slavna zgodovina Savinjske podružnice, katere izročilo nadaljuje PD Celje, njen pravni dedič,« kot je povedal v svojem govoru pokojni častni predsednik **Dušan Gradišnik**. (Opomba: na sliki str. 422 je sedanji predsednik **Adi Vrečer**, ne **Vrečar**, ob otvoritvi slavja.)

Tako je zapisano. Ker je zapisano tudi v PV različno in je vir za zgodovino planinstva, naj bi bilo le verodostojno, mar ne?

Iz navedenega zapisnika se da ugotoviti povabilo na posvet gospodarjev v Gornji grad (20. 6. 1989). Tega zapisa, če je, nimam. Morda so sklenili to gospodarji? Toda na prvi seji Savinjskega MDO v Mozirju (22. 3.) je predsednik **Martin Aubrecht** povedal, da naj bi bilo to sklenjeno na sestanku v Mozirju ob pripravi 90-letnice SPD. Najti bo torej potrebno ustrezne pisne vire. Vse to menda le nima pravne moči odločanja o pravnem nasledniku Savinjske podružnice SPD. Ali je bila morda to le simbolna »zapuščinska razprava« za delom pokojnega **Frana Kocbeka**? Takrat je Gornji grad bil še mlado mesto. Imel je sodišče in notariat. Tu se menda odločajo — verjetno na podlagi vpisa v zemljiški knjigi — dediči. Morda je spet tu kaj spornega, kot z zemljiščem koč na Korošici (PV 1993/290). Na podlagi pisnih gradiv naj se to ugotovi in končno spravi z dnevnega reda. Če poteka lastninjenje, naj se tudi v PZS uredi za lastnino in nasledstvom. Pa z upravljanjem te lastnine!

Ostanki pravice gornjegrajskega krvnega sodstva — gavge — so ob cesti s smerokazom označene. Le nekaj minut hoje! Oglejte si jih! Kazen ne bo izvršena.

Božo Jordan

3000 povojnih reševalnih akcij

Kot delegat na letošnjem zboru reševalcev v Martuljku si ne morem kaj, da ne napišem nekaj kritičnih pripomb h **Kunšičevem** članku v PV 3/94.

Pravijo, da umazanega perila ne gre prati v javnosti, vendar se ga na zboru, žal, ni dalo oprati.

O mučnem začetnem spodrsllaju delovnega predsedstva, ko so med naštevanjem reševalcev, ki so preminuli od zadnjega zbora, pozabili na kar nekaj eminentnih pokojnih reševalcev, ne bom zgubljal besed.

Da je za **Škerbineka** glasovalo *52 do 70 delegatov*, je verjetno tiskarska napaka. Morda bi bilo bolje napisati, da je zanj glasovalo *do 70 delegatov*.

Kunšiču se je pozabilo napisati, da bo organizacijo še naprej za *6 mesecev, do sprejetja novega pravilnika in z njimi novih vodilnih pravil*, vodil stari načelnik, ki je bil — mimogrede povedano — tudi predsednik kandidacijske komisije in — razumljivo — tako tudi edini kandidat za novega načelnika.

Predlog novega pravilnika je bil umaknjen z dnevnega reda zato, ker je verzijo, ki jo je pripravila posebej za to sestavljena ekipa, Škerbinek sam čez noč predelal po svojem okusu in mislil, da je zaradi časovne stiske nihče ne bo prebral, na zboru bomo pa itak vsi delegati kot v dobrih starih rdečih časih samo dvigali roke.

Tudi s kandidaturo **dr. Vrhovca** za načelnika podkomisije za plazove ni vse čisto. Matična postaja je namreč soglasno zavrnila njegovo kandidacijo, na večkrat ponovljeno vprašanje članov matične postaje, kako da se je kljub temu znašel na volilni listi, pa je padel medklic **Tonija Smoleja** (Škerbinek, ki ni znal odgovoriti, si je močno oddahnil), da ga je kandidirala postaja Radovljica.

Volitve so bile farsa zase. Nihče nam ni odgovoril na vprašanje, na podlagi česa naj volimo na primer novega-starega načelnika, ali na osnovi minulega dela (ravnomar zavrnjeni predlog pravilnika), ali na osnovi programa za bodoče delo, ki nam ga kandidat za načelnika pred volitvami ni prebral.

Rezultate volitev — brez števila glasov — so nam sporočili kar med kosilom. Glede na sestavo volilne komisije je verjetno zastoj zahtevati točno poročilo o številu glasov posameznih kandidatov.

Zvone Korenčan

Pripombe k Vodniku po poštarški jamski poti

Nekaj ocen Vodnika po poštarški jamski poti smo že prebrali. Danes obravnavam navedke nekaterih krajevnih imen, ki jih je avtor vestno nabral po literaturi in arhivih; tu pa, žal, ne najdemo samo čistega zlata. Pričakujem, da bo imela knjižica precejšen odmev in približno zapisana imena bi lahko izrinila izvirna domača. Zato se mi zdi potrebno na razhajanja opozoriti, še preden bo kaj škode. Ker nisem slavist, si ne lastim zadnje besede — zapisal sem tisto, kar kot Notranjec vem iz prve roke. Gesla, o katerih bom razpravljal, so izpisana v narekovaju, v oklepaju zraven pa stran in vrstica, npr.: »**Ledenica**« (41/25).

»**drugega največjega kraškega polja v Sloveniji**« (27/7-8): Domačini izraza polje v smislu

»kraško polje« ne poznajo. Zanje je poplavna ravnica Planinskega polja **Log**, korito reke **Unice** pa **Breg**. Celotna kotanja je slejkoprej **Planinska dolina**.

»**cigan po imenu Lazar**« (27/28), »**cigan Jakob**« (28/13): Beremo vsakemu domačinu znano zgodbo o treh bratih, Martinu, Lazarju in Jakobu, ki naj bi ustanovili Martinj hrib, Laze in Jakovico. Skoraj enako razširjena je različica o Ivanu, Lazarju in Jakobu, med katerimi naj bi Ivan ustanovil Ivanje selo. Navedene štiri vasi so si sosedje, a vedno nastopajo v trojici. Menim, da je zgodba zelo mlada, saj so bile Laze še pred dvema generacijama množinski samostanik moškega spola, torej »Lazi« (glej dalje!). Očanci iz sosednjih vasi ne pravijo »v Lazah«, temveč »na Lazih«, enako pa beremo tudi na starejših nagrobnikih. Torej so Laze nastale na (verjetno) jakovskih lazih. Podobno bi Ivanje selo lahko bilo »vnanje selo«, zunanje naselje Unca.

»**požiralnik Škofjega loma**« (28/17), »**Ponorni sistem v Š. I.** . . .« (44/17), »**Veliki požiralnik v Š. I.**« (44/18): Različne zloženske z geslom »Škofji lom« so se v strokovni literaturi dobro prijele. Vendar je zapis površen. Lomi je ledinsko ime, ki verjetno izhaja iz nekega večjega ledoloma (ki so na Planinskem polju pogosti). Vsako parcelo zase podrobneje označuje hišno ime lastnika. Pravilno ime jame št. 492 je tedaj **Jama v Škofovem Lomu**. Podobno sta sosednji jami **Jama v Špelčnem Lomu** (št. 778) oz. **Jama v Gabrenjevem Lomu**.

»porazgubi v **Strževcih**« (28/18): Iz besedne zveze bi sledilo, da je govor o ponorih. Vendar je **Strževca** senožet v bližini ponorov, ki pa imajo drugačna imena.

»**posvečena pa je Devici Mariji v Leščevju**« (29/8): Take svetnice ni — avtor je navedel domače ime kapelice. V »kevdru« pod kapelico je obzidana vodna kotanja. Arheološka izkopavanja **Kraške muzejske zbirke iz Postojne** so pokazala, da je bil to prvotno kal, ki ga je obkrožal obroč navaljenega kamenja. Kasnejše adaptacije in prezidavanja so postopoma privedla do sedanjega stanja. Ob tem je bila okolica nasuta in kal kot tak je izginil. Voda — kljub trdnemu nasprotnemu ljudskemu prepričanju — ob večji suši usahne.

»**dva graščaka iz Malega gradu pri Planini**« (29/22): Zgodba je za las enaka zgodbi o zaobljubljeni graditvi kapelice na Planinski gori. Vendar se je tam dosti laže izgubiti kot na Jakovškem griču in kapelica je res postavljena na razgledno mesto. Marija v Leščevju je, obratno, v popolnoma nerazgledni globači sredi dobro razgledne okolice. Zato je verjetno, da so si našo zgodbo Jakovčani sposodili pri Planinčanih.

»**Stota jama, Jama pod Turkovo ogrado, Jama nad Grahovniki**« (32/1-2). Jama kljub

bližini vasi nima izvirnega domačega imena. Nekaj zato, ker so se lastniki zemljišča precej menjali, nekaj pa zato, ker je bil vhod do pričetka tega stoletja, ko jo je dokončno odkril domačin **Franc Mrhar** (1885-1970), zadelan. Jamarji so jama skušali krstiti krajepisno, vendar se imeni nista prijeli. Do danes je popolnoma prevladala **Stota jama**.

»**Brezno na Milah**« (34/16), »**Jamo na Milah**« (34/21) in dalje: **Radešček** je navedel spačenko, ki so jo jamarji zanesli v literaturo. Ledinsko ime je **Vrh Mile**, objekta sta tedaj **Jama vrh Mile** in **Brezno vrh Mile**. Domneva o miljnem kamnu je verjetna, vendar ne temelji na konkretnem izročilu. Med obema jamama je kvadratasta struktura, ki bi lahko bila temelj rimskega stola, zraven pa poteka trasa rimske ceste.

»**tako imenovani Kališki cesti**« (35/25): Poimenovanje je živo in zato sta besedici »tako imenovani« odveč.

»**tako imenovanega Lanskega vrha**« (35/34, 36/1): Besedica »tako imenovanega« je v tem primeru na mestu, ker gre za gozdno gospodarsko enoto Lanski vrh. Ime je dobila po nepomembni vzpetini okrog 1 km zahodneje, ki pa leži že izven njegovih meja. Domačini ju ločijo tako, da pravijo »v Lanskem vrhu«, če imajo v mislih revir, in »na Lanskem vrhu«, če govorijo o vrhu.

»**različne grozljive zgodbe**« (36, 31), »**skrivnostno Lippertovo jama**« (37/7): **Putick** jami ni pripisoval večjega pomena, v njegovi raziskovalni ekipi pa tudi ni bilo dosti domačinov. Zato je bil vhod kmalu ponovno zadelan in jama pozabljena. Jamarji so jo morali konec dvajsetih let iskati izključno na podlagi pisanih virov. Skrivnostne zgodbe so si v šestdesetih letih izmislili ustvarjalni jamarški podmladkarji, saj jim nekako ni šlo v glavo, da jame ni več mogoče najti. Ker so drugovali z domačini, so pričele krožiti tudi med njimi — in »fama crescit eundo«.

»**Skednenco**« (37/30), »**Skednenca**« (38/1): Domačini uporabljajo izključno izraz **Skednena jama**. Izraz »Skednenca« so vnesli v literaturo jamarji, ki so raziskovali na Krimu in se seznanili s tamkajšnjo Skednenco (št. 526) pri Planinici.

»**Peklenska vrata**« (39/17): Ta izraz je med domačini popolnoma neznan; najdemo pa ga kdaj v trivialnem leposlovju. Domače ime je izključno **Vranja jama**.

»**skalna polica**« (40/19): Ta prehod je sredi prejšnjega stoletja olajšal planinski župnik **A. Urbas**, ki je dal vklesati nekaj stopov. Odtlej ga jamarji imenujejo **Urbasov prehod**, je pa to poimenovanje med domačini-nejamarji skoraj neznano.

»**katero ime ne smemo izvajati iz vran, vrana (ptica)**« (40/32): Opomba verjetno ustreza literarni teoriji, vendar v jami še danes domujejo

vrane, ki se ob času gnezdenja grdo zadirajo nad obiskovalci. Domačini so si soglasni, da se jama imenuje po njih.

»**Ledenica**« (41/4, 41/25): Velja podobno kot v primeru Skednene jame. »Ledenico« so vnesli v literaturo jamarji, ki so poznali Ledenco pri Taborski jami (št. 33) ali Ledenco (št. 77) na Krimu. Domačini uporabljajo izključno izraz **Mrzla jama**, saj ledenih tvorb v Vranji jami ne povezujejo z njo. Jama je dobila ime po mrzlem zraku, ki poleti dere iz vhoda po pobočju na senožet in že od daleč opozarja, da je v bregu vhod v jamo. Zanimivo je, da Neotranjci in Kraševci dostikrat imenujejo »jama« parte, kjer se nahaja vhod v kraško jamo. Dokončno so »razčistili« šele jamarji, ki ohlapno poimenovanje pripisujejo izključno podzemski jami. Najbolj znan tak primer je Kačja (Kačna) jama pri Divači.

»**Katavotroni** ali **Winklerjevi jami**« (42/10): Obe imeni sta Putickovi. Prvega, ki je tehničen izraz za umetno adaptiran ponor, še kdaj uporabljajo jamarji. Drugo je povsem pozabljeno. **Baron Winkler** je bil eden od Putickovih predstojnikov. Domačini poznajo **Štirni pod Stenami** ali **Putickovi Štirni**.

»**Malo jamo Pod Stenami**« (43/32): Ime je v uporabi, vendar je nekoliko varljivo, saj domačini z njim enkrat označujejo jamo, ki jo ima v mislih Radešček (št. 222), drugič pa nepomembno luknjo pri severni Štirni (št. 221). Jama št. 222 je bolj varno imenovati z drugim imenom, **Fortunatova jama**, ki izključuje dvoumje. Fortunat je bil grajski oskrbnik s Hasberka, ki je dal povečati vhod vanjo.

»**Kališče**« (47/1), »(v **Kališču** ali v **Kališah**)« (47/4): Kališče je napačen zapis izraza **Kališe**, ki je množinski samostalnik ženskega spola. Torej: Kališe, Kališ... Izraz Kališe pomeni skupino partov, kjer se pojavljajo luže in kali. Običajna je besedna zveza »v **Kališah**«, s katero domačini povedo, da niso na neki vzpetini, temveč sredi izkrčenega ozemlja znotraj gozda. Množina pomeni, da je teh parcel več.

»**Gradišnica** ali **Vražja jama**« (47/1), »**smerokaz z napisom Gradišnica**« (49/21): Pravilno je **Gradišnica**, ime pa ima po **Gradišah**, to je skupini ograd (glej dalje!). Na kažipotu piše pravilno »Gradišnica«. **Vražja jama** je verjetno pristen ljudski izraz, ki je dobro označil grozljiv vhod v brezno. Odkar je jamo pred dobrim stoletjem raziskal Putick in ji odvezel mistični naboj, je ime izginilo iz uporabe in spomina.

»**Kališče, Kališe, Krišče**« (48/4), »**Krišče... bi lahko izvajali iz osnove »krl« (hlod)**«: »Krišče« (namesto **krišče**) se je zapisalo slovenskega jezika neveščemu vojaškemu topografu in je nekaj časa strašilo po specialkah. Navedena razlaga izraza »krišče« je pravilna, ne smemo pa krišča povezovati s Kališami.

Krišče pomeni nakladališče za les. Krišč je mnogo, so sorazmerno stalna in imajo lastna imena, npr. »Nemgarjevo krišče«. Zato samo »krišče« ne more biti krajevno ime in ga ne smemo pisati z veliko začetnico. Okrog Kališ jih je najmanj deset.

»**Radotovo brezno**« (48/13): Pravo ime jame je **Firštova jama** (št. 200). Pomotoma je bila registrirana dvakrat, drugič pod imenom in številko, ki ju navaja Radešček. Napaka je bila pozneje odpravljena in danes nosi številko 3046 čisto druga jama. Umetno poimenovanje »Radotovo brezno« je tako prekalificirano v neprilagodljiv sinonim jami št. 200. Ker je brezno dobilo ime prav po zaslužnem **Radu Radeščku**, bi bilo pošteno z njegovim imenom krstiti kako drugo jamo, ki preverjeno nima domačega imena.

»**Od stolpa bomo zavili... smerna oznaka na skali**« (49 / četrti in peti odstavek): Tako, kot je tiskano, se sicer da priti do Gradišnice, še dosti laže pa se je izgubiti. Notranjska planinska pot (NPP) že kakih 300 metrov severno od razglednega stolpa zavije desno. Pot, ki jo dalje opisuje Radešček, je markirana pot Martinj hrib—Kališe. Obe povezuje danes opuščena markirana pot. Ker vse markacije niso bile odstranjene, lahko nepoznavalca, ki bi se potepel malo po svoje, krepko zavedejo. Vse skupaj seka še jamarska transversala, označena s trikotnimi markacijami. Opozoriti moram še, da so našete poti v karto občin Logatec in Vrhnika (1 : 50 000) vrisane narobe. Najpomembnejša je držati NPP (ki je tudi najbolj vzdrževana), dokler ne pridemo do druge gozdne ceste (prvo oplazimo kmalu za razcepom). Ko pridemo na pravo cesto, krenemo levo in pazimo, kdaj nalletimo na kažipot.

»(Il **Diabolo**)« (49/28), »Il **Diabolo (Hudičevka)**« (67/4, 7): Navedena je jamarska spakendranka napačnega poimenovanja. Ko so po prvi svetovni vojni italijanski tržaški jamarji dopolnjevali jamski kataster, so vanj vpisali tudi precej jam v tedanji Jugoslaviji. Poitalijančili so večino krajevnih imen znotraj »sacrosanti confini d'Italia«, ki naj bi bile po njihovem vrh vrhniškega klanca, in tako iz »Vražje jame« napravili »Grotta del Diavolo«. »Hudičevka« je domačinom popolnoma neznan povratni prevod.

»**Gradišče, kjer so še vidni ostanki pozno-rimske utrdbe**« (67/16, 17): Gradišča tu ni — ne imensko, ne fizično. **Gradiše** izhajajo iz besede »ograda«, ki pomeni ograjeno obdelano zemljišče v gozdu. Ker je bilo teh ograd več (ena je tik markirane poti Martinj hrib—Kališe), je tudi samostalnik »Gradiše« množinski. Domačini uporabljajo izključno besedno zvezo **v Gradišah** in je vprašljivo, ali je dokaj neizraziti vrh prvotno sploh imel ime. Ko bi se zago-

vorniki »Gradišča« kdaj podali do trigonometra, bi videli, da tam ni najmanjšega sledu o kakih gradnjah. Pač pa je očitno adaptiran in večkrat prekopan vrh sosednjega griča, imenovanega **Brst**. Ostanke rimskih gradenj, ki jih literatura pripisuje »Gradišču«, so na pobočjih Brsta. V nasprotju z vrhom Gradiš ima koničast Brst sijajno strateško lego. Jezikoslovci naj povedo, ali izraz »Brst« rešuje etimološko zagato, na katero opozarja Radešček.

France Šušteršič

iz planinske literature

Dolini Tolminke in Zadlašče

Novembra lani je Gibanje znanost mladini v okviru ZOTK Slovenije predstavilo v tolminski knjižnici C. Kosmača zbornik Dolini Tolminke in Zadlašče, ki ga je uredil **Radovan Lipušček**; ta je tudi vodil alpske mladinske raziskovalne tabore v Tolminu 1988—1990. Na predlog Triglavskega narodnega parka je usmeril raziskave predvsem na demografsko ogroženi alpski dolini reke Tolminke in njenega pritoka Zadlašče. Na 200 straneh formata A4 je zbral 22 člankov mentorjev skupin in zunanjih sodelavcev; skoraj vsi članki so obogateni s skicami in fotografijami.

Večina prispevkov je zanimivih za planince. Temelj zbornika je prispevek **Jurija Kunaverja** k poznavanju pokrajine in geomorfologije tega območja. Tu so nove ugotovitve o poledenitvi, ki dopolnjujejo razpravo **Milana Šifrerja** iz leta 1955. Posebno zanimiv je sistem ledeniških moren na planini Razor.

Marjana Barbič in **Martina Benedejčič** sta raziskali družbenogeografske značilnosti in ugotovili hud demografski padec od leta 1910 dalje, v vasi Čadrg celo za 90 odstotkov. **Janez Dolenc** je v zgodovinskem orisu opozoril, kako pomembni sta bili dolini med prvo svetovno vojno kot prvo zaledje soške fronte. O tem priča spominska cerkev na Javorci z imeni tisočev padlih. Isti avtor je raziskoval tudi ljudsko duhovno kulturo in ugotovil, da starosvetna izroči-

la tu še niso izumrla, saj je našel dva odlična pripovedovalca planinskih povedk, ki so objavljene v narečju. **Helena Čujec-Stres** je s tremi prispevki zaorala ledino v raziskavo narečij teh krajev. **Jurij Kunaver** je s svojo skupino zbral 130 krajevni in ledinskih imen in jih tudi lociral. **Inga Miklavčič-Brezigar** je raziskala planšarstvo, ki je v zadnjih desetletjih zelo nazadovalo — veliko planin je propadlo.

Edo Kozorog piše o razvoju in pomenu gorništa, informira pa tudi o jamarstvu. Gorniške dejavnosti imajo v porečju Tolminke zelo pestro tradicijo. Dolina Tolminke je infrastrukturno manj urejena, gore so bolj zahtevne, ambient pa bolj divji. Dolina Zadlašče je nekoliko bolj naseljena in tudi bolj dostopna, k večjemu obisku te doline pa prispeva tudi koča na planini Razor. **Radovan Lipušček** je prikazal naravno in kulturno dediščino v obeh dolinah, ki je edinstvena.

Kljub nekaterim pomanjkljivostim je ta zbornik tehtno dopolnilo k poznavanju tega dela Triglavskega narodnega parka.

Janez Dolenc

Kamniške in Savinjske Alpe

Kot 130. publikacija Planinske založbe Slovenije je z lansko letnico izdaje izšla v nakladi 3000 izvodov četrta izdaja planinskega vodnika Kamniške in Savinjske Alpe odličnega poznavalca tega pogorja **Petra Ficka**, ki je tako popravljeno izdajo posvetil stoti obletnici Slovenskega planinskega društva in prvega slovenskega planinskega vodnika »Vodnik za Savinjske planine in najbližjo okolico«, ki sta ga napisala **Fran Kocbek** in **Miha Kos**. Čeravno je od izida minilo že nekaj mesecev, je pred začetkom poletne planinske sezone vredno vnovič opozoriti na to knjigo, ki lahko gorniku odkrije marsikatero sicer skrito gorsko skrivnost, opozori na morebitne skrite pasti in obvaruje pred morebitno nesrečo.

Kot piše avtor v uvodu, je prva izdaja tega vodnika izšla pred skoraj 20 leti in potem naslednje v petletnih presledkih, skupaj pa je izšlo kar 20 000 izvodov tega vodnika. »Po ustroju,« piše Peter Ficko, »sledi ta vodnik prejšnjim izdajam. Ker pa so se v zadnjih nekaj letih razmere pri pisanju tovrstne strokovne literature spremenile na bolje, je seveda zaradi tega prišlo tudi do novosti in sprememb. V zadnjih nekaj letih smo dobili precej raznovrstnih del, ki opisujejo našo gorsko pokrajino s podgorjem, kar je sicer nekoč vseboval ta vodnik in ne sodi strogo v planinsko gradivo. To velja predvsem za turistične vodnike. Zato na primer pri izhodiščnih krajih v podgorju ne opisujem več gospodarskih, zgodovinskih, kulturnih, umetnostnozgodovinskih značilnosti in turističnih

Alpinisti umirajo zgodaj?

Lanskega aprila je v Ameriki umrla gospa **Eleanor Davis-Ehrman**, ki je njega dni pripravljala poti za žensko alpinistiko v Coloradu in ki je bila dolgo časa podpredsednica Colorado Mountaineering Cluba. Pogosto je bila v prepadnih stenah, prišla je na 25 tamkajšnjih štirinajsttisočakov (računano v čevljih, kar bi lahko pomenilo naše štiritisočake), leta 1923 pa je bila kot prva ženska na Grand Tetonu (4196 m). Poročila se je pri 45 letih, pri svojih 80 letih je bila še na visokogorskih turah, umrla pa je v svoji 107. pomladi. Pa naj še kdo reče, da je alpinistika nevarna in da je življenje planincev in alpinistov krajše!

jn

zmogljivosti. Tudi gozdne ceste so izpuščene; potek teh natančno prikazujejo novi zemljevidi tega gorstva. Ravno tako niso, kot je bilo to v prejšnjih izdajah, opisane razne planinske in vezne poti (večinoma lokalne). Večino teh opisujejo posebni vodniki (npr. Šaleška planinska pot). V zadnjem času začenjajo izhajati tudi pri Planinski založbi posebna planinska dela, kot je npr. **Jožeta Dobnika** Vodnik po planinskih postojankah v republiki Sloveniji. Zaradi tega ta vodnik planinskih postojank ne opisuje več nadrobno, ampak posreduje le bistvene in najbolj uporabne informacije. Zavoljo vsega tega tudi ni več tako obsežen kot so bili prejšnji. Srčika vsebine, opisi gor in poti, so ostali v istem obsegu, spremenjeni in dopolnjeni tam, kjer je prišlo do novosti. Nekaj poti, ki so zarasle ali so razdejane, je opuščeni; pri nekaterih manj pomembnih sem skrčil besedilo. Dodanih pa je tudi nekaj novih poti s spremembami.«

Za bralca so pomembna tudi nekatera opozorila in pojasnila, ki jih je avtor zapisal k tretji izdaji svojega vodnika in ki veljajo tudi za četrto izdajo. »Svet Kamniških in Savinjskih Alp,« piše Peter Ficko, »ponuja podobne planinske užitke kot svet Julijskih Alp, saj smo v podobnem visokogorskem svetu kot v Julijskih Alpah; rekli bi celo lahko, da so Kamniške in Savinjske Alpe miniatura Julijcev. Tu so skalni vrhovi nekoliko nižji, prepadi nekoliko plitvejši. Razgled pa ni skromnejši, je prostran in svojevrsten. Tudi gozdno rastje se končuje približno na enaki višini, pa favna in flora sta podobni.

Vrhovi pa so tu bliže skupaj. Med eno in drugo goro ni večjih višinskih razlik. Grebeni, na katerih so nanizani vrhovi, so največkrat tesno zraščeni. Tudi podgorske doline niso dolge, zaradi tega so dostopi na vrhove občutno krajši. Tu je na majhnem prostoru množica raznoterih oblik...«

Tudi v četrti izdaji vodnika po Kamniških in Savinjskih Alpah se je avtor odločil pisati krajevna imena tako, kot so v ljudski rabi. Tako med drugim piše Rogac in ne Rogatec, kot je bilo doslej pogosteje v rabi, pa Grohat in ne Grohot.

Tristo strani debel vodnik uvajajo splošni podatki o obravnavanem gorstvu, ki so jim dodani napotki planincem glede opreme in tudi rabe tega vodnika. V naslednjem poglavju Dostopi piše o dostopih v pogorja, predvsem po cestah, glede na strani neba, sledi pa kratek opis dolin in naselij, pri katerih so navedene tudi gore, za katere so ta naselja izhodišče.

Glavnina in najpomembnejši del vodnika je opis posameznih gorskih skupin od zahoda proti vzhodu. Natančno so opisane zahodna skupina Kamniških in Savinjskih Alp, se pravi skupina Storžiča, skupina zahodnega dela

osrednjih Kamniških in Savinjskih Alp, kamor sodijo Grintovčeva skupina, skupina Krvavca in skupina Mrzle gore, skupina vzhodnega dela osrednjih Kamniških in Savinjskih Alp, kamor sodijo skupina Planjave in Ojstrice, skupina Krofičke ali Grofičke in skupna Velike planine, ter skupina vzhodnih Kamniških in Savinjskih Alp, kamor sodijo Rogačeva skupina, skupina Menine in Dobrovelj ter skupina Raduhe. Pri vsaki od skupin so natančno opisane kočice in prehodi ter vzponi na vrhove.

Pred začetkom poletne planinske sezone se nam je zdelo potrebno vnovič opozoriti na ta planinski vodnik in s tem seveda na Kamniške in Savinjske Alpe: da bi planinci v njem našli zamisli za ture v takšne predele slovenskih gor, ki jih ne obiskuje prav veliko ljudi in lahko zato obiskovalci še bolj uživajo, tudi v prvobitnosti narave in miru, kakršnega na obljudenih gorskih potih pogosto skoraj ni več.

M. R.

društvene novice

V spomin na Anico Karničar

(1932-1994)

Žal ni več med nami **Anice Karničar**. Vsi, ki smo jo poznali, smo s težavo doumeli resnico, da se je iztekla pot, posuta s trnjem in cvetjem. Vsaka stvar ima svoj začetek in svoj konec, vmes je prostor, ki

je postlan vsakomur po svoje. Vmesni čas med začetkom in koncem tvojega življenja, Anica, je bil nekaj izjemnega. Narava te je obdarila s posebnim čutom do nje, do gora in ljudi.

V gospodarskem delu PD Jezerško je z njeno smrtjo nastala velika vrzel, ki je v celoti v eni osebi ne bo mogoče nadomestiti. Na žalost se šele s smrtjo prav zavemo, kakšen je bil njen delež.

Njeno ime bo vedno tesno povezano s Češko kočjo, saj se nanaša na več kot 30-letno delo pri postrežbi in oskrbi kočice. Njeni začetki v Češki koči segajo v leto 1965. Prvo desetletje je skrbela za odlično postrežbo obiskovalcev. To so bila leta obnove kočice in gradnje tovarne žičnice. Zadnjih 20 let je imela na skrbi vso nabavo, pranje in druga dolinska opravila. Bila je povezovalni člen med kočjo in dolino. Veliko je prispevala, da sta z možem Andrejem spremeniла kočjo v toplo, domače planinsko zavetišče.

Bila je, kot pravimo, zlata duša s prirojeno srčno kulturo, v boju preudarna in pogumna, dobričina, ki je živela za to, da bi stregla in

ustregla vsakomur. Vedril nas je njen smeh, njen dvotip.

Zahvaljujemo se za ves trud in delo, saj je resnično dolga desetletja pomenila pravo dušo Češke kočice. Za svoj prispevek slovenskemu planinstvu je prejela zlati častni znak PZS.

Toliko let lahko vzdrži le človek, ki so mu pri srcu gore in narava, v kateri zna poiskati njene čare in lepote. In Anica jih je našla v polni meri, saj je po njej vedno hodila za odprtimi očmi.

Spomin nanjo hranijo jezerski vrhovi, zelene trate, osamelci na vrhah, pobočja in skrito cvetje v skalnih razpokah. Njeno življenjsko delo naj bo spodbuda nam in bodočim rodovom, da bomo sledili njenemu delu v korist planinstva, ko bomo hodili po njenih poteh.

Boštjan Skuber

Antonu Tepini v slovo

Prišel je čas, ko smo se morali 4. marca letos na pokopališču na Blejski Dobravi jeseniški planinci posloviti od enega izmed svojih dolgoletnih uspešnih sodelavcev in ljubiteljev gorā. Veliko prezgodaj nas je zapustil dolgoletni član našega društva **Anton**

Tepina. Težko je bilo to slovo. Prišel je čas, ko se je na pobočju Karavank utrgal plaz, ki je zdrsel v prepad, kakor je zdrsel Tonetovo življenje v neskončnost. Za hrumenjem plazovine nastane mir in neskončna tišina, to je večnost narave — žal je ta del narave veliko prezgodaj doletel našega Toneta.

Ljubezen do gora je imel v sebi že od rojstva. Ob študiju v Ljubljani pa je bil njegov mentor, ki je dodatno prispeval k ljubezni do narave, profesor **Pavel Kunaver**. Po prihodu na Jesenice leta 1946 je kot pripadnik KNOJ spoznal jeseniško okolje in ga takoj vzljubil. Leta 1947 se je zaposlil v Železarni Jesenice, kjer je opravljal vrsto odgovornih nalog; upokojil se je kot sodelavec sektorja Novogradenj.

Že leta 1948 je postal član Planinskega društva Jesenice. Takoj je postal aktiven član v društvu, sodeloval pri elektrifikaciji Vršiča in tudi pri vzpostavitvi telefonske zveze z Vršičem. Nobeno delo mu ni bilo pretežko, zato je v naših planinskih vrstah opravljal veliko odgovornih funkcij. Bil je eno leto gospodar Tičarjevega doma, dve leti gospodar Erjavčeve kočice, dve leti glavni gospodar in dve leti predsednik Planinskega društva Jesenice. Zatem je bil aktiven član Upravnega odbora društva, dolgoletni tajnik društva, član gradbenega odbora za izgradnjo nove Erjavčeve kočice na Vršiču, nazadnje

pa je bil vodja častnega razsodišča v društvu. Ob tej veliki aktivnosti in požrtvovalnosti v društvu ne smemo pozabiti, da je bil kar osem let član AO Jesenice in se je udeležil številnih odprav v Centralne Alpe, Durmitor, Velebit in drugam.

Bil je šest let član Postaje GRS Jesenice, mladinski vodnik, predavatelj na tečajih in seminarjih in še bi lahko naštevali. Za svoje bogato delo v društvu ter širše družbene skupnosti je prejel veliko priznanj. V okviru PZS je prejel bronasti, srebrni in zlati znak, zlati znak PZJ, srebrni znak MV, zlati znak ob 45-letnici PD Jesenice, plaketo ob 75-letnici SPD ter Gregorčičevo plaketo, ki je najvišje športno priznanje Skupščine občine Jesenice. Poleg tega je leta 1959 za svoj prispevek h graditvi domovine prejel medaljo dela, medaljo zaslug za narod, red dela s srebrnim vencem, občinsko priznanje OF ter številna priznanja iz dela v Železarni Jesenice.

Težko je v teh kratkih besedah zajeti bogato in plodno življenje, prežeto z neusahljivo močjo in voljo ter neizmerno človeško toplino in razumevanjem. Težko je najti primerne besede za zahvalo.

Toneta ni več, med nami bo ostal spomin na njegovo delo in na njegove tople, prijazne besede. Vez, ki se je v desetletjih stkala med nami, bo ostala v spomin nanj, na našega planinskega prijatelja. V vznožju naših prelepih gorā je njegov zadnji dom. Široka Mežakla in ožarjene strmine Stola ga bodo vsakodnevno pozdravljali. Želimo, da mu vsako jutro nežna sapica prinese pozdrav vseh nas, ki smo ga poznali, z njim skupaj delali in se skupaj veselili uspehov.

Pavel Dimitrov

V spomin Nežki Fajfar

Vesela in nasmejana je sprejemala čestitke sestre, svaka in drugih sorodnikov za svoj godovni dan. Prav kmalu zatem pa je njen smeh za vedno zamrl.

Nežka Fajfar se je rodila leta 1929 v Škofji Loki, kjer je končala

osnovno in meščansko šolo. Zaposlila se je v Gorenjski predilnici. Željna znanja in izpopolnjevanja je obiskovala različne tekstilne tečaje in postala tekstilni tehnik. V predilnici je do upokojitve opravljala odgovorna dela.

Že v mladih letih so jo pritegnile gore. S svojimi sovrstnicami je po težkem in napornem delu odšla po nove moči v hribe. Nešteto in nešteto krat jih je prehodila. Vključila se je v PD Škofja Loka in prostovoljno pomagala v koči na

Lubniku. Ob upokojitvi ni nič premišljevala, kako bo izrabila prosti čas, saj je že vnaprej vedela, da bo odšla nekam v gore, a ne počivat, temveč delat. Brezdelja ni poznala. V Pogačnikovem domu na Kriških podih je bila kuharica polnih deset sezon. Delo je opravljala z veliko zagnanostjo in veseljem. Nihče ni odšel iz postojanke lačen, vsakemu obiskovalcu je hotela kar najbolje ustreči. Bila je vedno dobre volje in nasmejana, prijetno je bilo poslušati njeno škofjeloško govorico.

Zadnja leta je živela s spomini na nepozabne dni v hribih, posebno v Julijcih. Najpogosteje so ji misli uhajale na Kriške pode, v Pogačnikov dom in Trento.

S hvaležnostjo se je bomo spominjali.

PD Radovljica

Šest desetletij Jožeta Žvoklja

Januar je pri koncu, pred menoj pa beležka z datumi in imeni nekaterih znancev in prijateljev, ki bodo prihodnji mesec leto dni ali pa kar celo desetletje starejši. Nenadoma se pogled ustavi: **Jože Žvokelj**, 25. 2. 1934 na Planini pri Ajdovščini.

Lepa reč! Ne morem se znebiti presenečenja: »Bo ta vzravnani, krepki, tovariški dečko mladostnega videza res ravnokar šestdesetletnik?«

Podatki ne lažejo, le zavest se težko sprizjani z mislijo, da je tudi najino znanstvo že staro, on pa na oko tak — no, skoraj prav tak — kot nekoč.

Zagotovo sva se prvič srečala tam v zgodnjih petdesetih letih nekje na pobočjih nama obema ljubega Storžiča, potem pa še pogosto in ob vseh mogočih priložnostih.

Jožetova otroška leta so zaznamovana z mnogimi neprijetnimi spomini, med drugim na čase, ko je s starši bežal iz fašistične Italije v staro, kraljevo Jugoslavijo, na denarne in druge stiske mnogoštevilne družine, ki se je v Kranju stiskala v eni sami sobi, pa na nezgodo tik po osvoboditvi, ko je bil kot zvedav, odraščajoč fantič zaradi eksplozije minskega vžigalnika ob oko in tri prste.

Njemu podobno je, da ga nesreča ni vrgla iz tira; zanimal se je za nogomet, atletiko, boks, kolesarjenje, se junija 1948 priključil tedaj samostojnemu PD Iskra Kranj, hodil v gore in se udeleževal udarniških akcij pri obnovi in gradnji koč.

Leta 1950 postane učenec v šoli za elektroinstalaterje. Vsa leta je najboljši, prisluži si vpis v zlato knjigo in priporočilo, naj nadaljuje na Srednji tehniški šoli. Ko spričo kadrovske stiske in nerazumevanja v podjetju iz tega predloga ni nič, se zaposli. Izkaže se v stroki, po opravljenem mojstrskem izpitu vzgoji veliko vajencev in organizira servisno dejavnost. Nekaj let je tudi samostojen obrtnik in končno vodja žičnic RTC Krvavec, za kar se odloči, da bi bil tudi pri delu v gorskem okolju.

Zanimanje za plezanje ga leta 1950 vodi v AO PD Kranj. S prijateljem **Petrom Kešetom** s slabo opremo in obilico sreče cela in živa prestaneta kratkotrajno uvajanje v spretnosti alpinizma. Prve vzpone opravi v stenah Triglava, Razorja, Prisojnika, Storžiča in drugih gora. Po letu dni je Jože član AO. Številne gorske nesreče mu dajo misliti, zato se znajde med pripravniki, po izpitu pred **Župancičem, Koblarjem** in **Vavknom** septembra 1952 na Vršiču pa, osemnajstleten, že kar med člani GRS.

Hkrati neumorno pleza, ob pogostih menjavah kadrov pa z občasnimi prekinitivami deset let načeljuje AO Kranj. S sebi lastno vztrajnostjo in požrtvovalnostjo vzgaja pripravnike in vneto pomaga pri organizaciji odprav v Centralne Alpe, na Sinjajevino v Črni gori, na Komove, na Prokletije. Leta 1963 je član prve prave odprave v gore Kavkaza; v času, ko o odpravah bolj odločajo politiki kot nabrušeno moštvo, pa je tudi kandidat za prvo himalajsko odpravo.

Ogromno pleza v glavni skupini Juljskih Alp od Triglava do Jalovca, pa v Karavankah in v Kamniških in Savinjskih Alpah. V slednjih mu je slejkoprej najbolj pri srcu in v najlepšem spominu skalnato obzidje nad Češko koč, kjer ima tudi nekaj lepih prvenstvenih poletnih in zimskih smeri v Kočni in Grintovcu. Seveda mu ne manjka vzponov v Alpah, med katerimi sta mu najbolj pri srcu Matterhorn in Dufourspitze v Monte Rosi, medtem ko bližnjih Visokih Tur z Großglocknerjem in okolico skoraj ne omenja, čeprav jih je s prijatelji in varovanci pogosto

obiskoval kar mimogrede, neredko v enem dnevu tja in nazaj.

Późna petdeseta leta so bila značilna za velik tehnični razvoj reševanja v gorah, kar je za novosti in razmišljanje vnetega Jožeta še posebej vleklo. Bilo je veliko novega, časi, ko je vsak po svoje delal vozle, so se iztekali. Z ustanovitvijo IKAR, ki je gradila na pridobitvah nemških vojaških raziskav v času druge svetovne vojne in jih izboljševala, so pričeli uvajati novo reševalno opremo in nove metode reševanja, uveljavljalo se je letalsko reševanje, nova spoznanja o snegu in plazovih, o izčrpanosti in podhladitvi in še marsikaj drugega. Večjo težo je dobila tudi preventiva. Nič čudnega, če se je Jože odločil, da svoje veščine še dopolni in je 4. julija 1967 opravil izpit za instruktora GRS. Svojo zrelost in usposobljenost je še pred zaključkom tečaja moral dokazati kot vodja akcije ob nesreči alpinistov **Toma Križnarja** in **Uroša Škrlija** v Široki peči. Kot instruktorec je odtelej sodeloval in vodil tečaje po vsej Sloveniji in drugih republikah nekdanje Jugoslavije.

Skupaj z inštruktorjema **Tončkom Langerholcem** in **Stanetom Rotarjem** ter tedanjim načelnikom PGRS Kranj **dr. Gorazdom Zavrnikom** je prispeval k odlični operativni in siceršnji pripravljenosti te postaje. Neštetokrat se ga spominjam, kako je tiste čase s ponosom govoril, da se s takim moštvom ne boji lotiti nobene akcije. Žal je po nesmiselni, tragični smrti dr. Zavrnikova v nesreči helikopterja pod Češko kočo polet in zagon v postaji popustil in se je sploh marsikaj tako zelo spremenilo, da Jože v novih okoliščinah že kmalu ni več našel možnosti, niti videl smisla za nadaljnje sodelovanje.

Meni in še marsikomu je bilo žal sijajnega in talentiranega instruktora, stoodstotnega operativca. Zmagala je ležernost ob načelnih ugotovitvah, da naj protislovja in spore rešujejo pač postaje, v katerih se ta pojavljajo, nihče pa se ni zares potrudil, da bi stvari postavil tja, kamor sodijo, kar sploh ne bi bilo težko, saj zoprvanje ni prihajalo iz vrst aktivnih reševalcev, pač pa od povsem drugod.

Jože sam o teh izkušnjah — kakor tudi o svojem delu — najraje s tajinstvenim nasmehom molči. Najbrž si misli: »Tisti, ki sem jih učil in reševal, že vedo, koliko je ura in kdo je kdo; ni treba, da vse tisto, kar počnem, kar me tare ali veseli, obešam na veliki zvon!«

Dam mu povsem prav; pa vendar je v naši pogrošni družbi kdaj pa kdaj le treba stegniti jezik in osvežiti spomin, saj vse, kar imamo, počiva na minulem delu tovarišev, ki jih že ni več med nami ali pa še so, pa prav tako neradi pripovedujejo zgodbe o svojem samaritanskem delu. Naj z njimi tudi današnji reševalci, ki niso nič drugačni, kot so bili Jože in njemu enaki,

vedo, da brez težav ne gre nikjer, da se jih z voljo in požrtvovalnostjo vselej da premagati v korist ponesrečenca, če le njegove poškodbe niso prehude, in da končno ljudje vedno z občudovanjem in priznanjem spremljajo njihovo delo.

Med brskanjem po spominih Jože tu in tam vendarle malce popusti in pove kakšno doslej pozabljeno zgodbo, ki sodi v zgodovino GRS.

Rad se spomni ene od prvih medpostajnih vaj GRS, ki je potekala pozimi 1953/54 na Kriških podih. Med zbranimi so bili številni že preminuli veterani naše GRS: **Jože Čop**, **Stane Koblar**, **Uroš Župančič**, **Maks Medja**, **Karel Korenini**, **prof. dr. France Avčin**, **Dolfe Kramžar**, od še živih pa **dr. Miha Potočnik**, **Ciril Praček**, **dr. Evgen Vavken**, **Janez Brojan starejši** in še mnogo takrat aktivnih reševalcev. Na teh vajah so v povezavi z Alpskim centrom v Lescah preizkušali sodelovanje z letalci, ki so ob obilnem novo zapadlem snegu reševalcem iz letala metali hrano in odeje. V meglji je bilo zbiranje tovorov kaj zahtevna dodatna naloga. Zanimiv podatek za predzgodovino letalske podkomisije GRS!

Jože nadaljuje še z drugo, malce bolj shrljivo pripovedjo, poučno za vodnike lavinskih psov. »Na tem tečaju bi bilo kmalu po meni. V odeje zavitega so me zakopali v sneg in me izgubili. Dolgo me niso mogli najti ne s sondami in ne s psom. Šele ko sem že izgubljal zavest, me je končno neki pes vendarle nakazal.«

Dobre volje in ne brez ponosa se spominja, kako je prepričeval »stare ase«, da so odobrili poskusno štafetno spuščanje »ponesrečenca« prek severne stene Male Mojstrovke. Dotlej so med vajami spuščali s polic na bližnje melišče, takrat pa je šlo z vmesnimi posadkami in sidrišči v enem samem zamahu z vrha do tal, kot je poslej ob uporabi jeklenic že dolgo v navadi.

Iz časov privajanja na reševanje s starim helikopterjem se spominja, kako so s pilotom **Andrejem Andolškom**, mehanikom **Emilom Stepničcem** in **Emilom Herlecem** nad cesto ob brniškem letališču vadili dviganje ponesrečenca. Zaposlen je bil z vitlom 40 metrov nad tlemi, ko se nikakor ni hotelo izklopiti končno stikalo pogona, medtem ko se je na jeklenici bližal mehanik. Jožetu se je zadnji hip utrnila rešilna misel: s pestjo je kresnil po stikalu in uspel: motor se je ustavil, Emil je bil rešen. Da bi bila mera napetosti polna, se je na cesti pod njimi prav tedaj v polni hitrosti prevrnil avtomobil. Pilot **Andrej** je nemudoma z radijsko postajo poklical UNZ, reševalci so bili hitro pri roki.

Omenja še akcijo, menda naše prvo reševanje v gorah s helikopterjem. Na Malo Poljano pod Tolstim vrhom sta z **Emilom Herlecem** morala po planinko, ki je imela nevarne zdravstvene

težave. V hudem vetru sta skočila iz lebdečega helikopterja in natovorila varovanko, ki so jo kmalu nato prevzeli zdravniki kranjske porodnišnice. Tvegano reševanje se je izplačalo, ostala je živa.

Sedaj je Jože zaslužni član mlade PGRS Jezersko med reševalci, ki so se od otroških dni kalili ob njem in iz planinskih cicibančkov prerasli v udarno alpinistično, smučarsko in reševalsko silo, o kateri je bilo slišati, še preden ji je bila dana samostojnost. Ob ustanovitvi postaje je fantom izrekel laskavo pohvalo tudi pokojni **dr. Tomaž Ažman**: »Če bi me doletela smola, da se ponesrečim, naj bo to na območju, ki ga pokriva jezerska postaja.« — Jože živahno in delovno sodeluje s postajo; kot aktiven gornik in še čil upokojenec pa je veliko v domačih in tujih gorah, kjer po potrebi hitro in večje postori, kar je treba.

»Dvainštiridesetletno delo v GRS ne bo šlo iz mene, dokler bom lahko migal,« pravi in dostavi: »Trenutno pomagam pri prvi pomoči smučarjev-skakalcev.« V tej letenci družini se udeležuje njegov najmlajši, sin Uroš.

Za konec me je zanimalo, če ve, v koliko reševalnih akcijah je sodeloval. To je težko vprašanje, saj se jih sčasoma nabere veliko, zapiski pa so praviloma pomanjkljivi in netočni. Reševalcem je poglavito to, da opravijo nalogo, vse drugo je drugotnega pomena.

»Sodeč po zapiskih menim, da sem sodeloval v najmanj 200 stenskih, gorskih in smučarskih reševalnih akcijah in veliko teh tudi vodil, nekajkrat pa smo reševali tudi na tujem; če bi jih hotel naštet, bi iz tega nastal dolg seznam, ta pa bi bil brez vsebinskih podrobnosti za bralca prej dolgočasen kot zanimiv.«

Klicu na pomoč se je vedno odzval, tudi bolan ali če je bil na dopustu, tu zanj ni bilo umika, pa čeprav je s tem tudi sebe izpostavljal nevarnostim in možnostim, da se še sam znajde ob ponesrečencu.

Jožetu želim še veliko lepega, naj bo srečen med svojimi domačimi in gorniki. Naj mu bo danih še veliko vzponov in doživetij. Prepričan sem, da mu tega ne želim samo jaz. Pa na zdravje!

Pavle Šegula

Delo planinske skupine Krka v letu 1993 in 1994

Lansko sezono je otvorilo 15 planincev 20. februarja z izletom v Kostonjenco. Za uvod smo se podali v lepo, a slabo označeno Kostonjeviško jamo. Noge so nas od tod nesle pod Opatovo goro. Bilo je kar nekaj snega, zato smo se napotili nazaj na ogled zbirki v kostonjevškem gradu. Navdušil nas je kipar **Franc Gorše** s svojim sramežljivčkom in plesnim parom, tudi stalna vinogradniška razstava in druge zbirke

so vredne ogleda. Mogočna cerkev je prazna — kot sistem, ki jo je opustošil.

20. sušca nas je 7 navdušencev v kraljevsko lep dan popeljal **Tone Kralj**. Avtobus smo zapustili pod Hmeljnikom. Prek Golušnika, Trške gore, Starega gradu in Otočca smo po desnem bregu dolenske lepote odšli nazaj v dolensko metropolo.

25. aprila nas je **Igor Sladič** vodil od Kozjega čez Lovrenc na Lisco. 32 gorolazcev se je v lepem dnevu odlično počutilo.

22. maja je 31 ljubiteljev narave lepo preživelo. Od Sv. Križa so jo mahčili na Rožco, pa na vrh Golice, od koder so se spustili na Pristavo.

Sredi junija sem v deževnem jutru popeljal 24 dežnikarjev na Javornik. Začeli smo v Hotedršici, končali pa v Podkraju. Za konec mokrega dne nas je ob izviro Vipave obsijalo sonce.

Zadnje dni junija je Igor Sladič peljal prespat v šotore izobraževalnega centra v Bavšici 20 gorolazcev. Zgodaj zjutraj so se podali na Plešivec. Bil je čudovit dan in škoda za tiste, ki ne poznajo drugih gora kot Triglav, tam pa je bil mir in še mir.

17. julija sem v sončni pripeki 31 gornikov peljal na Dobrač. V planinskem domu nas je šegavi oskrbnik v zahvalo za ubrano petje nagradil s pletenko žganja. Od začudenja, da se to lahko zgodi varčnemu Nemcu, bi kmalu pozabili iti domov. Ob povratku, ko smo bili že vsi na varnem, pa smo doživeli ploho. Mahali smo jo kar za njo in videli celo paletno mavric, s Kepe pa strašen hudournik. Umirili smo se v Goršetovi galeriji v Svečah. **Gospa Inzkova** — o, ko bi bilo več takih Korošic tudi na tej strani! Kako navdušeno je marnjava o šegavem Francetu! Bogat dan je bil.

V začetku avgusta je ob dvajsetletnici ustanovitve skupine vodil **Franci Somrak** 28 romarjev po Triglavskem gorovju. Prespali so v Vratih, drugi dan so se povzpeli na vrh Triglava, prenočili so v Tržaški koči, tretji dan jih je peljala steza čez Kanjavec do Sedmerih jezer, zadnji dan so se povzpeli čez Štapce in se ohladili v jezeru pri sv. Janezu.

Po veliki maši je spet **Franci** zbral 17-glavo skupino, v večini deklet. Podali so se do Mihovega doma in tam prenočili. Naslednji dan jih je steza vodila do Krnice in nato na Špikov vrh. Spuščali so se skozi Kačji graben.

19. septembra sem zbral samo še tri mokrote vajene duše. Zapeljali smo se do Vršiča in se po Kopiščarjevi stezi skozi okno splazili na vrh Prisanka. Kako je lahko žal tistim, ki so ostali doma! Posebno nagrado smo dobili ob povratku na teme Vršiča: kar dobro prepotene nas je gredo sonce izza Mojstrovke. Dva Šveda sta opazila nevsakdanji dogodek: naše avre v megli!

16. oktobra je Igor Sladič popeljal svoje varovance na Kurešček, Turjak in v Taborsko jamo.

Dan kasneje sem napolnil Krkin kombi in skozi meglo smo se dvignili do Jezerskega. Volja nas je pripeljala na Virnikov Grintovec. Ob povratku smo si ob pripovedi ostarelega, a krepkega mežnarja ogledali staro cerkev na Zgornjem Jezerskem.

23. oktobra sem spet napolnil samo kombi, saj so se drugi ustrašili vremena. Vztrajnim ni nič manjkalo: bilo je malo megle in dežja, sonca pa na zunaj res ni bilo. Imeli smo ga v sebi. Na Svetih gorah je bil mir. Koliko energije na enem kraju! Prijazen pater v Olimju nam je naložil svežega ognja. Povzpeli smo se na Donačko goro in se po megli zapeljali do Boča. Dan smo zaključili s kopanjem v Atomskih Toplicah.

13. novembra je **Terezija Moretti** po lepem novem snegu pripeljala 25 Krkašev od Litije do Čateža. Enkratni občutki!

Predavanje prof. Vogelnika

Na povabilo Marburških sekcij Hessensko-slovenske družbe in DAV je pred številnimi poznavalci in zainteresiranimi **prof. Franc Vogelnik** iz Maribora v sliki in besedi poznavalsko predstavil gorski svet svoje domovine. Po geološkem uvodu smo najprej popotovali ob Dravi navzdol do Ptujja ter si ogledali vzpetine Slovenskih goric in Halož, nato pa se s Pohorja (in Kuma) razgledali proti Gólici in Gorjancem, h Karavankam in na Panonsko nižino. Prof. Vogelnika smo spremljali na izletih na Peco in v Savinjske Alpe (pri nas bolj znane kot Kamniške Alpe) iz Logarske doline na Kamniško sedlo in med Ojstrico, Planjavo, Skuto in Kočno uživali ne samo ob učinkovitih razpoložljivih posnetkih, ampak tudi ob cvetlicah, znanih in endemičnih, upodobljenih z nežnimi barvami diapozitivov.

Vrhunec večera so bile Julijske Alpe z vzponom na Triglav v različnih letnih časih in romanje od Bohinjskega jezera skozi Dolino Triglavskih jezer ter iz doline Vrat čez Prag h Kredarici. Vendar se profesor Vogelnik, ki je vselej opozarjal na geološko zgradbo, ni zadovoljil s tem: povedal nas je še k *Pri-sojniku nad Vršičem, na Mojstrovko* ter skočil še do Viša na italijanski strani, po Dinarskem gorstvu in jadranski obali pa smo se razgledali s Snežnika (in Slavnika).

Predsednika obeh sekcij, **Bernd Drusel** in **prof. dr. Horst-Dieter Försterling**, sta se zahvalila za poučno predavanje, ki je zbudilo številne spomine, spodbudilo pa nas je tudi k temu, da bi spoznali še neznane predele pokrajinske pestre dežele Slovenije poleti pa tudi pozimi.

Wolfgang Rumpf
(Marburger Alpenvereins Nachrichten, 1994)

20. decembra sem vodil izlet na res neznani Krim. Kako čudovito je nevidni aranžer okrasil vrh in človeške vohljaške naprave na njem! Nazaj grede nam je mladi **pater Francišek** v Stični razkazal samostan in nam navrgel kup naukov za vsakdanjo rabo.

Dan in leto smo zaključili v skrbno urejenem Okornovem kmečkem turizmu na Pristavi.

Tudi letos nameravamo biti Krkaši aktivni.

Člani planinske skupine Krke so bili januarja letos že na Javorniku na Bohorju (1023 m), februarja v Podkrajju, na Abramcu in Nanosu (1262 m), marca na Slivnici (1114 m) in na Cerkniskem jezeru ter aprila v Gornjem gradu in na Menini (1508 m). Naslednje mesece letošnjega leta nameravam opraviti še naslednje planinske ture: maja na Košuto in na Košutnikov turn (2133 m), junija v Tamar, na Sleme (1911 m), Vršič, Peč (1509 m) in k Belopeškim jezerom, julija nameravam v treh dneh iz Kamniške Bistrice na Brano (2252 m), Skuto (2532 m), Grintovec (2558 m), Kalško goro (2042 m) in Krvavec (1853 m), avgusta prav tako v treh dneh na Črno prst (1844 m) in na Vogel (1922 m), septembra v dveh dneh na Krn (2244 m), oktobra v neznanu, novembra na Čemšeniško planino (1184 m) in decembra na Paški Kozjak (1272 m) in v Dobrno. Te izlete in ture bomo vodili **Peter Repovž, Franci Somrak** in **Tomaž Gregorčič**.

Peter Repovž

Novi planinski vodniki kategorije D

Tečaj za pridobitev kategorije »D« (po Pravilih o enotni kategorizaciji vodnikov PZS) je bil v organizaciji Odbora za planinske vodnike pri KVIZ PZS. Udeležilo se ga je 15 tečajnikov, od tega 13 planinskih vodnikov in 2 mladinska planinska vodnika. Ob prijavi na tečaj so morali izpolnjevati dva osnovna pogoja, in sicer, da so že vodniki vsaj kategorije »A« in da imajo opravljenih 10 lažjih in 5 težjih snežnih tur.

Tečaj je potekal od 10. do 13. marca 1994 v Erjavčevi koči na Vršiču. Tedaj so obdelali naslednje teme: Prvo pomoč, Orientacijo, Metodiko dela, Opremo, Nevarnosti, Pripravo in izvedbo izleta, Bivak in taborjenje, GRS ter Tehniko gibanja. Predavanja so bila večinoma orientirana na snežne oziroma zimske razmere, torej so bila nadgradnja poletnih, kopnih razmer.

Zaključna izpitna tura je bila 27. marca na Raduho. Tečajniki so 26. marca v Koči na Loki pod Raduho pisali pisne teste ter tudi oddali seminarske naloge in naloge iz orientacije.

Izpitna tura je potekala v lepem sončnem vremenu, a v pravih snežnih razmerah, saj je v soboto zapadlo približno 10 do 20 cm novega snega na staro podlago. Tečajniki so bili raz-

porejeni v tri skupine po pet, z vsako je bil inštruktor. Spotoma so morali reševati različne nevšečnosti, ki so jih odigrali inštruktorji, vsak tečajnik je bil vodnik približno eno uro. Nevšečnosti so bile različne, od zvina zapestja, strahu na strmeh pobočju, slabosti, slabe kondicije, nepoznavanja uporabe cepina in derez in še kaj, skratka, vse, kar se lahko zgodi na zimski snežni turi.

Tečajniki so pokazali veliko mero znanja, bili so dobro opremljeni za reševanje različnih situacij in so tako vsi uspešno zaključili tečaj ter si pridobili kategorijo »D«:

Novi vodniki so:

Polde Balazič, **Marjan Čebular** in **Sandi Jurjevčič** iz PD PTT Ljubljana-sekcija Kranj, **Vlasta Bobovnik** iz PD Fram, **Štefan Bukovec** iz PD Kranj-sekcija Merkur, **Albert Blagšič** in **Viktor Frangež** iz PD Železničar Maribor-sekcija Certus, **Stojan Ilić** iz PD Rašica, **Aleš Kirn** in **Miha Primc** iz PD Integral, **Marjan Kobav** iz PD Kamnik, **Bernard Potočnik** iz PD Viharnik, **Vinko Seško** iz PD Lisca Sevnica, **Mladen Soklič** iz PD Litostroj in **Marjan Vešnar** iz PD Železničar Maribor.

Za uspešnost tečaja so poskrbeli predavatelji in inštruktorji **Janez Benkovič**, **Ivan Cigale**, **Marinka Koželj Stepic**, **Marjan Kregar**, **Stanko Mihev**, **dr. Anda Perdan** in **Bojan Pollak**.

Novim vodnikom čestitamo in želimo mnogo uspešnih tur v prelep zimski gorski svet!

Marinka Koželj Stepic

PD Vipava uspešno začenja leto

Na letošnjem občnem zboru PD Vipava smo pregledali opravljeno delo v preteklem letu in zastavili nove cilje v letu 1994. Pomladili smo tudi UO društva. Prvenstvene naloge v letošnjem letu bodo:

- delo in vzgoja mladine;
- pripraviti čim več zanimivih izletov;
- organizirati mladinski planinski tabor.

V nedeljo, 6. marca, smo se udeležili tradicionalnega pohoda po Vojkovih poteh na Nanos. Pohoda se je udeležilo 45 mladih članov. Mlajše skupine so imele svoje mladinske voditelje. Zanimiv in poučen pohod je v lepem, sončnem vremenu lepo minil.

Že naslednjo nedeljo smo skupaj s sosednjim društvom PD Podnanos organizirali zimski vzpon na Snežnik. Udeležilo se ga je kar 70 članov in mladine. Vreme smo imeli zimsko z meglo. Tako so se mladi planinci soočili s praviimi zimskimi razmerami v gorah.

V četrtek, 17. marca, smo pripravili zanimivo planinsko predavanje v kinodvorani v Vipavi. Predaval je **Viki Grošelj** o svojih 10x8000. Zanimanje in udeležba na predavanju sta bila so-

lidna — okoli 90 ljudi. V prihodnje bomo pripravili še kakšno predavanje s planinsko tematiko, saj so udeleženci predavanja izrazili takšno željo.

Ob koncu meseca marca smo se še odpravili na zimski vzpon na Porezen, ki je minil v lepem in sončnem vremenu.

Tako, začeli smo obetavno in vsi skupaj upamo, da bomo zastavljene cilje uresničili, enako kot delo z mladimi in širjenje planinstva med ljudmi, lep odnos do narave in varno hojo po gorah.

Leon Kodre

Tretja in četrta kulturna pot

Po Levstikovi in Jurčičevi poti, ki sta tudi planinski, je Turistično društvo Čemšenik 26. marca letos organiziralo drugi množični pohod po 15 kilometrov dolgi in označeni Valvasorjevi poti od Izlak do Čemšenika. Start je bil (in je za to pot še vedno) pri Valvasorjevi kapeli na Izlakah (pohodniki lahko svoje avtomobile pustijo pri hotelu Medijske Toplice, od koder gredo po sprehajalni poti na start).

V Šentjurju pri Celju pa je začetek pohodniške poti »Via historica«, katere premiera je bila letošnjega 26. marca. Pohodniki so se ta dan zbrali v Novi vasi pri gostilni Vaški hram, od koder so odšli na pet ur dolgo pot, ki jih je vodila mimo razvalin rífníškega gradu, na vrh Rífnika, v dolino do gostilne Slomšek, skozi sotesko Šibenik, do znanega Ferleževega valjčnega mlina, pod slikovitimi pečnami na partizansko Resevno in do spomenika Cvetki Jerin in Dušanu Lahu ter do vznožja Resevne, kjer je bil »veliki finale« s plesom in zabavo v Hruševcu pri gostilni Jurijev hram. — Na to pot, ki se začne v mestu skladateljev **Ipavcev**, se je seveda mogoče podati kadarkoli.

Srečanje mladih planincev PD Nova Gorica

MO PD Nova Gorica je 19. marca letos že drugič organiziral srečanje mladih planincev iz občine Nova Gorica na Trstelju. Udeležilo se ga je več kot 120 mladih iz skoraj vseh osnovnih šol v spremstvu številnih mentorjev in vodnikov. Po pohodu iz smeri Dornberk so se mladi najprej predstavili: zaigrali, zapeli in opisali so svoje dejavnosti. Sledilo je merjenje aktivnosti v letu 1993 med posameznimi šolami, saj je MO organiziral 12 izletov, dva tabora in še različna tekmovanja. V hribe smo popeljali več kot 800 otrok, kar prav gotovo ni zanemarljivo število. Izkazalo se je, da ima osnovna šola Šempeter najbolj aktivno planinsko skupino pod vodstvom **M.** in **F. Koglot**, saj so sodelovali na vseh izletih, tekmovanjih in taborih. Dobil

so tudi največ zlatih in srebrnih značk Mladi planinec. Zato ni čudno, da je bila **Barbara Zgaga** izbrana za naj planinko v letu 1993 in se bo brezplačno udeležila planinskega tabora v Pologu. **Metka Mašera** (OŠ F. Erjavca) in **Tina Ušaj** (OŠ Šempeter) sta prejeli Vodnik po Julijcih kot priznanje za večletno vzorno sodelovanje z MO PD Nova Gorica.

Osrednji del srečanja pa je bilo tekmovanje — kviz na temo Znameniti primorski planinci. Tako smo se hoteli priključiti praznovanju ob 100-letnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva, vzbuditi zanimanje za to zgodovino in s tem poglobiti narodni ponos. Vsaka šola se je odločila za enega od znamenitih mož: **Tuma, Stanič, Kugy, Jug**, ga predstavila na plakatu in o njem zbrala čimveč informacij. Prav vsi izdelki so bili zelo izpovedni in mladi so osvojili veliko znanj, tako da je imela komisija prav težko delo, ko je morala izbrati najboljše tekmovalce. Spet je zmagala skupina OŠ Šempeter, drugi so bili planinci iz OŠ Solkan (mentor **Majda Šturm, Mirjam Gorjup**). Nagradili smo tudi najboljši spis o doživetjih (OŠ Šempeter) in najboljšo planinsko fotografijo (OŠ Milojka Štrukelj).

Priložnostne nagrade so prispevali trgovina Bisport, podjetje Transit Commerce ter Saura. PD Nova Gorica pa je otroke pogostilo še s toplom malico in čajem.

Dan smo zaključili z mislijo, da se je bilo vredno truditi pri organizaciji takega srečanja, in z idejo, da bomo drugo leto tekmovali v orientaciji. Medtem bo organiziranih še najmanj 10 izletov, še dva tabora (za starejše planince v Pologu) ter priprava na državno tekmovanje Mladina in gore, ki bo jeseni. Sedaj pa že teče planinska šola v prostorih OŠ F. Erjavca vsak petek ob 17. uri, saj brez nje ni zlatega znaka Mladi planinec in ni mogoče postati pripravnik za planinskega vodnika. Zaključek planinske šole bo dvodnevni izlet na Planino pri Jezeru. Udeležili se ga bodo tudi zlati značkarji in nagrajenci kviza. Sredstva za to bo prispevalo PD Nova Gorica, ki zelo skrbi za razvoj planinske dejavnosti na svojem območju.

Sonja Jogan

Zimovanje PD Gornji Grad na Menini

V soboto, 26. februarja letos, smo se ob 9. uri s trga v Gornjem Gradu po poti mimo Sempri-žo odpeljali proti Domu na Menini. V Sempri-žo so nam prijazni domači kot vsako leto postregli s čajem. Letos smo imeli srečo, kajti toliko snega ni bilo že nekaj let. Škoda je bila le, da tako ni zdržalo ves teden.

Po vstajanju je bilo v nedeljo smučanje. Vreme

nam je bilo naklonjeno. Razdelili smo se glede na smučarsko znanje v skupine, ki smo jih vodili vodniki. Ker so bili nekateri, nevjajeni smučanja, po kosilu utrujeni, smo se odločili za izdelavo snežnega bivaka in snežnega moža. Oboje je izvrstno uspelo. Seveda smo popoldne spet stopili na smučke. Na progi smo postavili tudi smučarsko skakalnico.

Ko se je zunaj že davno stemnilo, smo v jedilnici opravili planinski krst, predvsem zato, da smo se bolje spoznali. Novinci na zimovanju so dobili nekaj vprašanj, nam kakšno zapeli ali pa povedali dober vic. Sledile so seveda »težke batine po tazadnji«.

V ponedeljek se je vreme že poslabšalo. Jug je pobiral sneg kot za šalo. Zjutraj sem skočil po nekaj hrane v dolino, pozneje pa so nam potrebne stvari iz doline prinašali planinci, ki so prišli na Menino pogledat, kakšno je vzdušje, saj smo imeli redno UKV zvezo z dolino.

Dopoldne večini ni bilo do smučanja, saj je bil sneg gnil. V domu so igrali družabne igrice. Po kosilu smo se s smučmi v gosti megli odpeljali do Jespe. Tam smo naredili vrvo ograjo in se spustili v to zanimivo koliševko. Za večino je bilo tu veliko novega, za vse pa mnogo zabave, saj ni šlo brez kepanja, ribanja, skokov v globok sneg . . .

Kako dober občutek je bil, ko smo se utrujeni in premočeni vrnili v dom, kjer sta neutrudni kuharici Micka in Fanika že pripravljali vse potrebno za večerjo! Naš izlet v Jespo pa je na videokaseto ujel snemalec Rudi, ki nas je ta dan obiskal na Menini. Vzdušje na Menini je posnel tudi zadnji dan zimovanja.

Zvečer pa je bilo vroče: tekmovanje plesnih parov. Najboljši pari so prišli v finale. Končne odločitve so bile za strokovno žirijo težke.

V terek se vreme še vedno ni izboljšalo, snega pa je bilo vedno manj. Šli smo na turno smuko proti Vivodniku in naprej v Globače. Najboljša je bila seveda vožnja po globokih vrtačah in skoki na naravnih prelomnicah. To bi bilo za posnetke! Ne samo, da so nekateri skakali v V-slogu, tudi pristajali so tako.

Po kosilu in počitku smo se odpravili na progo, kjer smo izvedli tekmovanje v skokih, ker smo bili že ravno v formi. Zvečer pa smo si pokazali še nekaj skečev in nekatere novice vrgli na klasične planinske finte, da so bili tudi mokri, pomokani ali pa umazani od saj.

Končno se je v sredo vreme temeljito izboljšalo, čeprav je še vedno pihal močan veter. Spet smo se lahko malo bolj posvetili učenju smučanja.

Pred večerjo nas je obiskal predavatelj gospod **Preložnik**, ki nam je povedal nekaj svojih doživetij in pokazal diapozitive s svojih plezalnih smeri.

Pred spanjem so se sobe pomerile še v planinskem kvizu.

Ker se je neutrudno bližal konec tedna, smo pospešeno nadaljevali smučarsko šolo. Bilo je lepo vreme in na Menini se je zbiralo čedalje več ljudi. Kuharice in dežurni so imeli vse več dela. Spet smo se odločili za turno smuko. Od Vivodnika smo šli še naprej do Grčke planine, kjer smo se nasončili in nakepali. Ko smo prišli nazaj, so vztrajnejši odšli na progo, ki je sedaj zaradi pomanjkanja snega bila za domžalskim stolpom (za mlajše udeležence je bil še vedno usposobljen spodnji del prejšnje proge), drugi pa so se pri domu lotili izdelave skakalnice za nočne skoke. Pred večerjo nam je svoje prekrasne diapozitive pokazal še predavatelj gospod **Tratnik**, po večerji pa smo izvedli nočne skoke.

Petek je bil lep dan, le z malo preveč vetra. Popoldne smo opravili uradni trening veleslalom, katerega uvrstitve bi veljale, če bi v soboto glavna tekma odpadla. Proga je bila zmrznjena in težavna, zato smo bili kar izmučeni.

Bil je zadnji skupni večer na tem zimovanju, zato smo še zadnjič skupaj zaigrali partijo šaha in kart ali pa si povedali kak vic.

Potem ko smo 5. marca že pospravili stvari v nahrbtnike, smo odšli na progo. Najprej je Janez ocenil slog oziroma like smučanja, nato pa se je pričela glavna tekma veleslalom. Na Menini nas je bilo okrog 70. Po kosilu je bila razglasitev rezultatov. Nekateri so komaj odnesli medalje. Popoldne smo naredili še nekaj posnetkov in se s smučmi odpeljali do avtomobilov, saj jih je bilo toliko, da se je večina kar z njimi odpeljala v dolino.

Bilo je v redu, škoda le, da nismo imeli ves teden lepega vremena in je pobralo dosti snega. Udeležba je bila res številna, saj smo, recimo, žlice nekatere dneve umivali kar med kosilom, da smo se lahko vsi najedli.

Drugo leto bi bilo dobro, če bi imeli kamero ves teden s sabo, saj bi le tako lahko celovito pokazali našo dejavnost.

Zdeni Purnat

Zimski tabor mladih planincev Peca 94

V soboto, 26. februarja, smo se mladi planinci iz celotne Koroške podali na zimski tabor, ki naj bi bil v mladinskem domu na Peci. Zbrali smo se pred OŠ Mežica. Med potjo na Peco smo si pri gostišču Matjaž ogledali gradove iz snega. Na zadnjem delu poti smo naleteli na tri nevarna plazišča. Prečkali smo jih posamezno. Ko smo prišli v mladinski dom, smo se najprej pogovorili o disciplini in se vselili v sobe. Večer smo preživeli ob igrah.

Naslednji dan po zajtrku je bil pohod na vrh Pece. Vodnik nam je razlagal o nevarnostih v gorah v zimskem času. Na vrhu nas je sprejel močan veter. Hitro smo se vrnili na planoto pod

vrhom. Tam nam je vodnik prikazal reševanje izpod snega z lavinsko žolno. Vsak je lahko to poskusil. Po kosilu je bilo predavanje o organiziranju planinskega izleta in praktične vaje v izdelovanju vozlov. Tudi ta večer je minil ob zanimivih igrah.

Tretji dan smo si na Mali Peci ogledali ploščo z vgraviranimi smermi razgledov. V zavetju smrek smo sestavili improvizirano vozilo na smučeh za prevoz ponesrečenca. Nanj smo položili ponesrečenca (vodnika) in ga odpeljali proti domu. Popoldne smo si ogledali vravno ograjo in se ob njej učili prečkati. Dva mlada alpinista sta nam potem prikazala spust po steni. Naredili smo še bivak in se naučili še nekaj novih vozlov. Preizkusili smo tudi sondiranje, s katerim iščejo zasute v snegu. Za vse, ki so bili prvič na Peci, je bil zvečer krst. Zadnji dan je minil ob pospravljanju doma.

Kar nerad sem zapustil ta kraj, saj sem tu izvedel veliko novega in spoznal veliko novih prijateljev in prijateljic. Bilo nas je 18 in vsi smo se srečni in zdravi vrnili domov.

Jaka Kotnik

Tedni turne smuke na Komni

Turno smučanje po Julijskih Alpah: zasnežene doline, planote in vrhovi, v mrazu lesketajoči se kristali, divje zavijanje vetra, homogena belina snega in megle, neskončni sončni dnevi... S takšnim vabilom je letos že šestič zapored Mladinska komisija PZS napovedala Tedne turne smuke na Komni in v okoliških gorah. Kot prejšnja leta je tudi letos zatočišče udeležencem dajala prijazna kočica PD Instalacija iz Ljubljane na Planini na Kraju. Koča ni velika, pa tudi premajhna ne za skupine okoli 25 udeležencev. PD Instalacija prijazno omogoča poslovanje kočice v samooskrbnem režimu: skupina sama pripravlja hrano in oskrbuje kočico, tako da so stroški namestitve za udeležence kljub visokogorskemu okolju in obilnim obrokom prav sprejemljivi. Planina na Kraju je za turno smučanje skoraj idealno izhodišče: odmaknjena od vrveža Doma na Komni, velika nadmorska višina pa omogoča razmeroma kasno odhajanje na ture.

Letos so bili tako na Komni prirejeni kar štirje tedni turne smuke, vseh udeležencev pa je bilo več kot 80. Tedne turne smuke kot organizirano obliko izobraževanja bolj zahtevnih gornikov, tistih, ki si želijo potovati na smučeh po zasneženih gorah, smo začeli pred šestimi leti: sprva se je nabralo le za teden dni udeležencev, nekaj zim je bilo le z malo snega, vmes je bila tudi rekordna zima, ko je udeležencem uspelo v začetku februarja 1989 prečiti ves južni del Julijskih Alp, letošnja Komna pa je bila s snegom spet dobro zalita.

V zvezi z organizacijo tednov turne smuke na Komni bi poudaril še naslednje zanimivosti: in-

strukturorjev in vodnikov za vodenje tednov turne smuke nikoli ne manjka; celotno akcijo od lepjenja reklamnih plakatov in prijav prek izvedbe, kuhe in vodenja do zaključnega računa vodi ista ekipa; akcija sama kljub svoji razsežnosti le minimalno obremenjuje administracijo PZS; akcija se skoraj v celoti financira sama: vsi, tisti, ki kupujejo hrano, skrbijo za transport hrane in opreme, skrbijo za kočo, kuhajo, vodijo udeležence, vedo, da je skupni znesek, ki je na voljo, omejen in da je cena postavljena tako, da je primerna za udeležence-študente in je konkurenčna cenam drugih smučarskih tečajev, namenjenih isti populaciji. O privlačnosti programa in o prijateljskih odnosih na tednih turne smuke na Komni priča tudi dejstvo, da se udeleženci pogosto naslednje leto ponovno prijavljajo in da se med njimi sklenejo trdna gorniška tovarištva; ko tudi sicer hodim po zimskih gorah, pogosto srečujem nekdanje udeležence tednov turne smuke, kako si v manjših skupinah ali po parih utirajo poti prek zasneženih pobočij do najvišjih vrhov.

Prve tri letošnje (zima 1993—94) izmene so imele že utečen program, letošnja četrta izmena pa je bila glede na udeležence nekaj posebnega. Udeleženci so bili namreč deloma iz Slovenije, deloma pa iz Južne Tirolske. V preteklem letu sta se mladinski komisiji Planinske zveze Slovenije in Alpenvereina Südtirol dogovorili, da v letu 1994 priredita dve skupni akciji z izmenjavami mladinskih skupin. Izmenjava je bila zasnovana v okviru stikov, ki sta jih PZS in AVS navezali v okviru mladinske komisije UIAA, izmenjavi pa je podprl tudi program TEMPUS, in sicer tisti njegov del, ki spodbuja mobilnost mladih.

Letošnja Komna je bila februarja na debelo zasuta s snegom. Med četrtim tednom turne smuke je bilo vreme zelo raznoliko: en dan je snežilo ob nizkih temperaturah in močnem vetru (do -18, 70 km/h), pa smo šli kljub temu s Komne na sedlo med Bogatinoma, mimogrede bili še priče lepega klozastega plazu, v vetrovnem in zelo hladnem vremenu smo šli s Komne mimo Krnskega jezera na Batogniško sedlo in nazaj, v treh sončnih dnevih pa smo se povzpeli mimo Velikih Vrat na Travnik in smučali v Lopučnico, pa na Veliko Babo s spustom na Dupeljsko planino in nazaj na Komno in na sedlo Planja, pa nato še nekajkrat na Kserje in nazaj v Govnjač. Vreme je tako narekovalo izbiro in obliko tur.

Popoldnevi so bili namenjeni družabnosti, funkcioniranju koč in prijateljskemu druženju, povezanem s spoznavanjem navad, zgodovine in kulture obeh alpskih ljudstev. Posebej je bila pripravljena razprava na temo Množično planinstvo in pomen gornišva s posebnim podarkom na ekološki problematiki. Udeleženci

so se naučili nekaj novih lokalno specifičnih družabnih iger in se seznanili z različnimi načini turnega smučanja v obeh alpskih deželah.

Predstavljajte si blago nagnjeno planoto v močnem soncu — naj bo to Vrh skrila nad Velikimi Vrti nad Zgornjo Komno: v Lopučniški dolini na desni je še nekaj kosmov megle, na levi se pobočje v kratkih skokih spušča proti planini Za skalo in naprej proti okopneli Soški dolini. Proti severu se vije veriga Čelo, Vršac, Travnik, Plaski Vogel, Lepo Špičje; vsa bela se blešči pred modrim nebom. Smučič ob vzponu lahko torej režejo sneg, le rahlo se predira, sonce ga je že malo načelo, ko se na prelomnici, kjer se smučina spusti proti Velikim vrtom in tistim lepim podom pod Čelom, za trenutek ustavim, si obrišem pot s čela in se spomnim, kar je rekla ena od naših vodnic, ko smo pred Domom na Komni natikali smučič, da bi znosili slabo tono hrane na planino na Kraju: »To je pa najlepši način gibanja na svetu!«

Tomaž Vrhovec

Tura na Mont Blanc

Planinsko društvo IMP iz Ljubljane organizira od 15. do 24. julija letos izlet na najvišjo goro Evrope Mont Blanc (4807 m). Vsak udeleženec mora poskrbeti za šotor, spalno vrečo in drugo opremo za prenočevanje v taboru, prav tako pa vsak poskrbi tudi za svojo prehrano. Zaradi zahtevnosti vzpona je potrebna popolna zimska oprema. Izleta se lahko udeležijo tudi tisti, ki na vrh ne nameravajo iti in se bodo odločili za katero od številnih turističnih zanimivosti planinsko alpinističnega središča Chamonixa. Pogoj za prijavo je obvezno članstvo v PD IMP Ljubljana. Cena izleta je 350 nemških mark, od česar je treba sto mark plačati ob prijavi. V tej ceni so vključeni vsi stroški izleta razen prehrane.

Planinsko društvo Ljubljana Matica pa organizira napol planinske počitnice na Kornatih in sprejema prijave do 25. junija.

Mali oglasi

Prosim planince in alpiniste, ki imajo planinske značke starejšega datuma iz domovine in tujine in jih ne potrebujejo več, da mi jih odstopijo in mi tako pomagajo izpopolniti mojo zbirko. Prav tako bi želel prek Planinskega vestnika spoznati planinko, ki bi hodila z menoj po gorah, da bi skupaj opazovala prelesti naših lepih gor.

Martin Cvetko,
Baredi 15, 66310 Izola

Prodajam vezane Planinske vestnike - letnike 1954, 1961, 1963, 1965, 1969, 1970, 1972, 1973 in od 1975 do 1983. Informacije: Rok Štrovs, Rožna 16, 64260 Bled, tel. 064/78 316.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE v okviru svoje dejavnosti izdaja zemljevide, vodnike in druge planinske edicije. Naš namen je približati planinsko literaturo širšemu krogu uporabnikov, zato smo znižali ceno nekaterim publikacijam:

	Sedanja cena
1. Zemljevid — Posavsko hribovje 1:100 000 (1986)	400,00 SIT
2. Zemljevid — Pohorje zah. del 1:50 000 (1985)	400,00 SIT
3. Zemljevid — Pohorje vzh. del 1:50 000 (1992)	400,00 SIT
4. Zemljevid — Rogaška Slatina/Donačka gora/ 1:25 000 (1989)	400,00 SIT
5. Vodnik po Posavskem hribovju /Pergar/ (1978)	700,00 SIT
6. Vodnik po gorah Severovzhodne Slov. /P. Ficko/ (1980)	700,00 SIT
7. Vodnik Turni smuki /Črnivec-Praček/ (1985)	700,00 SIT
8. Kajakaški vodnik /F. Bizjak/ (1991)	500,00 SIT
9. Nevarnosti v gorah /P. Šegula/ (1978)	700,00 SIT
10. Sneg, led, plazovi /P. Šegula/ (1986)	500,00 SIT
11. Narava v gorskem svetu /Selan/ (1982)	400,00 SIT
12. Oris planinske zgodovine /Strojin/ (1978)	300,00 SIT
13. Trije Tominški planinci /T. Tominšek/ (1981)	300,00 SIT
14. Podhladitev, omrzline in druge poškodbe zaradi mraza (1990)	400,00 SIT
15. Človek, gora, poezija (1993)	1800,00 SIT
16. Igre — Taborniški priročnik (1991)	300,00 SIT
17. Navodila za oskrbo in ozn. plan. poti — /S. Kos/ (1982)	300,00 SIT

Za vse navedene publikacije priznamo na navedeno ceno 30 % popusta pri nakupu enega ali več izvodov.

V ceni je vračunan 5% PD.

Popust velja do 25. junija 1994.

Klobuk NEJC

Predstavljamo vam vašega novega prijatelja in spremljevalca klobuk NEJC. Je iz trpežnega govejega usnja, ščiti pred soncem, dežjem, snegom. Primeren je za vsak letni čas, vsako vreme in vsako glavo. Mokrega lahko oblikujete po želji.

KOAL

IZDELOVANJE TEKSTILNIH IZDELKOV
Pokličite 061/559-923